

MAI SZÁMUNK TARTALMÁBÓL

A HARMADIK HARMAD KEZDETÉN	3. oldal
VASÁRNAP VAGY VÁSÁRNAP	4. oldal
ÉRCÜNK A HULLADÉK IS	5. oldal
VITA A SZÍNHÁZRÓL	7. oldal

Vita a hetedik ötéves tervről

ÜLÉST TARTOTT A SZAKSZERVEZETEK MEGYEI TANÁCSA

Pénteken délelőtt a Szakszervezetek Megyei Tanácsának székházában ülést tartott az SZMT. Pocsaji István, a Szakszervezetek Megyei Tanácsának elnöke köszöntötte a megjelenteket, köztük Ott Györgyöt, a SZOT osztályvezető-helyettesét. Bényei Bélát, a megyei tanács elnökhelyettesét, Tikász Elekét, a városi tanács elnökhelyettesét és Erős Györgyöt, a HNF megyei bizottságának alelnökét. Bényei Béla kiegészítéssel hangzott el a megyei tanács hetedik ötéves tervének írásos beszámolója. Ezt követően Zsurovits Sándorné, az SZMT titkára beszámolt a SZMT állásfoglalásának tervezetéről — az ötéves tervhez.

A javaslatban a Szakszervezetek Megyei Tanácsa kéri a megyei tanácsot, hogy többek között helyezzen súlyt a helyi tanácsok szerveinek összehangolására, ösztönözze a helyi tanácsokat hatékony intézményi gazdálkodásra, segítse a magánérintkezéseket, teremtse meg a tanácsi intézmények dolgozóinak számára a magasabb összegű munkálattal támogatások képzésének lehetőségét. A szóbeli kiegészítésben Zsurovits Sándorné hangsúlyozta, hogy az SZMT írásban kiadott állásfoglalása nem az egész tervhez, hanem csak a harmadik fejezetben foglaltakhoz tartalmaz kiegészítést. Elmondta, hogy a terület- és településfejlesztés legfontosabb céljával az SZMT egyetért. Néhány kérdést azonban konkrétabban is meg akarnak határozni. Fontosnak tartják megfogalmazni, hogy a terv nem tartalmazza az élelmiszeripar fejlesztésének követelményeit. A mezőgazdasági termelés-

növekedésével párhuzamosan kell fejleszteni a feldolgozó kapacitásokat. Az építőipar szerkezete, szervezete igazodjék jobban az építési igények módosulásához. Erőfeszítéseket kell tenni a lakásépítési költségek emelkedő tendenciájának mérséklése érdekében. A lakosság ellátása szempontjából fontos, hogy a zöldség- és gyümölcsstermelés jobban igazodjon a szükségletekhez. Kiemelkedően fontos Debrecen várost érintően a fűszabonyi vasútvonal kihelyezése. Ennek feltételeit az SZMT nem tartja megnyugtatónak. Bizonytalannak tartják Debrecenben a trolibuszprogram folytatását. Feszítő gond a

telefonellátottság mennyiségi és minőségi színvonala. Az egészségügy és a szolgáltatás legfőbb feladatai az SZMT szerint nem kerültek kimunkálásra a célkitűzések között. A hozzászólások során *Dezsi István* arról beszélt, hogy gazdaságunkban a vállalatok nincsenek igazán takarékosokra motiválva. *Barnucz Péterné* azt emelte ki, hogy a szolgáltató vállalatok is egyre inkább abban érdekeltek, hogy a szolgáltatástól idegen tevékenységet helyeznek előtérbe. *Dr. Lévai Géza* a közvélemény korrekcióját követelte az egészségügyi területén. Elmondta,

(Folytatás a 2. oldalon)

A DAB plenáris ülése

Feladatok múlt és jövő időben

Március 14-én 15 órától plenáris ülést tartott a Debreceni Akadémiai Bizottság. Az ülésen *dr. Szabó Gábor*, a bizottság alelnöke beszámolt terjesztett elő, amely az elmúlt évben végzett munkáról adott képet, valamint körvonalazta az 1986 és 1990 között végzendő feladatokat. Tavaly két új munkabizottság kezdte meg működését, a szociológiai és a sportbiológiai, amelyek eddig más bizottsághoz kapcsolódva, illetőleg munkacsoportként dolgoztak. Jelenleg kilenc szakbizottság, ötven munkabizottság, négy munkacsoport végzi munkáját a DAB-ban. Számos jelentős rendezvényre került sor, az elmúlt évben volt például a Lukács György-émlékülés, a hete-

dik ötéves tervidőszak kulcsfontosságú programjának megvitatása, a magyar–finn testvérvárosi konferencia, a nemzetközi biofizikai tanácskozás, a Marxizmus és a vallásos ideológia címmel tartott nemzetközi tudományos tanácskozás. Az említett rendezvények jelentős részének a DAB társszervezője volt. A bizottság és más intézmények, gazdasági egységek közös pályázati felhívására tizenkilenc dolgozat érkezett be. A bizottság gondozásában nyolc kiadvány látott napvilágot az elmúlt évben. Többek között a tömegkommunikáció és a regionalitás kérdéséről, a mezőgazdasági termelés és az ipari feldolgozás

(Folytatás a 2. oldalon)

A KISZ KB Vörös Vándorzászlójával tüntették ki a DOTE KISZ-SZERVEZETÉT

A KISZ KB legmagasabb szervezeti kitüntetését, a Vörös Vándorzászlót hagyományosan a forradalmi ifjúsági napok idején vehetik át azok a KISZ-szervezetek, amelyek elmúlt évi munkájuk alapján azt kiérdemelték. Március 12-én, szerdán délután a Debreceni Orvostudományi Egyetem KISZ-szervezete vette át a magas kitüntetését. Az ünnepélyes küldöttértekezleten jelen volt *Varga László*, a debreceni városi pártbizottság osztályvezetője. A KISZ KB Vörös Vándorzászlóját *Szilvási György*, a KISZ KB egyetemi és főiskolai tanácsának titkára adta át méltató szavak kíséretében *dr. Seres Tamás*-nak, a DOTE KISZ-bizottsága titkárnak.

Koósne Török Erzsébet átadja a KISZ KB Vörös Vándorzászlóját Póser Istvánnak (Fotó: Nagy Gábor)

Többek között elmondta, hogy az orvostudományi egyetem KISZ-szervezete több éves eredményes munkájával tanújelt adta, hogy képes a KISZ megújulási folyamatában alkotóan közreműködni. Eredményeik közé sorolta a hallgatói öntevékeny csoportok létrejöttét, a diákönkormányzat és a diák-érdekképviselet terén kifejtett tevékenységüket.

A Tungram Rt. hajdúnánási gyárának KISZ-szervezetét

Március 14-én, pénteken délután a Tungram Rt. hajdúnánási gyárának KISZ-szervezete tartott kitüntetésadó ünnepséget. Ünnepi beszédet *Borbély István*, a városi KISZ-bizottság titkára mondott. Megemlékezett a három tavasz forradalmi ünnepeiről és méltatta a gyár KISZ-szervezetének tevékenységét, melynek, mint mondta, meghatározó szerepe van nem-

Számos városi és országos rendezvény — diákköri konferencia — rendezését, szervezését vállalták. Létrehozták a diák-munkaszervező irodát, s a hallgatók és oktatók közös szervezésében szűrővizsgálatot vezettek be az MGM-ben. Az ünnepélyes aktus után a küldöttgyűlés a betervezett napirenddel folytatódott.

csak az üzem gazdasági eredményeiben, de a város közéletében is. Ezt követően *Koósne Török Erzsébet*, a KISZ Hajdú-Bihar Megyei Bizottságának első titkára értékelte a KISZ-szervezet munkáját. A Tungram Rt. KISZ-fiataljainak tevékenységét a kezdeményező-készség jellemzi. Eredményes védnökséget vállaltak a Kínába telepí-

tett exportgépek gyártása fölött. Társadalmi munkát végeztek a sportkombinát építésénél s a Tungram-klub kialakításánál. A gyárban működik a fiatal műszakiak, és közgazdászok tanácsa és klubja is. Szerepük az újítások, korszerűtések bevezetésénél jelentős. (Huszonöt újításból tizennyolcat hasznosítottak.) Szervezeti, politikai, közéleti tevékenységük egyaránt dicséretes. Ezután a megyei KISZ-bizottság első titkára átadta a KISZ KB Vörös Vándorzászlóját *Póser Istvánnak*, a Tungram Rt. hajdúnánási gyára KISZ-szervezete titkárnak. A zászlóra szalagot kötöttek a társ KISZ-szervezetek képviselői. Majd kitüntetések átadása következett a KISZ-szervezet munkáját. A Aranykoszorús KISZ-jelvényt kapott *Reszegi Lajos*. Az ünnepség a Hajdúnánási 3. Számú Általános Iskola úttörőinek műsorával ért véget.

ZÁRSZÁMADÁS Jövedelmezően termel a Zója

Harmencötödik zárszámadását készítette el a Hajdúböszörményi Zója Tsz, s az elmúlt gazdasági év munkáját elemezve március 14-én a kis létszámú szövetkezet közgyűlésén *Kövendi István* tsz-elnök úgy fogalmazott, hogy a tagságnak nincs oka a szégyenkezésre, még akkor sem, ha reményei nem minden tekintetben váltak valóra. A lényeg ugyanaz, hogy a pedáns munkájáról nevezetes gazdaság 1985-ben a megelőző évvel azonos jövedelmezőséget és nyereségséget produkált. A hajdúböszörményi városi pártbizottság székházában megtartott zárszámadó és tervtárgyaló közgyűlés vendégei körében jelen volt *Varga Lajos*, a megyei pártbizottság osztályvezetője, *dr. Pongrácz Aladár*, a TOT főosztályvezetője, *Karácsony Sándor*, a megyei tanács osztályvezetője, *Reszegi Lajos*, a hajdúböszörményi városi pártbizottság első titkára és *Patakóczy Rudolf*, a hajdúböszörményi városi tanács elnöke. A Zója Termelőszövetkezet vagyona a hetedik ötéves terv folyamán számottevően gyarapodott, az alaptevé-

kenség ágazataiban szép eredmények születtek. A búza ötévi átlaghozama 6,14 tonna, a kukoricáé 9,6 tonna. A termelés legnagyobb minősülő ágazatában, a szarvasmarha-tenyésztésben folyamatosan nőtt a tehénlétszám s ma 900 literrel több tejet fejtnek egy-egy tehéntől, mint öt évvel ezelőtt. Az állattenyésztés másik meghatározó ágazata, a pulykatenyésztés sem kevésbé eredményes. Figyelmet érdemlő ténye a múlt évről az is, hogy bár a háztáji sertéshizlalás itt is csökkent, a korábbinál több zöldséget termeltek, így a háztáji gazdálkodás (34 millió forinttal) rekordforgalmat ért el. Végül is a Böszörményi Zója Tsz 1985-ben 12 millió forint nyereségre tett szert. Ezen a közgyűlésen vált meg elnöki tisztétől *Kövendi István*, aki 1962 decemberétől állt a szövetkezet élén, s negyedszázadon át példaadó módon járult hozzá a közös értékek gyarapításához. A Zója új elnökévé *Zákány Károlyt*, a téves eddigi főagronómusát választotta meg a tagság.

Hetvenöt éve közlekedik villamos Debrecenben

Egy századunk eleji napon, egészen pontosan 1911. március 15-én reggel öt óra körül indult el első útjára Debrecen akkor még egyetlen korszerű tömegközlekedési eszköze, a villanyvasút, vagy ahogyan ma ismerjük, a villamos. Ennek az eseménynek a 75. évfordulója

alkalmából március 14-én, pénteken délelőtt Debrecenben, a vasutas dolgozók klubkönyvtárában ünnepi előadás-sorozatot tartottak. Ezen részt vett *dr. Berényi János*, a Közlekedési Minisztérium személyszállítási osztályvezető-helyettese, *Olajos Ernő*, a debreceni vá-

rosi pártbizottság titkára, *Tier László*, a városi tanács elnökhelyettese és *dr. Bujdosó János*, a Hajdú-Bihar Megyei Tanács közlekedési osztályának vezetője. Elsőként *Nagy Géza*, a Debreceni Közlekedési Vállalat igazgatója köszöntötte a megjelenteket, majd felolvasta *Nagy Ervin* közlekedési miniszterhelyettesnek a jubileumra küldött üdvözlő levelét.

időben megszüntették az egyvágányú vonalakat, míg a megmaradt fővonalat korszerűsítették. Ennek köszönhetően ma naponta mintegy 110 ezer utast szállítanak a Nagyállomás és a Nagyerdő közötti szakaszon.

Új fejezetet jelentett a városi tömegközlekedés fejlődésében az 1985-ös év, amikor átadták a megyeszékhely első trolibuszvonalt.

Ami a jövőt illeti, 1986 és 1990 között elsődleges feladat a meglévő villamosállomány megóvása. Fejlesztésekre — ahogy azt *Tier László* mondta — csak a tervidőszak második felében kerülhet sor. Hogy szükség is van erre, azt az elhangzott előadások is alátámasztották. A világ fejlett országaiban az ötvenes években elkezdődött felszámolások után ma újra reneszánszukat élik az energiatakarékosabb, környezetkímélő tömegközlekedési eszközök.

A rendezvény záróakkordjaként *Nagy Géza*, a DKV igazgatója megnyitotta a 75 éves debreceni villamosközlekedést bemutató kiállítást.

A kiállításon gazdag képanyag illusztrálja a 75 év alatt lezajlott változásokat (Fotó: Kalmár István)

ÉLVONALBAN

Fejlődő érdekeltségi rendszer, növekvő nyereség a Földesi Rákóczi Tsz-ben

Az elmúlt öt év folyamán a Földesi Rákóczi Termelőszövetkezet olyasmit produkált, amelyhez hasonlókat csak kevesen voltak képesek a mezőgazdaság e romló feltételrendszerrel „megáldott” periódusában. Hosszú listát készíthetnénk a számokból, amelyekről külön-külön is nagy elismerés illeti meg az idén harmincötödik évébe lépett gazdaságot. Sok tapasztalat és mondanivaló gyűlt össze három és fél évtized alatt, s ezt a február 19-i jubileumi küldöttgyűlés is igazolta, amelyről egyébként rövid tudósításban beszámoltunk

a Napló olvasóinak. Akárhogyan is nézzük azonban ezt a pályafutást, számunkra az az időszak szolgál leg-több tanulsággal, amely 1980-tól 1985-ig tartott, s amelyben a következetesen erős elvonások folytán, sajnos, sok jó termelőszövetkeztünk is megfeneklett. Ilyen értelemben a földesi „Rákóczi”-ra kétszeresen igaz, amit sorozatunk címe jelez, hogy tudniillik öt éven át ott láttuk — segyre meggyőzőbb pozícióban — az élvonalban, vagyis a megye legjobban „húzó” vállalatai sorában.

ben mindenképpen fontos lépésnek bizonyult. A prémium körüli viták és intézkedések a kezdet kezdetén mintha csak jelképesen történtek volna. A vezetőségváltást követő években ugyanis épp a részesedés elosztása, a munka anyagi elismerése került a viták homlokterébe. (Ma, amikor 1309 dolgozó tagja van a termelőszövetkezetnek, 8, a vezetők prémie-mát is bele véve 10 százalékos az átlag nyereségrészesedés. Természetesen, van olyan dolgozó, aki 15 százalékosat kap, de olyan is, aki csak 2 százalékosat.)

A differenciálás tévesen belüli ellentmondásai ugyanis már az első években kiütköztek. 1983-84-ben 19 önelszámoló egység differenciáltan kapta a részesedését (egységként átlagosan 50-60 emberre kell gondolnunk), ám az egységek belüli megmaradt a nivellálás, magyarul szólva az egyenlődségi.

— Éreztük, hogy az egységben belüli nivellált elosztás nem serkent megfelelően, meg kellett találni a személyes differenciálás módját.

Mélypontról indultak

Pedig hol volt ez a tsz öt-hat évvel ezelőtt! Az ötödik ötéves terv első éveinek 30 milliót megközelítő nyereségei után súlyos gondok mutatkoztak, 1979-ben a nyereség már alig volt több tízmillió forintnál. Ehhez képest a tavalyi 75 millió forint rendkívüli teljesítményre vall, amelynek értékét növeli, hogy a VI. ötéves terv folyamán évente 15-20 millió forintra rúgott a szövetkezetet érintő elvonások.

Közvetlenül, de ezúttal sem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a szóban forgó tervidőszak küszöbén a Rákóczi Tsz komplett vezetősége kicserélődött, fiatalabb, felkészültebb, erkölcsösebb, tisztább vezetőség kaptak meg a tagság bizalmát. Dr. Deák Géza, a szövetkezet elnöke azonban nem az az ember, aki a „mérőfogó” előtti idők értékelésében mellőzné az objektivitást.

— 1978-ban egyesült a község két termelőszövetkezte, a Rákóczi és a Lenin. Ugyanakkor 1979-ben már bekövetkezett a nagy fordulat a gazdálkodás feltételrendszerében. Elvonó jelleme vált a szabályozás. Ha ehhez hozzávesszük, hogy 1975 óta, amikor is 29,7 millió forint volt a nyereség, évről évre romlott a pozíció s az egyesülés évében, 1978-ban már 22,5 millió forinttal volt kénytelen megelégedni a szövetkezet, tulajdonképpen nem is olyan meglepő a visszaesés. Hiszen, az egyesülés bizonyos értelemben gyengítette a tsz-t. Azelőtt a Rákóczi ha kis területen is, de jó földön (a debreceni lösz nyúlványán), jó termelési szerkezettel gazdálkodó termelőszövetkezet volt, ahol a föld és a tojástermelő ágazat mindig hozta az eredményt. Ezek az alapok az

egyesüléssel gyengültek — gyengült a föld minősége, miként az állatállomány tenyészértéke is.

Mindehhez, mint már említettem is, 1979-ben társult a szabályozás elvonó jellege. S a halmozódó gondokkal, amelyek belső feszültségekhez vezetett rosszhírtáji politika tetézt, a vezetőség már nem tudott megbirkózni. 1980 februárjában egy új összetételű párt- és gazdasági vezetőség kezdte el a munkát a termelőszövetkezetben.

A tavalyi decemberi közgyűlésen, amikor is a Furtai Petőfi Tsz-nek a Rákóczi-ba történő beolvadásáról döntött a tagság, dr. Deák Géza az alábbiakat mondta a hat évvel ezelőtt történetekről:

— A szövetkezet szekerét egy gazdasági mélypontról kellett kizökkenteni. Gondolkodásra rövid idő állt rendelkezésre, gyors és együttes cselekvésre volt szükség. A döntések elodázása — meggyőződésem volt már akkor is, és ma még inkább az — veszélyeztetette volna a talpra állást, késleltette volna a kibontakozást. Hat év után ma már az is történelem, hogy egy hónap alatt új tervet dolgoztunk ki s azt a munkahelyi közönségi üléseken — amelyek gyakran éjszakába nyúltek — megvitáztuk és kemény vitában jóváhagytuk. Az akkori heves vitákban és összeütközésekben bontakoztak ki a szövetkezet alapvető céljai, hogy egyetlen járható út a dinamikus fejlődés, hogy szilárduljanak a gazdálkodás alapjai, s hogy a személyes jövedelmek a munkával arányosan növekedjenek. Benne volt e vízióban a tojástermelő ágazat mindig hozta az eredményt. Ezek az alapok az

Szemtől szemben

Mára a differenciálás következtében folytatott, mi több, a többség által elfogadott gyakorlat a Rákóczi-ban. A termelőszövetkezet küldöttgyűlést megelőzően az önelszámoló egységek vezetői értékelik az elvégzett munkát s meghatározzák azoknak a körét, akik az átlagot kapják, s azokat, akik a fölött vagy az alatt részesednek. A lényeg az, hogy szemtől szemben, az érintettek jelenlétében, kollektív ellenőrzéssel kell az értékelést elvégezni. A kollektív ellenőrzés abban áll, hogy a részesedést megnevezett mértéke csak akkor érvényes, ha a munkahelyi közösség jóváhagyja, mégpedig minden egyes ember esetében. Nemes, előremutató törekvés ez, amely külön érvek nélkül is magáért beszél, de mondjuk meg őszintén, olyan kiállást követel, amely napjainkban még esetleg épp az ő megbecsülésével nincs arányban. S ez a kisebb próbálma, leg-

alábbis látszólag. Mint kiderült, a keresetszabályozás nem biztosítja, hogy az eredménytől függő részesedés dinamikus növekedjék. Ilyen értelemben a keresetszabályozás a differenciálásnak is zsákutcája. Nem véletlenül mondják a termelőszövetkezet vezetői, így dr. Deák Géza is: azáltal, hogy a bérrrel nem gazdálkodhatnak, az önállóság csorbul. Holott „felöltöttek már annyira, hogy ezt is rájuk bízzák...” Beszélgetésünk alkalmával a Rákóczi Tsz elnöke nem először fejtette ki idevágó véleményét:

— En ezt nagyon fontosnak tartom a szövetkezeti demokrácia kiteljesedéséhez vezető úton. Így nyerve kellő megvilágítást a szövetkezeti szintű, az önelszámoló egység szintű nyereség és az egyes személyek keresete. Így tudunk eleget tenni annak a jogos igénynek és törekvésnek, hogy a szövetkezeti gazda ne bérmunkás legyen...

Folytatni kell

Egyelőre tehát, ha nem is vágyálom, még inkább csak a jövő jelenre vetített képe a kristálytiszta érdekeltségi rendszer, amit épp ezért, ha vitatkozva is, 1986-ban továbbfejlesztünk Földesen. Mert a vezetőségnek, amely az érdekeltség megreformálását tűzte zászlajára, az a hitvallása, hogy enélkül bizonytalan a gazdálkodás tartós eredményessége. A szövetkezet elnökének szavai nem hagytak bennem kétséget a tekintetben sem, hogy a tagság és a vezetőség részéről egyaránt megvan az eltökéltség a folytatásra:

— Nagyon nehéz, amit elkezdünk. Többször megfordult a fejünkben, hogy egyszerűbb lenne a nivellálás. Beszélünk a differenciálásról, de kivitelezni, amit akarunk, igen nehéz, mert olyan a társadalmi közeg,

hogy néha úgy érezzük, magunkban küszködünk. Beleivódott az emberekbe a harminc éve tartó egyenlőség. Vivődök magam is, hiszen az az igazság, hogy az a háromszáz ember, aki a differenciálást folytatja, engem szid. Ha nivelláltunk volna, nem szidna. A „vállalni — nem vállalni” dilemmája ez, amit a munkahelyi gyűlések érdekes vívái táplálnak. De kérdem én, ha nem vállalkozunk, hogyan tudjuk megvinni „a szocialista tulajdon iránti gazda magatartás kialakítását”? Most, amikor indítottuk az évet, újból feltettük a szövetkezetpolitikai szempontból fontos kérdést: folytassuk vagy nem folytassuk? A munkahelyi közönségi gyűlések tapasztalatai egyelőre biztatnak bennünket a folytatásra.

Gulyás Imre

A harmadik harmad kezdetén

A lakásépítés eredményei és tervei

Vajon hányan emlékeznek még Debrecenben arra, amikor az első hágyári lakás felépült? Pedig tudom, sokan el-elstétálgattak arrafelé, hogy lássák, milyen is az, ha a daru egész szobafalakat emel a helyére, s ha egyik nap kinőtt a földből egy épületszint, másnap már rajta magasodik a következő is. Aztán felépült az első igazi lakótelep, a Fényes udvar, majd pedig követte a többi, ma már egy kezünk ujja kevés is hozzá, hogy megszámoljuk a megyeszékhely húsz éven belül kialakított új lakótelepeit. S közben megváltozott a falvak, kisebb városok képe is. Új utcatorok alakultak ki, s ma már ugyancsak bajban lenne, akit bármelyik községben úgy igazítanak el, megtalálja, akit keres az „emeletes” házban.

A tervet sikerült teljesíteni

Mindez a nagyleptékű lakásépítés nem öletszerűen történt és történik. Hazánkban immár a második tizenöt éves lakásépítési terv utolsó harmadába léptünk ez év elején, s azt mondhatjuk — nagyon jó érzéssel mondjuk —, a terveket eddig alapjában véve sikerült teljesíteni.

Hajdú-Bihar megyében a II. tizenöt éves terv 1976 és 1990 között 67-70 ezer lakás felépítését ütemezte be. Ez 26-28 százalékkal több, mint amennyi az előző tizenöt évben épült, s a dinamizmus csaknem duplája az országosan tervezettnek. Szükség is van a gyorsabb ütemre, hiszen lakás dolgában megyénk még mindig a rosszabb helyzetűek közé tartozik. 1980-ban, az V. ötéves terv befejezésekor nálunk 108 családnak jutott száz lakás, a VI. ötéves terv végén — azaz most — 102 családnak kell megosztani száz lakást, s ez vitathatatlanul rosszabb arány, mint az országos száz lakás — százgye család. A cél tehát, mert ez látszik reálisnak, hogy a VII. ötéves terv végére Hajdú-Biharban is százgye családra jusson száz lakás.

A tizenöt éves program természetesen népgazdasági terveink ciklikusságának megfelelően ötéves tervekbe tagolódik. Az V. ötéves terv időszakában 25 ezer lakás felépítésére számítottunk, végül 24 ezer 744-et sikerült tető alá hozni. A most záródó VI. ötéves tervben 22 ezer lakás megépítése szerepelt, a végeredmény 23 ezer 649 lett. S ez a tény nyújt garanciát arra, hogy a lakásépítési program harmadik harmadában sem maradjon száz százalék alatt, s így az első öt év nem túlságosan nagy lemaradását sikerül kiegyenlíteni.

Telek, közművesítés

Azzal azonban valószínűleg keveseknek mondunk már újat, hogy a lakásépítések anyagi fedezete dolgában jelentős módosulás történt az elmúlt években. A tervidőszak elején még úgy gondoltuk, az állam nagyobb részt vállalhat magára, hamarosan kiderült, hogy ennek a nagy részarányának a fenntartásával semmiképpen sem sikerülne a tervezettnek megfelelően javítani a lakáshelyzetet. Ezért menet közben közel felére csökkentették az épülő állami lakások számát, s ezzel — a vitathatatlanul jelentkező új problémák mellett — sikerült elérni, hogy a tanácsok többet fordíthassanak a magánlakás-építéshez szükséges telkek kialakítására, közművesítésére. Ennek köszönhető, hogy az elmúlt évben már lényegesen kevesebb gondot okozott az építési telekhez jutás, mint azt megelőzően. Az állami lakásépítés arányának csökkenése elsősorban Debrecenben és a városokban érződik, itt a tervet csak 88,5 százalékra sikerült teljesíteni, s azzal a következménnyel is járt, hogy a sokgyerekesek és a fiatal házaspárok juttatását — amelyet külön program rögzített — nem sikerült maradéktalanul megoldani. Áthúzódott az új tervidőszakra ezernél több OTP társasházi lakás felépítése is, viszont a tervszerű terület-előkészítés révén a korszerű csoportos és családi házak száma duplája lett a tervezettnél Debrecenben.

Az elmúlt öt év lakásépítéseinek jellemzői is közismertek. Az árak nem maradtak változatlanok s különösen a tervidőszak első részében az anyagbeszerzés is számtalan gondot okozott az építkezőknek. Ezt csak kis részben tudta ellensúlyozni, hogy az OTP kedvezőbb feltételekkel tudta elgigíteni a hiteligényeket, s hogy a lakásépítéssel kapcsolatos „bürokrácia” — az építési engedély megszerzése — egyszerűbbé és gyorsabbá vált. A családi házak építésének legáltalánosabb módszere a kaláka volt, s feltehetőleg lesz a jövőben is, ami elsősorban a vidéken építkezők költségeit csökkenti.

Az eddigi eredmények nem lebecsülendő minőségi változást is eredményeztek a lakásállományban. Gyakorlatilag minden új lakás komfortos, és jelentősen nőtt az átlagos alapterület is, ami a megyében 73 négyzetméter, ezen belül Debrecenben 63 négyzetméter lett. Ugyanakkor Debrecenben megjelentek az új, speciális igényeket kielégítő lakásformák is, a nyugdíjasház, a fiatal házaspárok háza és több garzonlakás is épült.

A jelenlegi helyzet biztató

Rendkívül lényeges, hogy az utóbbi időkben a lakásépítés a korábbinál jóval kisebb szanálási arány mellett történik. Míg az V. ötéves tervidőszakban 24 ezer 744 lakás felépítésével egy időben 13 ezer 258-at bontottak le, addig a VI. ötéves tervidőszakban ez az arány csak 23 ezer 649 — 7 ezer 329. (Természetesen a bontás nemcsak a városokban szokásos szanálást jelent, hanem falun általában a régi, vályogház helyére építették fel az új korszerűt.) S nagyon sokat mond az a tény, hogy Debrecenben öt év alatt mindössze egyezerhúsz lakást ítélték lebontásra!

A lakásépítési program harmadik harmadára, vagyis a most kezdődött ötéves ciklusra 21 ezer 500 lakás felépítését tervezzük a megyében, ami a bontásokat leszámítva azt jelentené, hogy 15 ezer 400-zal szaporodna a lakásállomány. S talán nem is indokolt a feltételes mód, mivel a jelenlegi helyzet biztató, van alapunk hinni, hogy ez a lakásszám meg is fog épülni. Ezzel a tizenöt év eredmény százhat híján hetven ezer lesz. A lakott lakások száma pedig 208 ezer 664, ebből 81 ezer 106 Debrecenben.

Öt év ugyan rendkívül nagy idő annak, aki lakásra, saját otthonra vár, és egy lakás felépítése, megvásárlása rendkívül nagy anyagi terhet ró a családra, a tény mégis az, hogy kétszer tizenöt év alatt csak sikerül magunk mögé tudni Hajdú-Bihar megyében is a lakás gondok nagyját.

N. Zs.

Budaörs. Városi rangot kapott a dinamikus fejlődő település.

A DIVAT ÉS DEBRECEN ÜZLETNÉZŐBEN

Tavaszi van, ezt már senki sem tagadhatja. Lassan lekerülnek rólunk a vastag télikabátok, a bundák, a bélelt dzsekik. De mit vegyünk fel? A tavalyi vagy tavalyelőtti kabátok, kosztümök már nem biztos, hogy divatosak, mert a divat bizony sokkal gyorsabban változik, mint szeretnénk. Szépen járni ugyanis pénzbe kerül. Sok pénzbe. A forintokat persze csökkenthetjük, ha van ötletünk s tehetségünk a varráshoz. Am akik az áruházak konfekciójából, netán a butikok választékából szeretnénk válogatni, azoknak mélyen a zsebükbe kell nyúlni. S még akkor sem biztos, hogy azt kapják, amit elképzeltek. A legnehezebb helyzetben azok vannak, akik a legfrissebb divatirányzatokat akarják követni. No nem a párizsi, csak a hazait. De milyen is a tavaszi divat?

Ez a selyem nadrágkosztüm a főnökasszony-nak is tetszik
(Fotó: Nagy Gábor)

Két tendencia

A telefonvonal másik végén Vámos Magda, a Magyar Divatintézet vezető divattervezője:

— A tavaszi divatot két tendencia jellemzi. Az egyik a finomság, az elegancia, a frissesség jegyében született, a másik a kurvens stílus, melyre a dinamikus mozgás, a lendület, minden hagyományostól való elrugaszkodás a jellemző.

— Részletezzük talán az elsőt.
— Előretér a harmincas-nyolcvanas évek divatja, a kosztüm. A háromnegyedes, a hét-nyelcodos és a kilenczides, a pici kabátos... a pepitától a halszállkásig, a tweedtől a gabardénig minden divat lesz. A szoknyák terdet takaróak, vagy lábszárközépig érnek, bővülő aljúak vagy lépcsőbetétesek, hátul vagy oldalt gombolások lesznek. A blúzok között a selymek, az angolos stílusúak a divatosak, keskeny nyakpánttal, nyakkendővel, masnikkal, pót-, illetve fehér gallérokkal. A készítő is divatos. A kosztümkökhöz kesztüyeket illik viselni, a kabát ujjja hossza dönti el, milyen legyen a kesztü szárának a hosszúsága. A váll szélesített, de természetes hatású, tehát karcsúbbak leszünk benne. Ez a divat nemcsak a vékony alkatú hölgyeknek előnyös, mindenki elegáns lehet benne. A másik divatirányzat az ötvenes-hatvanas évek divatját hozza vissza. Így akiknek jól áll, ismét bátran hordhat pici kabátok alig szoknyás kosztümöket vagy hosszú szoknyákat — farmerből is —, férfias ingblúzzal vagy a test vonalát követő, „levegőben” karcsúsított ruhákat, a régi római, görög, afrikai s tengerentúli népviseletekhez hasonló öltözeteket. A farmerdivatnak nincs vége, csak új szelek fújnak ezen a vonalon is. A farmer nem kézen vagy moostalon divat, hanem nyomott színes virágokkal, krétaszűrű rajzolatokkal. S visszatér a romantikus stílus is, mert a földig érő sokfodru szoknyák, a masnik, a mellények mind-mind ennek az évnék a slágerei lesznek.

S ezek után nyakamba vettem a várost és elkezdtem keresni a divatot Debrecenben. A férfiolvasók bizonyára megbocsátanak nekem, ha ez alkalommal csak a női holmit vettem szemügyre, de feladatnak ez sem volt csekélység. Lehet, úgy illik volna, hogy minden női ruhát árusító divatüzletbe betérjek, ám ezt elvárni is képtelenség, hiszen az időnk s hasábjaink száma is véges. Azért azt elámulom, nem minden rendszerességgel nélkülözve tértem be az üzletekbe. Az volt a célom, hogy a szűkebb belváros nagyobb boltját és néhány kisebb egységét vegyem nagytól alá. Szigorúan kritikussal szemmel, a Vámos Magda által emondottakat szem előtt tartva. Mert hol keressem a divatot, ha nem a belvárosban?

Választék, kínálat

A Csapó utcán, a nőikonfekció-üzletben mindjárt kellemes meglepetés ért. Szabó Ferencné üzletvezető, noha üzletükben jobbára a negyven-ötven közötti korosztálynak tartanak konfekciót, több divatos holmit is tudott kínálni. Az az igazság, hogy az üzletbe betérve a fogások zsúfoltsága miatt az a vásárló, aki nem szeret turkálni a kiakasztott holmik között, nem látja meg a lényegét. Hiszen a legszépe kosztümmöknél csak a színe s az ujjja látható. Pedig érdemes nézegetni, nemcsak a negyvenes korosztálynak. Vannak butik jellegű blézerek, steppelt kabátok, s a szélsőségesebb divatot követőknek is van nadrágos indiai együttes és ruha.

Talán blúzokból nem tudjuk azt nyújtani, amit szeretnénk, de azért választék az van. Most érkeztek nadrágjaink is, a farmerket nagyon keresik.

A Debrecen Áruházban Valódi Imréné, a nőikonfekció-részleg vezetője azzal fogadott, hogy rosszkor jöttem.

— Most jószíval csak olyan árúknak van, amelyeket eddig nem sikerült eladni. Holnap s a hét többi napján töltjük fel polcainkat, fogásainkat új és friss árúval.

Valóban nincs sok látnivaló a hét első napján az áruházban, de sok szegénykezni-valójuk sincs. Az indiai ruhák és nadrágok — melyek elárasszák ugyan boltjainkat, de szívesen vásároljuk mindegyiket — szépi-telek valamelyest a helyzetet.

— Itt forog az áru. Hét végén még tele volt ez a polc — mutat Valódiné a háta mögé —, s most újra fel kell tölteni.

— Miket tartanak szívesen?

— A kínálatunk változó, mint ahogy a beszerzési forrásunk is az most már. Eddig áruink zömét a Felsőruházati Nagykereskedelmi Vállalattól kaptuk, ma már mi megyünk vásárolni. Ha kell, Pécsre, ha kell, Miskolcra. Remélhetőleg ez nemcsak a meg is látszik majd a kínálaton.

Az Elegancia nőruha-boltban még nem látni a tavaszi. Szentei Józsefné is az átmeneti kabátok felé invitál, holott engem a kosztümök, szoknyák érdekelnének. A kabátok valóban szépek, ám ha az idő így marad, nem lesz keletjük. A kosztümből rögtönzött bemutatás vásárlásra csábító. Csak az árak ijesztők kissé. De ez nemcsak erre a boltra jellemző. Blúzokból, szoknyákból itt is szegényesebb a választék, de az üzletvezető szerint nem sokáig. Most várják a brokátkból és flanelből készült kisipari termékeket.

A Centrumban Suta Györggyel néztük végig a kínálatot.

— Mi nem csinálhatjuk meg, hogy egy bizonyos réteg izlésének megfelelő árut tartunk, mint például a butikok. Ide ugyanis bejön a falusi néni, a tizenéves diáklány és a szolid eleganciát kedvelő vásárló is. S hogy mit tudunk nekik adni? Igyekszünk meg butik jellegű árukat is tartani, ezeket a dzsekiket — nem titok, bútorvázasból készült — veszi le egyet a fogasról —, egy gémmká-val készítettjük.

Az összkép

A választék valóban széles skálán mozog, ám ha egy angolos szabású blúzt szeretnék venni, nem nagyon sikerül. Mint ahogy még itt sem kapható az a bizonyos színes mintás hosszú farmerszoknya. De talán majd az Ifjúsgái Áruházban. Vagyis a fiatalok boltjában.

— Nem, ilyen árunk még nekünk sincs — mosolyog (vagy inkább bosszankodik?) a kérdésen Fekete Lászlóné, az üzlet vezetője. Hogy enyhítsen a helyzetet, tetszetős színes nadrágokat rakat ki a pultra.

— Nálunk most ez megy, meg a mosott farmer.

— De a nagy divatdiktátorok szerint az már nem divat.

— Mi úgy járunk jól, ha azt tartjuk, amit keresnek a fiatalok. S a farmerket keresik.

A fiatalok boltjában egyébként nem jobb a választék, mint bármely más konfekció-áruházban. Pedig azt várná az ember.

Összkép? Nehéz összerakni. Óvatos emberek az üzletek élén állók. Többnyire biztosra mennek. Nem rajonganak a kockázatért. A maszekokkal, a butikosokkal nem tudják felvenni a versenyt. A választék kialakításában nem játszik szerepet az izlés-formálás. Legtöbb helyen még nem adnak tanácsot a betérőnek, milyen öltözet ruha állna neki a legjobban. Sok helyen arra panaszkodnak, hogy a gyártók a hibásak, mert ha csinálnak is jót, az külföldre megy, s ami marad, azon marakodik a hazai kereskedelem. Van panasz hibás árukra, elszabott ruhákra... de ott, ahol a jövedelemérdekeltség van, ott kevés a panasz s nagy a választék. Pardon. Nagyobb, mint általában. Ennyi lenne a megoldás? Érdekléte kellene tenni a kereskedőknek az áru értékesítésében, és mindjárt jobban járnánk mi, vásárlók? Debrecenről úgy tűz éve az a hír járta, hogy itt még az oly kényes ízlésű manőkenek is találtak maguknak valót a konfekció-áruházakban, ha egy-egy divatbemutatóra leruccantak. Most nem biztos, hogy sikerülne nekik. Az üzletnéző séta után ez az én véleményem.

Tavaszi van. Minden változik: az izlés, a lehetőség, a választék... Csak a kérdés marad örökké ugyanaz: mit vegyünk föl?

ÜZLET A VÁSÁRLÓKÉRT? Vasárnap vagy vásárnap?

Miért kellene kinyitni, ha nem szükséges?

Valamikor régen a hét utolsó napja a vásárok idejé is jelentette. Volt ráció a kereskedők gondolkodásmódjában. Akkor kell nyitva tartani, amikor a vevő igényli — mondogatták az utcasarki kis fűszerüzletek tulajdonosai, s nem restellték felhívni a rolókat akár napi két-három órára.

Napjainkban is divat a hét végi vásárlás, hiszen van autóvásár, s vendéglátó üzletek, büfék forgalmaznak jelentős összegeket. A kereskedelmi vállalatok viszont mindenféle okokra hivatkozva zárva tartanak a hét végén. Vajon miért?

Jogi akadályok már nincs a vásárnap nyitva tartásnak. A múlt esztendőben elfogadott keretrendelet értelmében a helyi tanácsokra és a gazdálkodó szervezetekre tartozik a nyitva tartási rend. Központi szabályozás csupán az ünnepi, a szombati minimális, a hatnapos nyitva tartási kötelezettséget, illetve az idegenforgalmi szempontból fontos területek nyitva tartását szabályozza.

A következő kérdés akár fogasnak is bizonyulhat. Milyen üzletek legyenek nyitva? Az élelmiszer-kereskedelem munkaerőhiánya közismert, mint ahogyan az is: az elárúsítók többsége nő. Családayákat, fiatal lányokat kellene beosztani kétszó esti vagy éppenséggel vásárnap munkára.

Budapestten három nagy élelmiszer-áruház már nyitva van, s a tekintélyesnek mondható többletérnek köszönhetően nincs hiánya a jelentkező forgalom elegendőnek bizonyult. A vállalatok könnyű helyzetben vannak,

a minisztérium bértámogatást harcolt ki számukra a pénzügyi szerveknek. Sajátosságok módjára a tárcához harcosága eddig terjedt. A megveszkelhelyen tevékenykedő kereskedelmi vállalatok „ki-gazdálkodhatják” a többlet-erőforrásokat. A vállalatigazgatók legfeljebb moroghatnak egy sort azon, hogy ismét újabb érvet tudnának felsorolni a főváros indokolatlan és túlzott előnye helyezésére miatt.

Jelenleg az élelmiszer-kereskedelemmel foglalkozó cégek többsége nem bírna el anyagilag a többlet bérköltséget (meg az emelkedő helyiségbérelti díjakat és adókat). Talán megoldást jelenthetne, ha a csúcsidőben vagy a hétvégeken rész munkaidősök, esetleg nyugdíjasok egészítenék ki a létszámot.

Aki egy teljesen átlagos szombaton délelőtt vásárolni akar áruházainkban, nagyobb iparcikküzleteinkben, könnyen azt hiheti a zsúfoltság láttán: tele vannak pénzzel az emberek. A magyarázat nem ez, az üzletekben bolyogó emberek keskennek valamit. Vasalóznót, kávéfőzőbetétet, gyerek-er-harisnyanadrágot, és még sorolhatnák a hiánycikkeket napestig.

Az iparcikküzletek vásárnap nyitva tartásának egyik legfontosabb oka az áruhiány. Pontosabban az, hogy a kereskedelmi vállalatok többsége még minden esztendőben megélt, s a szokásos nyitva tartási időben jelentkező forgalom elegendőnek bizonyult. Nincs igazi verseny az áruházak között,

s amíg nem lesz, ne is várjunk csodákat. (Pedig az iparcikk-kereskedelemmel nem kellene hét végén frisse tejet, péksüteményt szállítani.)

Ha a kereskedelem hazai óriásai, a Centrum s a Skála nem mozdulnak, talán mozdulnának, ha a kisebb iparcikküzletek kinyitnának. Többnyire az ilyen egységek ma már szerződéses formában vagy jövedelemérdekeltségben üzemelnek, ami újabb lehetőség a boltvezetőnek és a vásárlónak tetsző nyitva tartási rend kialakítására. Miért vannak zárva a megveszkelhely centrumában ezek az üzletek?

Azért, mert a korábbiánál lényegesen nagyobb forgalmat értek és érnek el, pusztán a többszöri beszerzéssel, a jobb választékkal. Egyelőre felesleges teher lenne számukra a hét végi nyitva tartás, hiszen a többlet forgalom előbb-utóbb adónövekedést, magasabb szerződési díjat jelent, s ezt minden kereskedő kerüli, ha teheti.

Van még egy ellenérv a hét végi kereskedelem ellen. A szakszervezet kiharcolta a kedvezményes munkaidőt sok helyütt, s szocialista vívmányként emlegetik az üzletek bezárását. Vajon ha önként ötszáz vagy éppenséggel hétszáz forintért dolgozhatnának az emberek (s a vállalatoknak a vásárnap bérért nem kellene egy fillér adót sem fizetni), esetleg a kiváló vállalat címet elnyerésének feltétele lenne a vásárnap nyitva tartás, akkor is zárva lennének üzleteink?

Másutt hogy van ez?

Nézzünk körül kicsit a világhoz. Vajon másutt is zárva vannak az üzletek vásárnap?

Franciaországban a szuper- és hipermarketek vezetői újból kérelemmel fordultak a kormányhoz, hogy engedélyezzék a nagy üzletek vásárnap nyitását. A hivatkozások egyrészt közvélemény-kutatásokon alapulnak: állítólag a fogyasztók 57 százaléka helyeselné a vásárnap nyitva tartást.

A pékségek, hentesüzletek, a virágárusok automatikus megkapják az engedélyt a vásárnap hété pihenőnap áthelyezésére, és sok bútorüzlet is felmentést kapott a vásárnap zárva tartási kötelezettségtől. Az indok: a bútorvásárlás nagy eseménye a családnak, azt nem lehet csak úgy elcsúsztatni...

A zárva tartást egyébként az úgynevezett munkajogi kódex mondja ki — bár közvetve. Eszerint a bérből élők számára vásárnap kötelező pihenőnapot adni. Ha viszont az üzletben a hét utolsó napján a tulajdonos dolgozik, tevékenysége nem ütközik a törvénybe.

Ausztriában is kitört a háború. A vásárlói igényekre hivatkozva a rendeltetleg szabályozott nyitva tartás meghosszabbítását követelik, ami ellen hadakoznak a néhány fővel dolgozó, többségükben családi boltok. Ezek ma már amúgy is alig bírják a versenyt, hiszen sok helyütt heti hetven órát dolgoznak. A kis üzletek döntő többsége nem bírná el az alkalmazottak

túlórátzatását vagy új alkalmazott felvételét. Az áruházak, bevásárlóközpontok, vagyis a nagyobb kereskedelmi egységek vezetőinek véleménye szerint a vásárnap nyitva tartása a jövő.

Angliában jórészt azok a kereskedők remélhetik a vásárnap zárva tartást elrendelő törvényt várható eltörlése után az üzlet fellelődését, akik nagyobb értékű termékeket, szolgáltatásokat árúsítanak. Ezek megvásárlásáról ugyanis a férj és a feleség szinte mindig együtt dönt, alaposan tájékozódva a vétel előtt. A vásárnap áruk listájára valamennyi tartós fogyasztási cikket jósolják; így az autót, a szőnyegeket, a bútorokat, a lakberendezési tárgyakat, de még a hobbi, illetve luxuscikkeket is.

A brit lakossági szolgáltatók többsége már most azt mérélegli, hogy előnyös lehet-e számukra a vásárnap nyitva tartás. Szinte biztos, hogy az utazási irodáknak vásárnap is érdeemes lesz nyitva tartani, hiszen sok helyütt heti hetven nyaralásról alapos tájékozódás és összehasonlítás után dönt, ennek pedig előfeltétele a részletes felvilágosítás.

A Stirling egyetem kereskedelmi áruelemzővel foglalkozó professzora szerint a vásárnap nyitva tartás sikere többek között azon fog múlni, hogy a kereskedők örömtelivé tudják-e tenni a hét közben nyugnek számító vásárlást.

A brit szigeteken a skóciai Cameron Toll nevű be-

vásárlóközpont már nyitva van vásárnap. Az Edinburgból két mérföldre található — egyébként 33 millió fontért tető alá hozott — üzletében kihasználják az angliánál kevésbé szigorúan fogalmazott törvény kínált kikaput. A vásárnap hat óra alatt a 16 hónapja átadott üzletközpontban rendszeresen nagyobb bevételt értek el, mint bármelyik más napon, amikor 12 órán át tartanak nyitva.

A világ legnagyobb áruházában, a manhattani Macy's-ben a nagy döntések napjának nevezik a vásárnapot. 10-18 óra között sokan vannak, és többnyire alapos döntést mérlegelő vásárlásokkal bonyolítanak le. Az áruház szakembereinek megfigyelése alapján majd mindenki konkrét vásárlási szándékkal érkezik. Nem egy esetben a feleségek hétköznap már kinezték az árut, s a férjüket a döntés szentesítése végett viszik el.

New York szupermarketeiben már most is a vásárnap a legforgalmasabb nap. Bloomingdalesnél a vásárnap ledolgozott időt kétszeres bérrrel számolják el az alkalmazottaknak. A hét végi nyitva tartás nagy hasonlósággal a külvárosi bevásárlóközpontok, ahol még butikok tucajai, éttermek, kávézók, mozik várják a sokszor egész napra érkező látogatókat. A szabály egyszerű: ki engedheti meg magának a zárva tartást, ha a konkurencia üzletet csínál?

Hajdú István

ÉRO BECS

A Bajnok u...
lepen friss a...
hét óra.

Vakarc...
hököl meg be...
szélesre tart...
sajtolt papí...
hadrendje a...
kifelé fordul...
kél, talán é...
gyárába, Szol...
is lehet, hogy...
a cél. Nyom...
vény, de csak...
rakták meg a...
Nyolc-tíz ton...
kományporción.

Hatalmas é...
ki innen, jóv...
mint behozták...
azt sejtésem.

A nyomorú...
előtt végre tá...
nyílik egy lyu...
Majdhogynem...
kért mérk mé...
zsán”, amit f...
amihez más u...
na.

A kocsi (ak...
ra kész birköz...
gat egy dögne...
kut, majd az...
rozsdált...
vastag kábelki...
riti elő. Mé...
húsz kiló. K...
szigetelést, h...
mert tűz...
gyújtott alá, p...
az alumínium...
többet fizet. R...
árak hirdemé...
ható betűkkel...
sorok, nem j...
szemet meresz...

Az elsők...
Én is mérle...
gelem, hogy...
csülete a dir...
S lám, ha tú...
tart fel a v...
(kordély az...
vállalatoknak a...
szó megsem ha...
Erzsike néni...
ziassággal, jó...
ként udvarias...
zött még?”

Aztán zúdu...
mos merleget...
lista szektor, a...
je, maradéka...
gyár (mi máss...
árasztja el a...
hegyét.

Nem volt az...
magas!

De hogyan e...
az emlékezet...
„Gyűjtsd a va...
met, ezzel is...
ded!” rigmusjel...
Ez a telep...
négyzetkilométe...
a forgalomra...
oldalpillantást...
zét állt, s nemcs...
gyarországban.

Mihailik And...
vezetője fiatal...
hogy a múlt k...
hitelesítse. Ö...
tet a vasvágó b...
sebb rontó-bor...
vel, Kovács Sá...
kötény, vasporr...
itatót nagyujj...
nye”. A csukló...
báton szakítás...
Egy harapós va...
Kucsmáján a...
üveg.

Nos, Kovács...
szonhét esztend...
kavaszak halm...
fől magát. A M...
eszi, ha lehet í...
ni, mert ki tud...
líó forint újhul...
termelt már m...
áru lemezfélek...
pisztolyával m...
nas években is...
ta a jól fizető...
kovácsvasat. A...
abban van, hog...
megfosztja a le...
így hajt hasznol...
— A kombájn...
őcskült SZK-s...
„megléteitük”...
(Lefordítva: ber...
meregítők össze...
ján).

— S mégis...
ták?

Elárulja a sz...
télyt.

— Belebújtunk...
— S ma már?...
— Nem kell...
ni (mert hogy...
nál maradjunk)...
szükséges vágás...
kolóval, daruva...
zatjuk. Míg ez...

ÉRCÜNK A HULLADÉK IS

BECSÜLETE A DIRIBDARABOKNAK

A Bajnok utcai MÉH-telepén friss a zajgás. Reggel, hét óra.

Vakarc parasztlóvacskák hőköl meg befelé menet a szélesre tárt kapuban. A sajtolt papír négyszögű hadrendje a kamion hátán kifelé fordul. Hosszú útjára kél, talán éppen a papír gyárába, Szolnokra, de az is lehet, hogy a Dunán túl a cél. Nyomában az öntvény, de csak a súlyhatárig rakták meg a Kamaz-óriást. Nyolc-tíz tonna teher a rakományporció.

Hatalmas értékek futnak ki innen, jóval nagyobbak, mint behozták, mint ahogy azt sejtene.

A nyomorúságos szekér előtt végre támad egy rés, nyílik egy lyuk, beférközik. Majdhogynem darabonként mérik meg a „kis mázsán”, amit fölpackoltak rá, amihez más ujjal se nyúlhatnak.

A kocsis (akár egy harcra kész birkózó) lefelé rángat egy dögnéhez, ládás akkumulátort, majd az elkorhadott, elrozsdált lemezboglyából vastag kábelkijelzőjét penderíti elő. Megvan az vagy húsz kiló. Kárhóztatja a szigetelést, hogy nem vált le, mert tüzet is hiába gyújtott alá, pedig az anyag, az alumínium tisztán jóval többet fizet. Rajta áll ez az árak hirtelményén elolvasható hirdükkel. Kövérek a sorok, nem kell hozzá a szemét mereszteni.

Az első között

En is mérlegelek. Mérleget, hogy milyen a becsülete a diribdaraboknak. S lám, ha túlkölő sort is tart fel a csöpp szekér (kordély az inkább), zokszó mégsem hangzik el. Sőt! Erzsike néni nyugodt háziasszággal, jó kereskedőként udvarias: „No, mit hozott még?”

Aztán zúdul az elektromos mérlegen át a szocialista szekér, az ipar sejtje, maradéka. A konzervgyár (mi mással) dobozzal árasztja el a telep lemezhegyét.

Nem volt el a mindig ilyen magas!

De hogyan erőltethetnék az emlékezetet vissza, a „Gyűjtsd a vasat és a fémet, ezzel is a békét véded!” rigmusjelző idejére?

Ez a telep, kis túlzással, négyzetkilométernyi üzem, a forgalomra is vetve egy oldalsó pillantást, az első köze állt, s nemcsak Kelet-Magyarországon.

Mihalik András, a telep vezetője fiatal még ahhoz, hogy a múlt képeit, tényeit hitelesítse. Összeismerkedtet a vasvágó brigád legidősebb rontó-bontó emberével, Kovács Sándorral. Bőrkötény, vaspárral és olajjal itatott nagyujjakkal az „öltönye”. A csukló felett a kabátban szakítás éktelenkedik. Egy harapós vas belekapott. Kucsmáján a védőszemüveg.

Nos, Kovács Sándor huszonhét esztendeje az ócskavas halmában találta föl magát. A MÉH kenyerét eszi, ha lehet így fogalmazni, mert ki tudja, hány millió forint újhulladék-értéket termelt már ki. A potom árú lemezfélekből hegesztőpisztolyával már a hatvanas években is szabta-nyírta a jól fizető, adagolható kovácsvasat. Az ő tudása abban van, hogy a vasakat megfosztja a lemezekről, ő így hajt hasznát.

A kombájnok, az előcsukult SZK-sokat előbb „meglékeltük” — mondja. (Lefordítva: bemetszették a merevítők összekötési pontjait.)

S mégis, hogy csinálták? Elárulja a szakmai fortélyt.

Belebújtunk a vázba. — S ma már? — Nem kell annyit vágni (mert hogy a kombájnnál maradjunk), elég a szükséges vágás, aztán marcolóval, daruval széjjelhúzzuk. Míg ez nem volt,

ez a gépi erő, addig küszködtünk a lángvágóval, amíg a kombájnt szét nem esett, szinte magától. Adigra lement a nap, sokszor, de hányszor gyalog indultunk ki a vasúthoz Szásztelekről, Borsósról az állomásra. Most? Busz visz, hoz. Fejlődés? Az! — kacsint, de attól, hogy vaspor ment a szemébe.

Egy másik lángvágó topán be a beszélgetésbe. Az ő idejét most a vámospércsi felosztott termelőszövetkezet egynéhány, már el nem adható kombájna ejtette kelepébe, sok a lemez, kevés a vas!

Mihalik András ráhagyja ezt az igazságot:

„Arnoldhoz” megyünk

Az udvaron áll és iszonyú erővel működik két nyugatnémet gép, Becker és Arnold. 1982-ben a telep nem fáradt.

— Ezt a tömböt is megroppantáná?

— Ez motorblokk! — vési eszembe Mihalik András. — Csak üreget tetet zúz össze. A tervszámhoz képest jobban ki lehetne használva. Három megyéből kapja az öntvényt, s mégis éhezik.

Olyannyira ezen nem ütököz meg, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár, Szolnok sohasem voltak kimondottan ipari megyék.

„1 tonna vashulladék = 4 tonna vasérc + 2 tonna feketeszén.”

Az idézőjel csak a kiemelésért van téve. Az egyenlet igazában pedig nem kételkedem.

A diógyőri képlet

De hogy el ne feledkezzen az olvadó vas örök ellenzük a hasznok hasznáról! Míg a Siemens-Martinból a hatszor csapnolnak naponta, a konverterből huszonnyolcszor.

Az osztályvezető nem messze a mágnesdarutól szétbomló, laza forgácsforgácsokhoz „kalandozik”.

Fölbosszantja a „merénylet”, mert az adagolóteknő, amibe mérik a hulladékot, nem arra való, hogy könnyed terhekkal emelkedjen föl a beöntő nyíláshoz. Akkor van kihaszánva igazán, ha húsz tonna hulladék fér bele, s ezért is kedvelik, szeretik a nehéz debreceni lemezbált. Az nemcsak kitölti a teknőt. Utána is nézi, ki merészelt becsapni e „lajaságot”.

A hulladék értékének egyre drágább és drágább láncszemei tehát úgy érnek valamit, ha összeilleszkednek.

A tömör bala sem kiváló még attól, hogy csak súlyos.

Három mázsánál többet az isten se termel ki belőle, eszi az oxigént. A sündarabolás az hálás munka, ám az is csak egy a sok közül. De hát azért vannak ők, hogy elbánjanak az ormótlanokkal is, hogy a méret meglegyen.

— Méret?

— Ahogy azt Diógyőrben kívánják.

A múlt képeit azonban még festegethetem. Nagyalapú ábrázolnám a legszívesebben Kovács Sándort, amint mesterien: két ütéstől megnegyedeli a fékdobot, vagy daraboló vasat adnak a kezébe, amint az iparvágány mellett tömi a vagont. Kosárral.

Zúzos hajnalban indulunk.

Diógyőr nincs messze, és a telepnek barátiak a kapcsolatai az LKM-mel, a Lenin Kohászati Művekkel. Kivételre szerencsém, hogy az ipari óriásnyüzemet nem filmen, a valóságban járhatom be, az alapanyagért felelős osztályvezetővel, Budaházi Andrással, aki meg is mondja, miféle besorolás ez. Napjában, tehát a nap 24 órájában (elosztva) háromszor jelent a főmérnöknek, hogy a kemencék étvágya folyamatosan ki van-e elégítve. Kis Lajos három évtizedig felett, ezért. Ő is velünk. Száll alá s mázsi föl az emeletes folyosómerevényeken.

Csillogó ércpor szálldos a levegőben, milliárdnyi tűhegy a tüdőnek. A méretek, a munkahelyi magasságok nyaktörők, a debreceni Csarnokba akár be is férne, ha lenne mozdony, ami elhúzná ideig. Az LKM 1986-ban 600 ezer tonna vashulladékot fogyaszt, s ebből a hagyományos Siemens-Martin-kemence, amiből már csak kettő létezik — 50 ezer tonnát. A konverterek a többi. Az eljárás durva lényege, hogy a kilónyi pontossággal konverterbe mért hulladékhoz már megolvasztott vasat zúdítanak, miközben oxigént fúvatnak be a fortyogó, háborgó anyagba. Az előnyökről fölösleges lelkendeznem, a sajtó annak idején, 1980-ban, üzembe állításakor sok hasábot szentelt a magyarországi óriásberuházásnak.

A diógyőri képlet

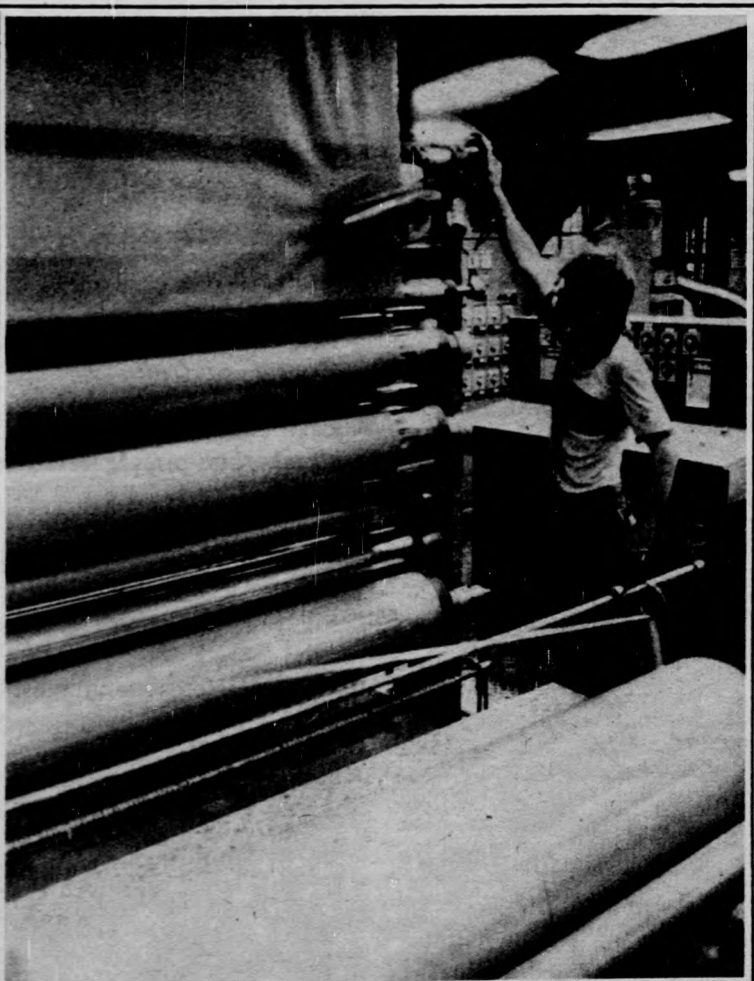
De hogy el ne feledkezzen az olvadó vas örök ellenzük a hasznok hasznáról! Míg a Siemens-Martinból a hatszor csapnolnak naponta, a konverterből huszonnyolcszor.

Az osztályvezető nem messze a mágnesdarutól szétbomló, laza forgácsforgácsokhoz „kalandozik”.

Fölbosszantja a „merénylet”, mert az adagolóteknő, amibe mérik a hulladékot, nem arra való, hogy könnyed terhekkal emelkedjen föl a beöntő nyíláshoz. Akkor van kihaszánva igazán, ha húsz tonna hulladék fér bele, s ezért is kedvelik, szeretik a nehéz debreceni lemezbált. Az nemcsak kitölti a teknőt. Utána is nézi, ki merészelt becsapni e „lajaságot”.

A hulladék értékének egyre drágább és drágább láncszemei tehát úgy érnek valamit, ha összeilleszkednek.

A tömör bala sem kiváló még attól, hogy csak súlyos.

SZEGED. A Kenderfonó- és Szövőipari Vállalat szegedi gyárában évente — többek között — 50–60 millió millió anyagból szövött szálhoz készítene alapanyagot. (MTI-fotó: Stekovics János)

ÉRTÉKREND

Egy üveg pálinka

Tömörülés támadt az áruház élelmiszerosztályának egyik pénztáránál. Egy hat év körüli fiúcska állt a sorban, két kézzel emelte a pénztárosnő elé a fémkosarat. A kosárban egy üveg kisüsti pálinka volt, azt hiszem, a kétdecis kiadásból, valamint egy zacskó egyszerű sima cukorka. Vitéz támadt a gyerekek a pénztárosnővel, a kosárban lévő dolgok miatt. Kevés volt hozzá a pénz.

Egyszerre megismertem. Pár perccel ezelőtt ott téblábolt az édességekkel rakott polc előtt. A kosárban már akkor is benne volt a fehér műanyag kupakos, speciális itóka, s a gyerek a zacskós cukorkák között válogatott. Hol a tenyerébe szorított forintokat nézte, hol a polcon kínálkozó finomságokat. Szemmel láthatóan nem tudott dönteni.

Aztán itt, a pénztár előtti sorban kiderült, hogy mégis döntött: a kosárba a kisüsti pálinka mellé odatett egy egyszerűbb, kisebb zacskót is cukorkával tele. Vajon ért-e már annyit a számlához, hogy ki tudta kalkulálni, mennyibe kerül a pálinka, s marad-e elég pénze a cukorra? A jelekből ítélve nemigen. Miben reménykedett akkor? Vagy csak megérezte a cukorka édességét, és semmivel sem törődve odatette a felöltött szánt pálinka mellé a maga gyerekeletének szerény kívánságát: egy zacskócska cukrot?

Most ott állt megszegeylenül a pénztárosnő előtt. Az összegből ugyanis, amelyet fizetnie kellett volna, hiányzott valamennyi. A pénztárosnő nem veszekedett, türelmesen várta, hátha előkerül valahonnan a zsebek titkos mélyéről a hétkrajcár utolsó darabja, és a zacskó cukor mégis a gyereké lehet. A zsebek azonban üresek voltak, nem lapult azokban egy icurka-picurka fillér sem.

A kisfiú csak állt, állt és nézte a cukrot, és nem tudta, mit csináljon. Az emberek a sorban türelmetlenül kezdték, valaki rá is szólt. Az emberek ilyenkor türelmetlenek, vagy nem akarják észrevenni, vagy tényleg nem is látják, mi játszódik le előttük. Aztán a pénztárosnő a többség morájára figyelve kivette a kosárból a cukrot, visszaadott néhány forintot a gyerekeknek, aki lassan, szomorúan fogta jobb kezébe a pálinkásüveget, s elindult hazafelé.

Tragédia?

Nem. Inkább mindennapi eset. Olvasóim túlnyomó többsége bizonyára kívülről ismeri már azokat a számokat, mennyit költenek Magyarországon szeszes italra, és mennyit mondjuk egészségügyi, higiéniai szerekre. Azt is tudjuk, hogy a világ élvonalában vagyunk a fogyasztott szeszes ital mennyiségét tekintve. Mégsem antialkoholista propagandát akarok folytatni.

Ennek a gyerekeknek az esetét ugyanis afféle jelképnek tartom. Annak vált a jelképévé bennem, hogy mi felnőttek olykor milyen kegyetlenül és önzően határozzuk meg saját értékrendünket. Nem tudom, ki ez a gyerek zülei hol dolgoznak, mit csinálnak, mennyit keresnek. Ha azonban egy hat év körüli kisfiút elszalasztanak egy üveg pálinkáért, nem hagyhatják figyelmen kívül, hogy a gyermekeknek is vannak vágyai. Egyáltalán nem biztos, hogy az a két deci pálinka az újabb ivászat, vagy a berúgáshoz kellett. Talán hirtelen vendégek érkeztek, akiket meg kellett kínálni, vagy talán más váratlan szükség adatta a gyerek kezébe a pálinka árat.

Ahol azonban akad 30–40 forint két deci pálinkára, ott kell lennie 6–8 forintnak egy zacskó cukorra is. S ha nincs, akkor az valamennyiünk hibája. Mert sok más fontos munkánk mellett elfeledkeztünk arról, hogy a gyermekeinket mindenekelőtt példával, saját életvitelünkkel tudjuk alakítani, formálni. Mert abból az önző alapállásból kiindulva, hogy mi keressük a pénzt, néha úgy érezzük, jogunk van arra költeni, ami a mi látszatigényünk.

És ritkán, nagyon ritkán vesszük észre, hogy szomorúak és magányosak lesznek mellettünk a gyermekeink. Olykor-olykor ránk tör valami irtoztató adósságérzet, és akkor tömjük beléjük a csokoládét, vesszük az értelmetlen ajándékokat, elfeledkezzük róla, hogy a gyerekek nem ezrekbe kerülő luxuscikkekre, hanem csak egy zacskó cukorra lenne szükségük. Vagy arra, amit ez a zacskó cukor kifejez: játékra, jó szóra, beszélgetésre, vidámságra, sétára, arra, ami embert formál a leendő emberből.

Nem irigylem én azt a pálinkát senkitől. Az a kisfiú azonban ezen a délutánon talán soha be nem gyógyítható sebet kapott. Lehet, pillanatnyilag boldog lett volna, ha a pénztárosnő olcsóbban is ott hagyja kosárában a cukrot, vagy ha a vásárlók közül valaki a kezébe nyom néhány forintot. Megtehettem volna magam is, ahelyett, hogy a gondolataim forgattam jobbra haszontalanul és fölöslegesen.

Lehet, hogy ez ebben az egyetlen esetben, ebben az egyetlen pillanatban a gyermek számára örömet jelentett volna. Bizonyos vagyok azonban benne, hogy hosszú távon nem az ilyenféle adakozás a megoldás, hanem az, hogy ezt a néhány forintot, azt a néhány kedves szót ki-ki otthon mondja ki, a saját gyerekeinek.

Hánszor, úristen, hánszor mondjuk mi felnőttek a gyerekeinkre, hogy megbízhatatlanok, rosszak, nem törődnek velünk. És hánszor, de hánszor nem jut az eszünkbe, hogy ezt is tőlünk tanulták, mert nem tanulhatták mástól. Mert csak mi vagyunk előttük példaként, hozzánk akarnak — vagy ha nem akarnak is: fognak — hasonlítani. S ha ez a gyerek majd 14–15 évesen a maga két deci pálinkáját emeli le a polcra, ne csodálkozzunk rajta.

A most otthagyt cukorkás zacskó helyett teszi.

Bényei József

VITA A SZÍNHÁZRÓL

Tisztelt Szerkesztőség!

A színház és a Napló hasábjain folyó vitában szeretném kifejtetni néhány gondolatomat. A Hajdú-bihari Napló színházi tárgyú írásait rendszeresen olvasom, és általában elégedett vagyok azzal a tájékoztatással, amit a kritikák révén kapok, bár olykor nem értek egyet az újságíró véleményével, de ez mindkettőnk magánügye. En jó ízlésű ember vagyok, s be kell látnom és igényem, hogy a modern szemléletű, nálam esetleg fiatalabb, frissebb gondolkodású, s a kritikákban gyakorolt újságíró örökös meg véleményét az utókor számára egy-egy előadásról. Arra azonban szeretném felhívni a szerkesztőség figyelmét, hogy ez az ítékezés nagyon nagy felelősséget ró rájuk, hiszen azután, hogy az előadásokat levették a műsorról, a díszleteket elbontották, nem marad hátra más dokumentum, csak az, amit a kritikus megfogalmazott, meglehet, hogy tévesen. Jó lenne, ha egy-egy kiemelkedő színházi eseményről, többen, több szempont alapján és ízlés szerint foglalnának állást az újságban: ezzel segíthetnének a színháznak a közönség különféle rétegének a megnyerésében.

Most ott tartok, hogy ha komolyan veszem azt, amit a Naplóban leírtak, akkor a kritika alapján esetleg nem veszem elő a megváltott bérletemet a nekem szóló előadás napján; mert érdemesebbnek tartom más program után nézni. Ha a kritika objektív, akkor ez így is helyes — gondolom. Személyes tapasztalataim viszont néhány szóról győzték meg, hogy érdemes elmenni arra az előadásra, amelyet a kritika elmarasztal. Ilyen eset volt ebben az évadban A Karamazov testvérek, amelyről nagyon rossz véleményt olvastam a Naplóban. A kritikus a darabot kriminek titulálta. Mivel ismerem is a darabot, családtag a véleményében, de kellemesen. Igaz, volt a darabban gyilkosság, nyomozás, de a történet lelkileg is megérin-tett. Az előadás hatására újra elolvastam a regényt. De ehhez hasonló kritika más előadások esetében is előfordult. Amint ezt a színházi vita mutatja, a kritikákon kívül jelennek meg az újságban egyéb híradások is a színházról, például az a két jegyzet, amelytől a színház igazgatósága olyan élesen elhatárolta magát. En személy

szert úgy gondolom, csakugyan keveset tudunk a színház belső életéről. Hiányoznak a színes hírek, a munkás hétköznapiokról tudósító írások, az olyan kis cikkek, amelyek a lapot is érdekesebbé tennék, és a színházaknak is propagandát csinálnának.

A Csokonai Színházra vonatkozó jegyzet valóban nem használt sokat a társulatnak. Az újságíróknak tudnia kellene, vagy illene tudni, hogy a színházban gyakran vannak beugrások. Az érdekesebb szerepvételekről pedig tájékoztatni is illet volna az olvasót, netán akadna olyan néző, aki a beugró színész kedvéért másodszer is elmegy ugyanarra az előadásra. A régi idők legendás beugrásai szolgálnak példával erre. Azt viszont nem tartom helyenvalónak, hogy a beugró színészt azután is játszatták, miután az eredetileg kijelölt szereplő meggyógyult. Ezt olyan bürokráciának rézem, mint azt, hogy a színház számára tervnőmérőket írunk elő — érzésem szerint ez székelfaragás, ami valóban csak a minőség rovására lehet. A minőség garantálása terén ugyanakkor a színháznak kellene néha kényszerű engedelmeket tenni. Ha betegség esetén netán a nézőtérén megszavaztatnák az egybegyűlt publikumot: vállalják-e a beugrás következtében „értékcsökkenést” előadást, a többség bizonyára igennel felelne, hisz előadást akart látni, felkészült, felöltözött, kiszakította, ráadta az időt erre a programra. A mérlegelésnél vegye figyelembe a színház is, a néző is, hogy még az előnyös helyzetben lévő televízió sem tud minden darabjához ideális szerezést biztosítani.

Turi Gábor jegyzetét ezután olvastam el, hogy a március 6-i számban megjelent hozzá az utóirat. Ezek alapján én a cikkirő problémamegközelítését vélem hibásnak. Nem azt követelm az ő helyében, hogy váltsák le a premier-közönséget, hanem azt, hogy akinek jegye van, az legyen ott, akkor is, ha pénz adott érte, akkor is, ha kapta. A csendes ünnepléshez való jogot pedig nem szabad elvitatni a nézőtől. A nyílt vitának egyébként örülök. Úgy érzem, ez hozzátartozik a kor szelleméhez. Egyben azt remélem; a Napló valóban demokratikus fórum lesz: helyt kap minden jól átgondolt vélemény, függetlenül attól, hogy a levelek tartalma az újságírók vagy a színház mellett szólnak-e.

Tisztelettel:
Galambos Sándor

Tallózás

ötven év emlékeiből

Színészi pályafutásomról összegereblyéztem ugyan egy boglyányi emléket, de üdvösebbnek vélem, ha nem az egész boglyát, hanem csak egy villára valót szörök a mélyen tisztelt olvasó elé.

Íme:
Már kőlyökkoromban azzal szórakoztattam édesanyámat, hogy bemáztaltam korommal az arcom, és rémséges hangokat hallatva Drakula módjára ijesztgettem szegényt. Az átélés hevéből édesapám korholó hangja zöngélt ki: „... ugyan hagy már abba a komédiázást, édes fiam!” Pedig éppen ő volt az, aki végül is a színi pályára vezető útra lökte — akarva, nem akarva — életem szerető. A faluban, ahol tanító volt, műkedvelő előadásokat rendezett, és ezek próbáira rendre elcipelt magával. Nagyon megtetszett, amit ott láttam. Később, losonci gimnazista koromban jutottam el életemben először moziba. Meghatározó élmény volt. A némafilmek sztárjainak játéka eufórikus hangulatot keltett bennem, mámorosan támoogtam ki a moziból a csodálatos vadnyugati indiánfilmek láttán. Eldöntöttem: ha török, ha szakad, filmszínész leszek!

Eszményképeim közül első helyen a westernfilmek hősei álltak. Ken Maynard, Hoot Gibson, Tom Mix, mind ott szerepeltek képzeletbeli listámon. Egy időben a kalandfilmek hőseiről, Douglas Fairbanksról lelkesedtem. Elszenesedett gyufavéggel ugyanolyan bajuszkát rajzoltam, mint amilyen az ő orra alatt díszelgett. Chaplint egynesen imádtam, de néhány számalmas utazási kísérlet után elpártoltam tőle. Rájöttem, hogy ő egy általam követhetetlen úton jár. Maradtak tehát a revolverhősök, mindaddig, míg el nem olvastam E. R. Borrough: Tarzan bestia című könyvét. Egy csapásra profilt változtattam és képzeletben máris azonosultam a dzsungel fiával.

Egy forró nyári délután sikerült elszöknöm a szigorú szülői szemek elől a kis falucska temetőjébe, ahol rajtam kívül csak a hazajáró lelkek tanyázhattak, mert elől embert — legnagyobb örömmre — nem is láttam. Birtokba vettem hát a helyszínen sűrűn található vadalmfákat és ágról ágra szállva-ugrálva, torkomszakadtából ivóltöztem, amíg egy ág megunva ezt az „állati szörnyűséget”, letört alattam és egy sírdombon sikeresen talajt érve jöttem rá, hogy Tarzan soha nem lesz belőlem. Sajgó derekam jelezte, hogy egy-két perc még eltelik, amíg képes leszek fölegyenesedni. Magamhoz térve, a világ tisztulni kezdett előttem, révedező szemem a szemközi fejfára tévedt, de amit ott olvastam, jégé dermesztette amúgy is eléggé kihűlt vérem. Ott ugyanis ezt olvastam:

Itt nyugszik Kovács Gyula. Élt 57 évet. Béke poraira. Úristen!!!... Meghaltam!!!... és most az egészet már a túlvilágról szemlélem — volt az első gondolatom. Aztán rájöttem, hogy ez mégsem én lehetek, mert én még csak tízenöt éves vagyok.

Szendró Jóska-i megfogalmazásban azonban valami mégiscsak mozoghatott bennem: „... vagy tehetség, vagy kukac...” mert mindkét tényező határegyében bízza — iskoláim „kivégzése” után — beiratkoztam Rákosi Szidónia (Szidi néni) színtanodájába. Szegény édesanyám sokat sírt, már csak azért is, mert fatornyos hazám, Rimasimonyi nagyon messze esett Budapesttől, no meg országhatárok húzódtak közöttünk. Hiába sopánkodott, hogy ez nagyon göröngyös pálya, ez az érv nem vált be. Pedig igaza volt!

Az első göröngy mindjárt Szidi néni iskolájában került a talpam alá. A jóságos matróna megállapította, hogy soha nem lesz belőlem táncos, olyan vagyok, mint a medve. Úgyet sem vettem rá.

A véletlen összehozott az akkori Fórum (ma Puskin) mozi gépészevel, akit mandolínóznit tanítottam, ennek fejében megengedte, hogy a gépház kukucskaállóján a vetítések ideje alatt nézhetem Fred Astaire és Ginger Rogers csodolatos táncát. A tőlük elcsúszott táncfigurákat aztán félkész állapotban a Király (ma Majakovszkij) utca kanálisának acéllapján gyakoroltam ki hasonszórú barátaimmal. Ebből a tudásból később évekig éltem, részben kar- és revütáncosként, táncos artistaként, részben énekesként Budapest és a Moulin Rouge-tól a Parisien Grillig szinte minden éjszakai mulatóban. Sajnos Szidi mama ezt már nem láthatta, mert időközben elhunyt. Az iskolai végbizonítványt azonban két év tanulás után azért mégis megkaptam.

Ennek birtokában Erdélyi Mihály kültekli színházaihoz szerződtem, ahol kisebb szerepeket is rámt bízta, így többek között éppen a nemrég nálunk is játszott Mágna Miska Mixi grófját egy olyan előadásban, amelyben Fedák Sári volt Marcsa — vendégként. A korabeli plakát fotókópia-ját gondosan őrzöm.

Ezután a Fővárosi Operettszínház tánckarában roptam a „medvetáncot”. Akkoriban a színháznak remek gárdája volt, Honthy Hanna, Kiss Manyi, Patkós Irma, Gombaszögi Ella, Latabár Kálmán, Tompa Pufi és D. Kovács József, a szép hangú bonviván. A színháznak két igazgatója volt, Seregi Andor és Sziklai Jenő (Pipi), Patkós Irma férje. Az ő tanácsukra — no meg Fedákéra is, tartoztam ezzel az igazgásnak — szerződtem vidékre. Így jutottam el harmadrendű társulatokhoz bonvivánnak. Tánckarból bonviván — nagy lépés volt. Eltem a vidéki színészek eléggé sanyarú életét.

Ez idő tájt nősültem. Házasságunkból két leánygyermek született. Fiatalabb lányom, Zsuzsa balettnit tanult, s mert elég ügyes volt, Szendró József leszerződött ide, Debrecenbe tizenöt évesen, a tanácstól kieszközölt korengedéllyel. Ma a Fővárosi Operettszínház szubrettje. Pécs, Szeged, Debrecen részeseült „áldásos” színészi működéséből. Szegeden találkoztam életem legcsodálatosabb partnernőjével, Domján Edittel. Partnerek voltunk többek között a Csárdáskirálynőben: Adám Ottó rendezte, Honthy Hanna vendégként játszotta Ceciliát, Editke Stázt és Bónit. Ő volt Mi, a kis kínai lány a mosoly országában (rendezte Kertész Gyula vizsgarendezőként, kiválóan), aztán Katinka a Szép Juhászban, Huszka operettjében, én voltam Szép Rudi táncanár, tettem neki a szépét, ahogy csak tőlem tellett.

Időközben a mandolint gitár váltotta fel, s a beatkorszak kezdetén nagyon sok ifjút tanítottam itt, Debrecenben is. Szerencsére egyikük sem jelentkezett, hogy adjam vissza a tandíját. Az első göröngyöt aztán követte a többi, de erről talán majd egy más alkalommal.

Sz. Kovács Gyula

Színészi pályakezdésének ötvenedik évfordulóján visszaemlékezésének közlésével köszöntjük a Csokonai Színház nyugdíjas művészt.

Cs. Nagy Ibolya

Károly, Erdőd, Koltó

„Károly (Nagy) népes és csinos mv. Szatmár v. megyében, Debreczenhez észak-keletre 8 mfd-nyire, egy termékeny rónaságon. Népeisége 11 284 lélek, többnyire magyarok, kevesebb németek, zsidók, oláhok, oroszok... A magányos házak többnyire alacsonyok, s ezekből az 1836-ki nyáron több száz ház légeett, több ízben kiütvén a tűz, de ezen veszélynek ma már kevés nyoma látszik... Díszesebb épületei a grófi kastély, mely várnak nevezetik (mivel a régi vár helyén áll), s most újabb ízlés szerint épült;... az uraságnak számos szép épületei, istálló, melyekben igen jeles angolvérű mag-ménlovákat láthatni. Az urasági angolkert szinte nézésre méltó... A városból több helyeken fasorok közt visznek az utak a szomszéd helységek felé. Földesura Károlyi György gróf.”

Imígyen fest Nagykaroly Fényes Elek Gheographiai Szótára szerint az 1800-as évek közepe táján, így fest tehát akkor is, amikor 1846. szeptember 8-án Petőfi Sándor megismeri Szendrey Juliát, itt a károlyi megyebálban, illetve előtte („5 és 6 óra között”) — írja Illyés Gyula Terey Mariéknál. Lauka Gusztáv emlékezése szerint a Szarvas vendéglőben rendezett táncvigalmon, megyebálban ilyesféle környezetben esett a sorsdöntő találkozás: „A nagykarolyi táncteremnél... egyszerűbb nyilvános

tánctermet képzelni is alig lehet. Szappannal kifényesített padozat, organtín függönyök, nyolc darab nagyobb tükrök, egy nagyobb és egy kisebb viaszgyertyás csillár... a fal körül cirkással bevont üléspadok. Ennyiből állott a táncterem berendezése és ékítménye”. Mind-egy, hogy mennyiből állott: Petőfi és Júlia számára ez tökéletesen lényegtelen szempont volt. Az erdői jószágigazgató leánya és a saját halálától már csak két és fél esztendőnyire levő költő itt „szövetkezett”, néhány negyedórányi beszélgetés után a „jövő eshetőségeire”.

Másfél száz év rohamait állva ma is tanúskodik minderről a Szarvas fogadó: udvari arca ma is a hajdani. Hörgő, süvítő gépkocsik között, benzinközdökbe burkolóva biztosan áll ives, masz-szerv kapuozlopain: mesél a szerelemről, mely — utóbb már tudjuk — a szabadságharc és a halál búvóletében és árnyékában virágzott. Itt buggyant fel a forrás, e „népes és csinos” megyevárosban és a „fasoros” utak innen vezették a költőt, Juliája után a közeli Erdődig: majd onnan tovább mindket-tőjüket a „vad gróf”, Telesi Sándor költői kastélyáig.

Koltó

„Kertemből a kilátás olyan, hogy kontinentális vidéken ritkítja pártját. Házam egy kis lejtős magaslapon áll; az előtérben észak felé sima, nagy térség, zöld rétekekkel és tölgyfa-csoportozatokkal, a térséget a Lapos vize kigyózza végig, s egy magaslatról egész furcsa látható, mint ő mondá a kanyargó Szamosról: mint egy odafagyott villám”.

Telesi Sándor írja ezt, a költői kastély ura, aki Petőfi csöppet sem tapintatos, de Telesi szerint teljesen természetes kérésére, egész há-zánépével elvonul a kastélyból, amíg a költő és hitve-se a mézeshetekét tölti. Itt, a ma is szép Nagybánya közeli kastélyban. A kertből ellátni a Kárpátokig, s látni a Rozsályt, melyet már szeptember végén hó borít be...

A szoba, ma emlékszoba, nyilvánvalóan egészen más, mint akkor volt, amikor az ifjú pár elfoglalta. Innen is, onnan is hoztak ide bútorokat, többnyire Telesi egykörti bútorai közül, de igazából csak a széles, sárgásan fénylő cseresznyefa ágyra mondható: eredeti darab. Az erdélyi Beke György riportjából kiderül, ki mindenki aludt már ebben az ágyban, míg elfoglalta itt végleges, kegyeletes helyét. Például traktorosok, például egy pe-

közelgő alakban fölsimerte, akinek láttán „kigyúlt az arca, vadul dobogott a szíve”, s nem volt tudható: a vágyott arc látása vagy a „fagyallatok erős illatú fehér virága” okozta az erdői várkisasszony szédületét.

Nem könnyen, sőt igen nehezen áll kötélnék viszont a szerelemtől kábult leány édesatyja: amidőn 1847 májusában Petőfi határozott szavakkal megkéri Juliát, az öreg Szendrey ugyanolyan határozottan elutasítja a kérést. A költő azonban makacs, nemkeves-bé a leány, Szendrey Ignác tehát végül is azt mondja: csináljanak, amit akarnak... Augustus elején eljegyzik egymást, s a károlyi bál után egy esztendővel — ki más-tól tudnánk, ha nem Lauka Gusztávól — az erdői vár kápolnájában, a déli órátban „örök hűséget” esküdtek egymásnak.

Az eskető pap bejegyezte az anyakönyvbe: „A meny-asszonyt Koltóra vitték, onnan Pestre mennek...”

dagógus házaspár, kik ezt kapták szolgálati ágy gyanánt, alkalmi vendégek...

A kastély, az ágy, a somfa... Telesi híres somfája, „mely alatt Petőfi délutáni álmait húzta”: alig van rö-vidre méretett kapcsolatokban még egy helyszín, mely ennyire őrizni tudná a boldogság 2 és fél évének mozzanatait. Ha alkalmas időben érkezik a látogató, vihet magot a somfáról: kihajtni nemigen fog, de emlékek szép... Egy, kegyelettel nem sokat törődő gazdaember — Beke György jegyezte föl a történetet — a haszontalan som mellé díofacsemétét ültetett. Tehette, a Telesi kert ezen oldala, ez a Laposra nyíló rész törvényesen az ő birtoka lett. Csakhogy a dió elől minden körített levő nővényt! Előtte volna a száza-dokon át megújuló somfát is: ha egy másik, emelkedet-tebb lelkű gazdaember ki nem fizeti előre a valamikor termőre forduló díocsemete várható termésének az árát!

Október végén Petőfiék elutaznak Koltórol.

Illyés úgy írja: „A szerel-mesek felébrednek”.

Még néhány hónap a boldogság esztendeje után: Pe-tőfi életében az utolsó fej-zet kezdődik.

Erdőd

Kéken tündököl a domb-oldal: halványra fakult, szárazon zizzenő és frissen fakadt elevenzöld fűszálak kö-zött egyik napról a másikra kinyílt ibolyafoltok világítanak. Akác is borítja az oldalt, néhány elhalt ág rövid recsenessel dől ki, ha a kapaszokni akaró kezek belé-je akadnak. Ut igazából nem vezet föl a hajdan volt erdői kastélyhoz, csak jól ki-járt ösvény, itt az akác és az ibolyafoltok között. A fel-zaklatott szívű Júlia után már a megyebált követő na-pokban idáig fut — azaz utaz-zik Telesi „hatalmas négy lovával” a Juliánál sokkal zaklatottabb szívű Petőfi. Megállva a hegy alatt, per-se nem azt látta, amit ma-napság, az erre járók. Fé-nyes Elek szerint láthatott egy „csinos kastélyt”, „négy-szegletes tornyokkal ékesít-ve”, s a tornyokból pedig láthatott napkeletra egy „kies, vadas erdőcskét”, „délről Erdőd városát, s a Bikk aljában fekvő helysé-geket, nyugotról az erdői nagy erdőt, északról a szép szántóföldeket és Szathmár városát”. S ha lement volna az ugyancsak Károlyi-kas-

Tóth Árpád mindenki szerette, még Szabó Dezső is! A nagy önmádó és intrikus író rajta kívül talán egyetlen kortársáról se szólt elismeréssel. Tóth Árpád szenvedéseit, féltelmét — ha nem is enyhítette — de némileg kompenzálta az a szeretet, mely mindenki részéről áradt felé. Sok barátja volt, közülük egyik-másik debreceni eredetű.

Gyermekkori pajtásairól alig tudunk valamit, inkább irodalmi barátait ismerjük, pedig az egyik debreceni nekrológ arra utal, hogy már a gyermek Tóth Árpád is kitüntetett néhány társát barátságával. „Ezen a helyen, ahol most e sorokat írjuk, volt a régi Bika épületének az a része, ahol Németh András lakott fiaival. A lakás egy kis szobája ablakában, mely a József királyi herceg utcára nézett, könyökölt sokszor egy szemüveges, finom arcú fiatal ember: Tóth Árpád, Németh Ágoston, a kedves Gusztó jó barátja.”

Schöntág Alfrédal a Fő-reálban szövődött a barátság, a Frédeknek emlegetett fiatalember ugyan hetedikben maradt, nem Tóth Árpáddal érettségizett, ám a két fiú barátsága Budapestten folytatódott, annál is inkább, mert a Schöntág családnak Svedlénen egy kis üdülője volt, ahol Tóth Árpád — beteg tüdeje miatt — sokat időzött. A Főreálban volt osztálytársa nyolc éven át Kuthy Sándor is, egy zsidó tanító fia (Kuthy Zsigmond a Főreálban is vallástanító volt). Kuthy ugyanolyan törekény fiúcska, mint Tóth Árpád, ráadásul kisnövésű is, de a gimnázium felsőbb osztályaiban kezdi összedzúdítani magát, az osztály legjobbja közé tartozik, s akárcsak Tóth Árpád, az irodalom irányába tájékozódik. Hetedikes korukban megosztva nyerték az önképző kör műfordítás-pályadíját. Kuthy jogot végzett, s költői ambíciókat melengedett, a Nyugatnak is küldött verseket, de Osvát nem közölte őket, amikor azonban valahonnan külföldről Térey Sándor néven postázta költeményeit, a Nyugat helyet adott nekik.

A két fiatal barátságát egy kicsit mindig elszínezte a rivalizálás. 1905 és 1908 között leveleztek, ám amikor Tóth Árpád 1909-ben hazatért, nem állt helyre a régi barátság. 1909 júliusában ezt írja Nagy Zoltánnak: „Kuthy Sándorral idehazalétem óta mindössze kétszer beszéltem, mikor én felkerestem. A viszonyunk bizony furcsa, s mondanivalónk alig akad.” Ezután szinte minden Nagy Zoltánhoz küldött levélben olvasható egy-két maliciózus megjegyzés Kuthyról. Amikor költőtársának megjelent Fehér hegedű című verseskötete, a Nyugat Tóth Árpádtól kért róla recenziót. A rövid, ám velős kritika — ismerve a két költő személyes kapcsolatát — iskolapéldája lehet a tárgyilagosságnak, hol valami kedves merészség, illatos tavaszi frissesség érzetem, hol meg valami bágyadt színtelenség kedvelőnifelt el” — jellemző többek között Tóth Árpád ezt a lírát. Kuthy Sándor 1955-ben halt meg, szép karriert csinált, de költőként nem tudta elismertetni magát, az irodalomtörténet ma is azt tartja elismerésre méltónak, hogy franciára fordított egy csokor Ady-verset.

Irodalomtörténeti riport-sorozatunkban már többször is említettük Nagy Zoltán nevét. Nos, kockázat nélkül megállapíthatjuk, hogy Nagy Zoltán volt Tóth Árpád legjobb barátja, akire mindig, mindenben számíthatott, akihez a legnyíltabban, akihez a legbizalmasabban fordulhatott. Méltánytalan, hogy féltékeny ismeretlenül kell bemutatni, holott kitűnő költő volt, a Nyugat főmunkatársa közé tartozott, értékes életművet hagyott hátra. Az Érmihályfalváról származott jómódú fiú két évvel idősebb volt Tóth Árpádnál, ő is a debreceni Fő-reálban végzett, az önképző

SZAVAK SZOBRÁSA

6. Tóth Árpád debreceni barátai

A fiatalon elhunyt Havas Gyula

Tóth Árpád rajza legjobb barátjáról, Nagy Zoltánról

körben még mint Grósz Zoltán aratta a babérokat. Jogot tanult Debrecenben, Budapesten, Párizsban, majd Debrecenben és Budapesten folytatott ügyvédi gyakorlatot. Az irodalomtörténészek sokáig azt hitték, hogy a két költő barátsága még a Fő-reálban kezdődött, de egy Tóth Árpád-levél (Kuthy Sándorhoz 1908. október 30.) kétségtelenül teszi, hogy 1908 őszén ismerkedett meg Nagy Zoltánnal. Barátságuk kibomlását a közös debreceni és középiskolai emlékek nyilván erősítették, habár „Nagy Zoltánnal úgy vagyunk, mint a csukák, akik nézik egymást, és nem szólnak. Mindketten nagyon fukarok vagyunk a mondanivalónkban.” — jellemzi együttléteik hangulatát a költő.

Nemcsak szótlanágukban hasonlítottak egymásra, rokon költői hangvételük is, a szelíd szavú Nagy Zoltán is a szépségekutuszba menekült a „garázda jelen” elől, lírai világa több ponton mutat egyezést a Tóth Árpáddal, de nem epigonja fiatalabb barátjának, legfeljebb hatása alól nem tudott teljesen kitérni. Talán nem is akart. Nagy Zoltán sok jót tett Tóth Árpáddal, olykor tapintatosan, anyagilag is segítette. Baráti kalauz Tóth Árpád két verses könyvéhez (Nyugat, 1917.) és az 1938-ban ugyanott közzétett több mint ötven hozzáírt Tóth Árpád-levél nélkülözhetetlen forrása a Tóth Árpád-kutatásnak. Nagy Zoltán 1945-ben, már a felszabadulás után, egy zsaroló suhanc agyonlőtte.

A költő számára a debreceni újságíróévek is érleltek baráti kapcsolatokat. Ime néhány sor egy Hatvány Lajoshoz írt levélből. (1917. január 19.): „Tán hallotta vagy olvasta már Havas Gyula nevét. A Nyugatba is szokott írni, megnyerte az Érdekes Újság békehimnusz-pályázatát egy szerintem nagyon értékes verssel, s most vásárolja meg ugyan csak az Érdekes Újság egy kisregényét. Havassal két éven át dolgoztam egy debreceni lap rémes szerkesztésében, s mondhatom, csak a vele való együttdolgozás adott némi emberi tartalmat akkori állati módon igavonó éveimnek.” Magyarán: be akarja protezsálni barátját a bárónak, pedig már előfordult vele, hogy elvitte a saját és a Havas noverelláját a Nyugathoz, a Havasét elfogadták közlésre, az övét visszautasították. De Tóth Árpádnak valóságos gyengéje volt ez a főiskolai odahagyott fiatalember, aki jórészt gyerekfejjel került a DNU-hoz, előbb korrek-tornak, aztán újságírónak. 1914-ben behívták katoná-lig-meddig ismeretlenül kell bemutatni, holott kitűnő költő volt, a Nyugat főmunkatársa közé tartozott, értékes életművet hagyott hátra. Az Érmihályfalváról származott jómódú fiú két évvel idősebb volt Tóth Árpádnál, ő is a debreceni Fő-reálban végzett, az önképző

kapcsolatának jellemzését. Meglepő, hogy a fiatal Tóth Árpád milyen szeretettel ragaszkodott a nálánál öt évvel idősebb Oláh Gáborhoz, feltétel nélkül elismerte tehetségét. Már 1908-ban így kezd egy Kuthynak írott levelet: „Oláh Gábor mestert üdvözölöm, erős üdvözléssel”. Meglehet, az első személyes találkozások nemcsak kedvező benyomásokat hagytak benne, mert 1909-ben Nagy Zoltánnak így referál: „Oláh Gáborot is megszerettem. Most, hogy jó barátok vagyunk, megnyílt. Sok a baja, a szenvedése, és most már nem is pózol.” Cikkekét írt róla, a Csongrádi Kör egyetlen értelmes céljának jelölte meg Oláh Gábor támogatását. Tudósított arról is, hogy készült Oláh Gábor Szegény magyarok című munkája. Vajon tudta, hogy ennek a kulcsregénynek az ő családja, apja és ő maga is (mint Tar Lőrinc és Tar László) a főszereplői lesznek, s hogy ezt a nyomasztó, esztétikailag értéktelen könyv mennyit árt Tóth Árpád hírnevének? Egy bizonyos, 1923-ban Oláhhoz írott levele a legszívegyesebb. Az „Esthez egyengeti Oláh verseinek útját.”

Nyilván Oláh Gábor nem akart szándékosan ártani a Tóth családnak, hiszen bejáratos volt Tóth Árpád házába, de nem tudta pontosan kiszámítani a pamfletregény hatását. Ha valakit igazán szeretett a Nyugat költői közül, az Tóth Árpád volt. Erről nemcsak remek tanulmánya, hanem számos naplójegyzete és egy emlékezője is tanúskodik.

„Akad bor is, de sör is megteszi, és Arpettő Pestről beszél nekünk, s a két vidéki szájtátva lesi!”

Utóljára hagyam Tóth Árpád és Oláh Gábor barátai

„akad bor is, de sör is megteszi, és Arpettő Pestről beszél nekünk, s a két vidéki szájtátva lesi!”

„akad bor is, de sör is megteszi, és Arpettő Pestről beszél nekünk, s a két vidéki szájtátva lesi!”

Utóljára hagyam Tóth Árpád és Oláh Gábor barátai

ÉRTSÜNK SZÓT!

FABRIKETT

Amikor ezt a szót először pillantottam meg a sajtóban, hirtelen két hasonló hangzású kifejezés jelentésével próbáltam meg értelmezni. Egyik volt az etikett, másik a fabrika. Tévedésem persze rögtön kiderült, mikor a cikkbe beleolvastam: a helyes tagolás ugyanis nem *fab-ri-kett*, hanem *fa-brikett*, s így már mindjárt világossá vált, hogy az összetétel előtagja ősi fa szavunk, utótagja pedig egy viszonylag új jövevény.

A *fabrikett* napjaink divatszavainak egyike. Igaz, ezt nem az ócska rongyokkal tobzódó procc újgazdagságnak köszönhetjük, hanem a valódi, szorongató szegénységnek. Annak, hogy az energiainstansz „importkiváltó”, dollármegtakarító eljárások felkutatására ösztönöz bennünket. Így tanuljuk meg, hogy a háztartási szemét kiváló tüzelőszer, az istállótrágya gáztermelési alapanyag, hogy a búzaszal-mát, kukoricaszárat ugyanúgy csak felhasználhatjuk tüzelésre — ha nem is közvetlenül dugjuk a bűbos kemencébe, mint nagyszüleink tették.

A sajtó szinte visszhangzik az ide vonatkozó új kifejezésektől. „Az erdei és gyümölcskerti nyeselekből kiváló minőségű, magas kalóriatartalmú *fabrikett* készíthető”. „A tarlókról lehúzott szalma nem vész kárba: hamu nélkül elég *szalmabrikett* (szalmapréseltény) lesz belőle”. „A *szalmabrikett*ről ilyen energiatakarékos időkben nem mondhatunk le”; „A mezőgazdaságban évenként 7 millió tonna mellékanyag, biomassza képződik, amelyből 1,5 millió tonna olaj kiváltásához elegendő *biobrikett* préselhető”; „A *tüzbrikett* vagy *tüzipellet*, amely kukoricaszárból készül, fényes, a kezét nem piszkítja be, füstje fehér, a levegőt nem szennyezi” — erről a televízió minapi adásából saját szemünkkel is meggyőződhetünk.

Az új, hazai előállítású, rendszerint növényi öreleményekből készülő tüzelőszernek nevében legelőször a *brikett* szó jelenik meg. Új jövevény nyelvünkben: csak a múlt század végén került hozzánk, mint nemzetközi kifejezés. Sokáig franciásan írták, *brique* alakban, és jelentését így adták meg: sajtolt szénportéglá. Alapja a francia *brique* azt jelentette: téglá. Ennek kicsinyítőképzős alakja a *brique*tté. A francia a hollandból vette a szót már a 15. században. Mi viszont a németek révén ismerkedtünk meg vele.

A *brikett* magyar megnevezéseként előfordul a *szénportéglá* mellett a *szénpogácsa* is: ez azért szerencsésebb, mert benne az előállítás módja is ott rejlik: ahogyan az *olajpogácsa* az olajpréselés eredménye, úgy őlt pogácsaformát az összenyomott szénpor. Magyaros, de már kevésbé szemléletes neve a *brikettnak* a *tojásszén*: ez bizonyára a nálunk készült, hazai termelésű változat neve, amely a termék alakjából indul ki.

A tévében bemutatott kukoricaszár-préselvényt én leginkább dugó formájának láttam, jóval kisebbnek a tojásnál is, a német *brikett*nél, a tégláról nem is beszélve. Nyilván ahány présgép, annyi formát szül. Úgy látszik, erre a tüzelőre rá kell szoknunk. De ha már hazai termék, nem lehetne magyar neve? Miért a szörnyű *biobrikett*?

Legyen inkább *szárpogácsa*, *körögmű* vagy akármi más!

Sebestyén Árpád

KISS DÉNES:

A Galilei-elv

— De hát az ebéd... — rebegette Gizike, és még mindig ott állt a terasz szélén, néhány lépésnyire a megterített asztaltól, kezében a tállal.

— Nekünk itt ma nincs ebéd! — Igen, durván mondta, aztán háttal fordítva a fejét, elindult a fehérvirágos frissen felszolgált kerti úton a kapu felé... Utólag tudja, más kellett volna tennie. Megkérdezni Dömét. Mikorra érettségem benne a düh? Talán akkorra, amikor megtudta, hogy Andi húga lett Döme felesége.

Mint valami undorító tárgyat, csapta le a kagylót. Akkor vette észre, hogy Anna sótét haja ott göndörödött előtte.

— Apa, ma feleltem és... Hiszen mindent megértett, alighogy odaérték. „Nahát, te nem is ismered Gizit? Persze, elkerültél a faluból, és ő még kicsi volt. Hát ő Andi húga!” Döme harsányan, dicsekedve mutatta meg a nyaralót. Rövid nadrágban, atlétatrikóban jött ment. „Ezt nézzétek meg!”... Megnézték a két furdósóbát, a négy szobát, a nagy konyhát, és ki tudja még, hány helyiséget. A garázsban új Mazda, és ott csillogott-villogott a kertben Annával egyidős fiának új, mindössze kétnapos Yamaha motorkerékpárja. „Pesten vettem a piacon!” — mondta röhintve. — „Mert mindent meg lehet venni, csak legyen elég kenőolaj...” Tulajdonképpen

már ekkor el kellett volna jönniük. „Apám, mindenki így csinálja!... Ez meg itt körben márvány...” Andri, szegény Andi. Nem emlékezett rá, hogy húga is lett volna. Ámbar rémlik, hogy totyogott az udvarukban kistestvér... Egy-, másfél éves lehetett? „Pénzzel mindent el lehet érni!” — harsogta Döme.

Irigység fogta el talán? Amiótt ő harmincévi munkára lakást és egy kocsi-t mondhatott a magának? A huszonegy éves fia és a tizenöt éves Anna tizenhárom négyzetméteres közös szobában laknak. Függöny-nyel választották el az amúgy is cellányi lakhelyet. Lassan szivárgott újra elő a nyárvégi találkozós és az a negyven év előtti nap...

— Apa figyelsz? — Igen, persze... — akkor aztán a tanárnő megkérdezte, nem tőlem, én befejeztem a feleletet a táblánál, de még ott álltam... — Messziről hallottatán a hangját. — Szóval megkérdezte az egyik fiútól, hogy mi az a Galilei-féle relativitási elv. A fiú nem tudta. Akkor fordult újra felém, de én nem kapcsol-tam. Nem tudtam, mit kér-dez. Pedig itt van a könyv, nézd! Még be is kereteztem, megtanultam. De nem tud-tam, hogy az inerciarend-szerre gondol... Így aztán csak négyes adott!... Apu, hát igazság ez?...

— Apa, te nem figyelsz!... — Anna hangja hívta vissza a negyven év előtti napból.

— Dehogynem... — öntudatlan hullott ki a száján ez a szó, aztán visszazarag-

Szegény Andi!... Tízévek voltak. Aznap is légi-harc dúlt a falu fölött. Ezer géppuskakattogások szurkálták tele az ég kékjét, köztük gépgyűk szaggatott, tompa döreje. Látták a négymotoros bombázót, amely vastag füstöt húzva maga mögött eltűnt az erdőn túl. Aztán észrevették az ejtőernyősöket. Egyikük a nagy akácos fölött lebegett. Megbolydult az egész falu, tele lett a nyári mező fűtő emberekkel. De a légi-harc tovább tartott. Minduntalan hasra vágták magukat a kukoricában, a tarlón, amikor egy-egy gép irtózatoss zengéssel-sivítással csapott alá. Recsegő-roppogó körtűk-föltűk és föld. Lihegve, porosan, verejtékezve értek el a Kis-hegy első prészázáig. A nagy szelidgesztenyék vastag törzse menedéknél lát-szott, hát még a borona-gerenda aljátú prészáz fala!... Odalapultak mind a hárman, Andi, Döme és Dana. Ott, amikor szóhoz jutott, Döme folytatta Andi csúfolását: „Na, te mukucs! Bereztél, mi, amikor az a dög lecsapott!”... „Nem, nem!” Andi levegőt is alig kapott, de tiltakozott. „Dehogynem, kis lüke mukucs!”...

— Apa, te nem figyelsz!... — Anna hangja hívta vissza a negyven év előtti napból.

— Dehogynem... — öntudatlan hullott ki a száján ez a szó, aztán visszazarag-

— Apa!... dod!

Napjainkban emelt politikai nyúl a tudománytás és az alkatmatára. Az az ismerés tükröződése, hogy a gazdaság fejlődés meg-műszaki haladás-ta demokratizma-dése elképzelhet-domány alkotó-dése nélkül. Enn-tekinthette át 196-ban az MSZMP Bizottsága az 196-godott tudom-irányelvek végre-e szellemben fog-a mai kor prob-igényeinek meg-feloldozását. Szükséges helyi eredménye-mondások felmé-

EREDMÉ

Debrecen tud-tencijája regioná-gos jelentőségű, néhány területén-zi szintű eredm-dükálnak. A vé-lenleg 14 akade-tudományok dok-mint 450 kandid-zik. A kutatóbá-20, a kutatóhely-VI. ötéves tervb-szágos és harmi-ca szintű főirán-kapcsolódhat be-spektrumot, de szellemi és any-tások szétapróz-jelzi a bejelenté-gas száma (904-fejlemény, hogy-gyobbik hányad-rendelésre, küls-alapján vizsgál-jés fontos muta-hogy a kutatóh-külföldi orszáh-vel tartanak re-convatot, és éven-te mintegy-nyos konferenc-vény zajlik nem-vételrel. A városban k-feszítések törté-mánypolitikai ha-rehajtására. Sz

ták a képek... mernél kiállni, a falhoz, kis kucs!”... „En is...” Andi va-nem is tudta t-padt volt, resz-va mukucs vag-fékezni próbá-„Hagyd már!”-jam? Ha én ne-velünk se mer-e-va mukucs ez? Andi valóságos-szavakat. „Mi kiállok.” Döme faltól, és kiállt. „Na látod! Gyá-Diadalmasan l-Dia... S akkor-neki nem kelle-vetnie Dömét. volna kilépnie-fal védelméből. Andi simult a-léshez, de ő m-volt, akár a fa-tényleg gyáva-me a „mukucs-vevlázítóan tud-lyozni, hogy mindenki, aki-csak az, ak Megalázó volt a-elhúzása: „Akkor kellett-menni, akkor, szor máskor. D-mindenkit föll-től. Igen, An-sokáig... Eg-újra megerősöd-a kattogás-zer-indult el... Ú-a falfehértől, hall, nem lát se-— Apa!... egyáltalán, mi-ciarendszer? ... Miért vá-Vagy tán előtti-valamit Döme-Mondott hát! Gizike megjel-akkor mondta-ve: „Na végre, Csakhogy eheti-— Apa!... dod!

AZ ELŐRELEPÉS IGÉNYÉVEL

A TUDOMÁNPOLITIKAI IRÁNYELVEK VÉGREHAJTÁSA DEBRECENBEN

Napjainkban fokozott, kiemelt politikai figyelem irányul a tudományra, a kutatásra és az alkalmazás folyamatára. Az az erősödő felismerés tükröződik ebben, hogy a gazdasági-társadalmi fejlődés meggyorsítása, a műszaki haladás, a szocialista demokráciának kiteljesedése elkerülhetetlen a tudományalkotó közreműködése nélkül. Ennek jegyében tekintette át 1985 januárjában az MSZMP Politikai Bizottsága az 1969-ben elfogadott tudománypolitikai irányelvek végrehajtását és e szellemben fogalmazta meg a mai kor problémáinak és igényeinek megfelelő feladatokat. Szükségessé vált a helyi eredmények és ellentmondások felmérése, a soros

helyi teendők kijelölése is. A Debrecen városi pártbizottság mellett működő tudománypolitikai munkaközösség által összeállított előterjesztést előbb a városi párt-végrehajtóbizottság elé, E testület határozatot fogadott el, amelynek fő politikai mondanivalója az alábbiakban foglalható össze.

ceni természettudósok és más tudományok területén az ökológiai és földrajztudományi kutatások is. Az agrártudományok eredményei példamutatóan jelentkeznek a mezőgazdasági termelési rendszerek és társulások innovációs folyamataiban. Rohamosan növekedett az orvos- és biológiai tudományok jelentősége. A gyógyszeripar igényei és a környezetvédelmi problémák előtérbe állították a biotechnikai kutatásokat. Mindezek olyan határterületek művelését tüzték ki célul, amelyekben megnőtt a koordináció szerepe és a finanszírozás új elemei kerültek előtérbe.

mányai vannak a társadalomtudományoknak (irodalom, nyelvészet, pedagógia, történelem, néprajz, marxizmus-leninizmus alkotórészei stb.). Az utóbbi években az alap kutatások mellett erőteljesen jelentkeznek az alkalmazási irányzatok is (szociológia, urbanisztika, pszichológia, köznevelés stb.). A kutatások döntően a felsőoktatási intézmények tanszékein folynak és ezeket jól kiegészítik a kisebb műhelyek (múzeumok, levéltárak, iskolák). Biztató jelenség, hogy a fiatalabbak közül egyre többen törnek be publikációikkal az országos, elsősorban a fővárosi folyóiratokba és mind több könyvet adnak közre.

felhasználás orvostudományi programja. Debrecen kutatóhálózata is küzd a következő nehézségekkel: a gép- és műszerálmány előregedése, a műszer- és eszközbeszerzés bizonytalanságai, a költségvetési keretek reálértékének csökkenése, az alap kutatások alacsony részaránya, a kutatómunka nem kielégítő társadalmi megbecsülése. Sem a tudományterületek, sem a kutatók támogatása nem elég differenciált; a kreatív és a nem alkotó réteg egyaránt és közel egyenlően részesül a javakból.

megfelelő a kutatók érdekeltisége. A városban is jelentkezik a műszaki innovációs tevékenység viszonylag alacsony színvonalra és a gazdasági követelmények közötti ellentmondás. A műszaki területen lassan bontakozik ki a tudomány és az ipari termelés együttműködésének az a rendszere, amelyben az üzemek töltik be a kutatást orientáló funkciót.

EREDMÉNYEINK

Debrecen tudományos potenciálja regionális és országos jelentőségű, kutatóink néhány területen nemzetközi szintű eredményeket produkálnak. A városban jelenleg 14 akadémikus, 68 tudományok doktora és több mint 450 kandidátus dolgozik. A kutatóbázisok száma 20, a kutatóhelyeké 134. A VI. ötéves tervben nyolc országos és harmincnegyzárca szintű főirány kutatásába kapcsolódtak be. A széles spektrumot, de egyúttal a szellemi és anyagi ráfordítások szétaprózottságát is jelzi a bejelentett témák magas száma (904). Kedvező fejlemény, hogy ezek nagyobb hányadát (514) megrendelésre, külső megbízás alapján vizsgálják. A fejlődés fontos mutatója az is, hogy a kutatóhelyek kb. 50 külföldi ország intézményeivel tartanak rendszeres kapcsolatokat, és Debrecenben évente mintegy 40 tudományos konferencia, rendezvény zajlik nemzetközi részvétellel.

A városban komoly erőfeszítések történtek a tudománypolitikai határozat végrehajtására. Számos előre-

mutató kezdeményezés született: erősödött a kutatóhelyek egymás közötti, kölcsönösen előnyös kapcsolata; előreléptünk az üzemek és a kutatóintézetek, egyetemek együttműködésének fejlesztésében; létrejött a Felsőoktatási Intézmények és Kutatóintézetek Tanácsa, megjelent a helyi kutatási témák jegyzéke. A Debreceni Akadémiai Bizottság fokozódó szerepet tölt be a kutatás és az alkalmazás összefogásában, orientálásában; a megfelelő anyagi eszközök hiánya azonban korlátozza befolyását és a termelőüzemekhez fűződő kapcsolata is egyenetlen. Néhány kutatóhelyünk műszerezettségé az utóbbi években gazdasági nehézségeink ellenére is fejlődött. Ezt példázza az Atomki ciklotronberuházásával, a Biogal külföldi termelési kooperációja, a KLTE Matematikai Intézetének számítógépe, a KLTE-DO-TE-Tiszai Vegyiművek nagyműszer készüléke, az MGM számítógéppontja.

Fizikából, kémiából és matematikából kiemelkedő sikereket értek el a debre-

GONDJAINK

A tudománypolitikai gyakorlatban és a kutatófejlesztő munkában olyan tényezők is jelen vannak, amelyek kedvezőtlenül érintik, lassítják a helyi folyamatokat. Megfigyelhető, hogy az újított kezdeményezések, a megszokott gyakorlatlól való eltérések tudati szinten nehezen nyerneket teret; pl. egyes kutatóhelyeken idegenkednek az anyagi érdekltség elvének következetesebb érvényesítésétől. Más természetű gond, hogy a pénzforrások jelentős hányadát még mindig a közép-szerű kutatások viszik el, ami gátolja a létfontosságú területek gyorsabb fejlesztését. Tapasztalataink szerint a tudománypolitikai koncepciókat nem mindig kísérte kellő színvonalú kádermunka. Súlyos teher, hogy a kutatók mobilitása minimális.

Probléma az is, hogy a fiatalok körében kisebb az érdeklődés a tudományos pályák iránt. Továbbra sem csökkent a kutatóhálózat nagyfokú budapesti koncentráltasága, aminek negatív hatása elsősorban a társadalomtudományokban érezhető. A mind többször megnyilvánuló és az érintett intézmények, üzemek egyre szélesebb köré által igényelt együttműködési készség, szándék nem mindig találkozik a főhatóságok, felsőbb szervek egyetértésével, a helyi kezdeményezések nem mindig kapják meg a kellő támogatást. A következtetlenség végigvitt döntésekből szintén számos hiánynyosság fakad: pl. a ciklotronberuházás mellett nem valósult meg a gyakorlati

FELADATAINK

Az előrelépés fontos feltétele, hogy a kutatóhelyek következetesen törekedjenek a kutatások differenciált támogatására és a tudományos, szakmai teljesítmények emelésére. A gazdasági-politikai kulturális fejlődés követelménye, hogy a nemzetközileg is elismert eredményeket produkáló vizsgálódások dominálnak, ugyanakkor a közép-szerű és provinciális tevékenység szoruljon vissza. A természet-, az orvos- és az agrártudományok helyben művelt ágazatainál csakis a világszínvonal lehet az iránymutató. A városban is fokozott figyelmet kell fordítani az elektronika, az automatizálás, a számítástechnika, a gyógyszerészet és a biotechnika művelésére, fejlesztésére. Erőteljesebb irányítás szükséges a társadalomtudományi kutatásokban; elsősorban a témakoncentrált és a gyakorlati érzékenység, több ágazatban a jelentékeny színvonal-növekedés az igény. A vállalatok kutatási és fejlesztési tevékenysége hosszabb távú stratégiák kidolgozásával, a versenyképes termékek előállítására, valamint az anyag- és energiatakarékosság érdekében kifejtett erőfeszítésekkel tehető hatékonyabbá. Rendkívül fontos, hogy a kádermunka a tudománypolitikai irányelvek végrehajtását szolgálja. Ennek keretében alapvető feladat a fiatalok tudatosabb kiválasztása, irányítása, a kutató tehetség felszínre hozása és kibontakozásának segítése.

sét rövid időn belül megfelelő keretbe kell foglalni, mert a sokcsatornás támogatási rendszer csak így biztosíthatja az erők koncentrációját. Elengedhetetlen a tanszéki, kutatóintézeti és vállalati kutatóhelyek közötti kapcsolat szorosabbá tétele. A természettudományok, az orvos- és agrártudományok műszerezettségének javítására indokolt a közös beruházások, az ipari igényeket is kielégítő nagyműszerek beszerzésének ösztönzése. A koordinációban nagyobb aktivitás várható a DAB-tól és a FIKIT is többet tehet a helyi tudománypolitikai program sikeréért. Kiemelt politikai támogatást érdemel a KLTE Fizikai Intézete és az Atommagkutató Intézet bázisán létrehozandó egységes fizikai centrum terve, amely országosan is egyedülálló kezdeményezés. A centrum közvetlen kapcsolatot teremt a tudomány, az oktatás és az ipar között, s elősegíti majd a tudományos eredmények gyakorlatba való átvitelét is. A pártiszervek és -szervezetek, a kutatóhelyi vezetők és a tudományos kutatók együttes feladata és mindannyiunk érdeke, hogy a tudományos fejlődés városunkban is felgyorsuljon és mind hatékonyabban járuljon hozzá a helyi és az országos gazdasági, politikai, kulturális kérdések megoldásához. A debreceni tudományosság eddigi hagyományai, sikerei a biztosítéka annak, hogy ez a feladat megvalósulhat.

Daróczy Zoltán—
Bényei Miklós

ták a képek... „Most nem mernél kiállni, mi? Lapulsz a falhoz, kis gyáva mukucs!”... „En... En nem is...” Andi valóban félt, nem is tudta titkolni. Sápadt volt, reszketett. „Gyáva mukucs vagy!” Danai fékezni próbálta Dömét: „Hagyd már!” „Mért hagyjam? Ha én nem kapom el, velünk se mer gyünni! Gyáva mukucs ez!” „Nem igaz!” Andi valósággal sikoltotta a szavakat. „Mi nem igaz? En kiálllok!” Döme ellépett a faltól, és kiállt a kaszálóra. „Na látod! Gyáva mukucs!” Diadalmasan lépett vissza... S akkor, igen, akkor neki nem kellett volna követnie Lömét. Nem kellett volna kilépnie ugyanoda, a fal védelméből. Már csak Andi simult a fehér meszeleves, de ő maga is olyan volt, akár a fal... „Hát ez tényleg gyáva mukucs!” Döme a „mukucs”-ot olyan vérlázítóan tudta hangszírozni, hogy belepirult mindenki, aki csak hallotta, nemcsak az, akinek szólt. Megalázó volt a gúnyszó elhűzása: „muukuuucs!” Akkor kellett volna nekimeni, akkor, és még sokszor máskor. De ő is félt a mindenkit fölkelő Dömétől. Igen, Andi sem bírta sokáig... Eppen, amikor újra megerősödött fölöttük a kattogás-zengés, akkor indult el... Úgy lépett el a falfehértől, mint aki nem hall, nem lát semmit...
— Apa!... Tudod te egyáltalán, mi az az inerciarendszer?
... Miért várt ebédig? Vagy tán előtte is mondott valamit Döme?... Igen! Mondott hát!... Amikor Gizike megjelent a tállal, akkor mondta kedélyesképpen: „Na végre, mukucska! Csak hogy ehetünk már!”
— Apa!... Nem is tudod!

— Dehogynem... — tovább futottak benne a képek. Andi úgy lépett el a faltól, mint aki a veszélyhelye felé indul. Vagy csak utólag látja így?... Következett az iszonyatos süvöltés-reccsenés. A prészáz zsindelein nem lövedék kopogott, mint ahogy akkor, egészen a falba nyomva magukat, gondolták, hanem csak a gépekből kihulló hűvelyek. De Andi!... „Andi!... Andi!... Ne hüljülj!” Andi ott feküdt, furcsa testhelyzetben a kaszálón, mintha összegyűrve dobták volna oda.
— Na, akkor mondd meg, hogy mi az az inerciarendszer!
— Megmondom... — Danai nézte a lány arcát, de túl látott rajta, oda, a fűlészén fekvő kis barátjára, aki nem lehet már bátyja a húgának. De miért nem jutott mindez azonnal eszébe, amikor húsz év után összetalálkoztak az autópálya mellett a Shell-kútnál? Amikor összeültek, és Danai megígérte, hogy a következő szombat elmennek, és meglátogatják őket a Balatonnál?... Ott, a véletlen találkozásnál semmi se sajdult meg benne?...
— Jó, apa, akkor megmondom, mi az az inerciarendszer. Fogd a könyvet, és ellenőrizd, hogy jól mondom-e!
— Jó, ellenőrzöm... — fogta a könyvet, olvasta a bekeretezett sorokat, de nem vette őket igazán tudomásul: „A Galilei-féle relativitási elv az hogy az inerciarendszerhez képest állandó sebességgel haladó vonatkozási rendszer is inerciarendszer...” Lánya rá nézett.
— Még nincs vége, mondom tovább.

— Mond!... „Az olyan vonatkozási rendszer, amelyhez viszonyított mozgások mindegyike más test hatásának tulajdonítható, inerciarendszernek nevezük.” — Ugráltak a betűk a szeme előtt. Miféle rendszer dolgozik az agyban, a lélekben. Feledni kell, hogy megbocsásunk magunknak, emlékeinknek? A fájdalomakat el kell tüntetnünk?...
— Érted, apa?
— Érttem... — lekonyult kezében a gimnáziumok második osztálya számára írt fizikakönyv. — Érttem hát... — ismételte... Azon a forró szombati napon, a déli órákban alig volt forgalom a főváros irányába. Vadul hajtott... És Döme éppen Andi hűgát vette feleségül! Miféle rendszer működik Dömében?... „A másik test hatásának tulajdonítható...” Megvalósulhat-e akár legszebb ember eszme is, ha az ember maga önző és törtető marad?... A lélek is a Galilei-elv szerint működik?... Az emberi viszonyok is...
— Apa, ugye tudod?
— Igen, ötös... mondta halkan, és megsimogatta kislánya fejét.
— Ej... Tudod, apa, a tanároknak nemcsak tanítani, kérdezni is tudni kéne. Segítve. Hiszen én tudtam! Csak azt nem, hogy mit kérdez.
— Ez is az inerciarendszerhez tartozik! — mondta hirtelen és odaadta a könyvet Annának.
— Mit mondasz?
— Semmit, semmit... Menj tanulni, Nem, várj csak! Írd le nekem a Galilei-elvet, jó?
— Jó! Tényleg érdekel?
— Hát persze... — Anna elindult a kis szoba felé...

A ti mozgástok abban a csöpp szobában, az enyém a világban, s Dömé!... Gondol-e arra Döme, ami Andival történt? Fölfogta-e, hogy ő volt az oka Andi halálának?... A telefonban Danai azt hazudta kurtán, hogy családi ügy miatt rohantak el. Döme, mintha nem is haragudna, zavartalanul beszélt, hogy majd pótoljuk... Önmagára sem haragszik Döme? Danai a homlokát gyúrogatta. Ott a benzinkútnál ölegették egymást, szevasz, szevasz! Örültek egymásnak. S hányszor van ez így az életben, amikor nem tudunk a másik dolgairól. „Még azt sem tudjátok, mi volt az ebéd — hallotta a telefonban. — Paprikáscsirke galuskával. Az én kis mukucs Gizikém úgy tudja elkészíteni, ahogy senki! Kített magáért az én kis mukucsom...” Ekkor — csapta le Danai a kagylót. Csak állt. Nemsokára újra megszólalt a telefon, de mintha recsegett-kattogott volna. Hagyta csengetni...
— Apa, leírtam. — Anna celtíje mehézféhéren világított a szobában.
— Köszönöm... — forgatta, olvasta. A testek hatása, viszonya... A telefon újra csengett. Hagyta.
— Apa, nem hallod, cseng a telefon!
— Hallom... — fejtét lánnya felé kapta. — Vedd fel, és mondd, hogy téves kapcsolás... — aztán hirtelen mégis maga kapta föl a kagylót. Meg se várta, amíg a hívó beleszólt, azonnal mondani kezdte: Itt Andi. Varga András... Andiii!... Nem emlékszel rám, te lúke mukucs?!... — Hallotta a kagylóban a másik lélegzését, de senki se szólt bele. Hosszú pillanatok után kattanás hallatszott. A hívó letette a telefont.

GULYÁS IMRE VERSE

Felismerések

Kimérik és becsomagolják
s már tenyérben lapul,
mit megkívánni elég volt
egy szempillantás,
egy váratlan MIÉRT NE?

Igy kell a földre szakadni,
hol vackod és atyádfiai
járják a fekete csárdást,
a villámot befogadni
mikor már végképp rádcsatlakoztak

s ultra és infra ravaszsgal
vajúdo vágyad tapogatták,
anélkül, hogy megtántorodnál,
igy kell a követ felragadni.

A Hajdú Volán öt éve és a jövő

Sikerült lefékezni a buszok előregedését

1985 a hatodik öt éves terv záró éve is volt. Az öt esztendő elteltével mintegy 33 millióval gyarapodott, növekedett az utazások száma. S ez közel 30 százalékos növekedést jelez Hajdú-Biharban. Debrecen növekedési indexe eléri a 34,5 százalékot. Sikerült lefékezni a rendelkezésre álló autóbussz-állományt huszonkét járművel, s ezzel a Hajdú Volán elérte azt is, hogy az igénynövekedés ellenére a zsúfoltság nem nő.

A teherautó-fuvarozás teljesítménytervét az 1981 óta érvényesülő tendenciós romlás hatása miatt nem sikerült tökéletesen megvalósítani. Ugyanakkor a Hajdú Volán törekedett az elvégzett fuvarfeladatok hatékonyságának szinten tartására, amely gyakorlatilag sikerrel járt. A kapacitást a feladathoz igazítva az öt éves terv második felében valamelyest csökkentették. Az áruszállításban jelentkező gondok ellenére a vállalat gazdálkodási helyzete stabil, jövedelmezőségi színvonalát, tevékenységének gazdasági hatékonyságát, eredménykitermelő képességét megőrizte.

A beruházások viszonylag kedvezően alakultak. A hatodik öt éves terv adatait összegezve a Hajdú Volán megállapítható, hogy járműbeszerzésre a vállalat mintegy 60 millió forinttal többlet költött, mint ahogy gondolták. Javult az infrastrukturális állapot is.

Az elmúlt időszakban adták át a közel 80 millió forintos berettyóújfalui, s Debrecenben a mintegy 40 millió forint értékű új forgalmi telepet, s befejezték Hajdúszoboszlón az üzemegységi telep bővítését. A Hajdú Volán kiemelt feladatai közé sorolta a kollektív jövedelmének vizsgálatát is. Elmondható, hogy az öt évre előirányzott átlagbővelevést túltejesítette, amely 28,3 százalékos emelkedést jelent az 1980-as év szintjéhez viszonyítva.

A Hajdú Volán vezetői úgy néznek vissza az elmúlt esztendőre, hogy célkitűzéseiket igazolták az eredmények. A legnagyobb eredménynek tartják, hogy a gazdálkodás belső egyensúlyát megőrizték. 1985-ben sikerült lefékezni a buszok előregedési ütemét, már ami az elkövetkezendő két évet illeti. Végül is a beszerzés, amire csak a múlt évben 97 millió forintot költöttek, nagyjot vitott az autóbusszállomány romló helyzetén. S az utazó emberek meg is szertették a buszt, hisz Debrecenben hat és fél millióval többen szálltak fel rá, mint azelőtt.

Fiatalodik a teherautópark is. A fuvarozáshoz úgy mond megfelelő az eszközfeltétel. Mindezek ellenére (sajátos piaci versenyek miatt) a tonnákban, kilométerekben mért teljesítmény 4 százalékkal esett vissza az előző évekhez képest.

A jó gazdasági év hátterében a Hajdú Volán tervszámára a növekedést jelzik, 4 millió utassal számítanak többre a fejlesztési igény jegyében.

Hol szeretnének lendíteni a közlekedés ügyén? A Tócskertenben, a város szélén új lakóterületek övezetében. Meg kell azonban mondani, hogy a fejlesztési terv csak szinten tartást tartalmaz, a hálózat bővítése, egyes vonalak járatsűrítése a nagyobb kapacitást érdemelne meg. Hiába a legkedvezőbb megoldások, ha a már említett fejlesztési igények és a lehetőségek közti feszültségek nem szűnnek. Igaz, várható, hogy az utasgyarapodás üteme a következő öt esztendőben nem olyan lesz, mint volt. Csökkenni fog.

A konkrét tervekből. A Tócskertenben az 5Y, a 29A-s vonalak meghosszabbításával január 25-től egy-egy autóbusszal több indult. Indulhatna másutt is, ha az utak állapota engedné. A kert-szekerek járók vonalán a hely mindenesetre több lesz.

Korszerűsödni fog Hajdúszoboszlón az autóbussz-hálózat. Hajdúszoboszlón, Hajdúnánáson, Berettyóújfaluban a szolgáltatás színvonalának megjavítása a cél: Püspökladányban a városi közlekedés továbbfejlesztése.

Debrecenben a folyamatos fejlesztés érezhető játékon hatását. A Volán Debrecen környékén Hadháztéglás-Sárad, Hajdúnánás-Debrecen között járatsűrítést tervez, ami a közeljövőben meg is valósul.

Munkakörülmények. Csak a jobbítás lehet a cél. S az is. Tavaly a bérszínvonal 7,1 százalékkal javult. Am főleg a buszvezetői állományban a létszámihiány valódi gondokat okoz. Pedig a debreceni helyi járatok gépkocsivezetőinek átlagbére 90 ezer forintot felel meg. Mégis állandóan harminc-an hiányzanak a mindennapi feladatok teljesítéséből. Átvezénylés ezt a létszámot pótolni nem lehet. Más vállalatok autóbusszvezetőit is kénytelen foglalkoztatni a Volán.

A cég saját maga költségére autóbussz- és tehergépjármű-vezetői tanfolyamot indít. Kevés a jelentkező, szigorúak a pályaválasztás követelményei.

S mi a távlati jövő?

Az első negyedév 1986-ban azt mutatja, hogy a teljesítmények javulnak. S a további kilátások is valamelyest kedvezőbbek a korábbiakhoz képest. Az elkövetkezendő öt évre a Hajdú Volán az áru fuvarozás területén csak mérsékelt, szerény volumennövekedést vár, viszont a kapacitások ésszerű kihasználásával a munkaszervezés sokat emlegetett tartalékainak felhasználásával javítani kívánja a gazdaságosságát, a versenyképességét.

Valószínű, hogy a személyszállítás Debrecenben további feladatokat ró a vállalatra, s erre a Volán fel is készült. Ezen kívül célja a kollektív jövedelmi viszonyainak megjavítása.

Egy szakmunkásképző tanműhelyt rendeltetésének a napokban adnak át. 30 millió forint költséggel épült. A Hajdú Volán ezzel azt is bizonyítja, hogy a korábbiánál még többet fordít képzésre, a szakmai felkészülésre.

Honti mama

„Miért csináltam? Én már gyerekkoromban sem tudtam belenyugodni, hogy mindent úgy kell elfogadni, ahogy van. Hamar megtanultam küzdeni. Kimondhatatlanul bántott, hogy sok jó feju, értékese ember elkallódik. Én magamnak soha nem kértem, másnak annál többet. Kilincseltem, talpaltam. Néha erőszakosnak kellett lennem, nem ment másként. Hányszor kijelentettem: én ide most leülök, és nem mozdulok addig, amíg azonnal nem intézkednek. Lehet, hogy a legszivesebben kihajítottak volna, de végül általában kiharcoltam, amit akartam. Soha nem tudtam felni.”

Honti mama. Így szólították a fiatalok, de a vele majdszak egykorúak is. Kemény asszony. Modorát túl száraznak, őt magát szőkimondónak, egyeseknek tartják, akik ismerik. Így, ezzel együtt szeretik. A babja jutottak főként. Magoétegy küzdelmes, rendkívüli időket megélt életét, rengeteg tapasztalattal. Sikerek és kudarcok vegyesen.

„Kárpátalján születtem, az ötvenes években költöztem Debrecenbe, ahol nőttem fel. A legidősebb testvérem tizenéves, a legkisebb hét-hónapos volt, mikor meghaltak a szüleink. Én semmi más nem kívántam jobban, mint hogy nyugodt otthonom legyen. Annyi hányódás után, amit fiatalon átéltem, Tizenhárom évesen már dolgoztam. Huszon egy évesen és likőrgyárban. Aztán Pestre került, az elektromos hadiüzembe, majd a repülőgépgyárhoz.

„Mondjam, hogy belekerültem az illegális mozgalomba? Nagyképűen hangzana. Tény, hogy különböző megbízatásokat kaptam: csomagokat vittem ide, oda, azt sem tudtam, mi van bennük. Az állásomból szelnek eresztettek. Hol Kispesztén, hol Pest-szentlőrincen kaptam szállást. Hamis papírokkal bujkáltam. Karácsony estéjén Pestszentlőrincről vittek be a gyűjtőtáborba. Valahogy megszúrtam. Egy darabig a Bartók Béla úti partházban működtem — itt senki sem tudta a másik nevét —, aztán egy félig államosított gyógy-szerygyárban kaptam munkát. Eljött az idő, mikor volt, akinek nem tetszett, hogy én élek, és sokat tudok. Így kerültem el Debrecenbe. Megismertem későbbi férjemet, Honti Zoltánt, 1950-ben ösz-

Vasúti történelem

Véget nem érő tömeg vesz körül. Bármerre indolok, szembe jönnek. Az előcsarnokban zajongva lüktet az embermassza. Ez a megszokott, pénteki helyzet az állomáson. Ilyenkor már mindenki hazafelé igyekszik, kieresztve a heti fáradságot. A hangosbemondó keménylítő meg a lágy izmokat s az útraktészülök egy emberként, egymást tiporva indulnak meg a peron felé. Kosarak, táskák, karok csavarognak a tömegben, ajtóknak és vállnak feszülve. Az erősebb, a gyorsabb hamar kikerül a szorult helyzetből s a beérkező, de még mozgó vonatra, vasutasbátorságot meghaladva, ugrik föl. A baléset most elmarad. Lassan elindul a vonat, a hangulat és a söröskupakok oldódnak, mindaddig, míg az egyik álló utas észre nem veszi a szolgálati szakasz lezárt ajtaját. Eketlen káromkodásba kezd. A tucatnyi álldogáló közül ketten osztják véleményét. Az elégedetlenek köre azonban pillanatok alatt kibővül. Engem is egyre jobban érdekli, ki hogyan vélekedik, mi lesz a hangoskodás vége. Végül is jogos a felháborodás, ha üres a lezárt fülszó, miért nem lehet beülniük a fardát ingázóknak.

Jobbra, balra kapkodok a szemem, egymástól veszik át a szót a „sértettek”. — A koszik hidegek, pöcsök, elkérlik a sok pénzt az úrtér, de leülni, azt nem lehet! — sorolja egy szuszra az egyik svájcsapkás.

En nem adom oda a jegyem, hiába jön a jegyzelő nagysága! — így a mellette álló délcég. — Nem meri az elkérni!

eső, befolyt a víz a házba. A telep felszámolása-
kor azért harcoltunk, hogy ne bérházba költözzenek ezek az emberek. Így született meg az itteni kislakás-
építésre vonatkozó egészség határozat.”

Soha nem tudott volna beléni állni, közömbösen el-
menni a támaszra szoruló
emberi sorsok mellett. Ez ma is így van. Egy elvált fiatal-
asszonyt „patronál”, aki
kis jövedelemből él a gyer-
mekeivel, a férje évek óta
nem küldi a gyerektartást,
Honti mama varr a gyere-
kekre, segíti őket. De ci-
gány családot is vett már ha-
sonlóképpen a gondjaiba.

„A múltkor egy hajnalban
látom, hogy egy ember fek-
szik keresztben a járdán.
Biztos részeg, mondták, és
futott mindenki tovább. Oda-
mentem, aztán hívtam a
mentőket. Infarktus volt,
még idejében tudták a kór-
háza vinni. Nem értem az
emberek közönyét. Retene-
sen aggaszt az alkoholiizmus.
Nem értem, miért olyan
nehéz elintézni, kijárni va-
lamit. Hogy friss homokot
vigyenek a játszóterre,
mert gondatlan gazdák
ugyanoda hordják a kutya-
kat. Hogy kidegyenek egy
KRESZ-táblát a Salétrom
utca sarkára, mert a trolli
alig tud fordulni a parkiro-
zó autók miatt. Hány em-
ber él kiszolgáltatva, maga-
nyosan! És az öregek már
nem tudnak harcolni.”

Honti mama nem változott.
Ugyanaz a bátor asszony.
Fiatalon a férfias dolgok
vonzódtak. Sportrepülő volt,
hobbija ma is a horgászás.
Az emberekért most is a
tűzbe menne. De úgy látja,
egyre kevesebbet tehet
Egyre nehezebb kiharcolni
valamit, elérni, hogy egyál-
talan meghallgassák. Pedig
sokan most is bíznak benne.

„Úgy látom, sajnos, ha-
mar elfelejtik az érdemeiket,
de ami a nagyobb baj: ma-
viskók! Rádásul előtölte
őket a talajvíz, ha esett az

D. Karádi Katalin

A Tom Sawyer mint detektív című képregény sorsolásának névsora

Debreceni nyertesek névsora: Szűcs Tünde, Bujdos Judit, Pakati Zsanett, Kun Attila, Éles Levente és Szabolcs, Galli Barbara, Földesi Andrea, Veres Mária, Szűcs Lajos, Kacsó Edit, Kórhán Csaba, Csordás Zsuzsa, Magi Beáta, Sipos László, Borusz József, Györfi Erzsébet, Klutsk Emilne, Molnár Levente. Ujlaki Lászlóné, Kiss Anna Éva, Paluska Ferenc, Petrucz Péter, Kiss László, Tomkovács Ádám, Jenei Veronika, Leman László, Simond Edit, Lévai Tímea, Lucskai Róbert, Nagy Zoltán, Csató Erika, Szabados Akos, Széll Agnes, Nagy László Csaba, Körtvélyesi Hanna, Juhász József, Bartha Anikó, Sivadó Mihályné, Pethő Ferenc, Varga Balázs, Tóth Tamás, Péter Krisztina, Bartha Ferencné, Kovács Imréné, Varga Katalin, Papp Olivér, Fogarassy Katalin, Ujj Istvánné, Tóth Judit, Sipos Mónika, Szilágyi Judit, Varga Árpád, Matkó Márton, Szabó József, Viragos Ildikó, Orsó Anita, Szilágyi Eszter, Pánnya Anita, Vári Erzsébet, Szász Anita, Hódos Erika, Halász Tünde és Krisztina, Kovács Karolina, Török Tímea, Szilágyi Viktória, Szabó Judit, Balogh Katalin, Tóka Judit, István Eszter, Puszkás Zoltán, Tóth Julianna, Katona Zsuzsa, Szabó Mária, Batai Ferenc, Deák Anita, Halász György, Antalffy Katalin, Weibé, Piroos Ildikó, Falczert Péter, Kovács Sándor, Horvát Zoltán, Bakos Tibor, Oláh Csaba, Kincses Melinda és Márk, Karajos Andrea, Hegedűs Ágnes és Gábor, Nagy László, Szöllősi Anna, Bartók Arnold és Barnabás, Szabó Ildikó, Kovács Béka, Almási István, Garai Borbála és Réka, Pápi Mária, Péter János, Kabaly Mónika, Pethő Ákos Géza, Hatházy Akos, Pásti József Csaba, Sári Mária, Halász György, Hegedűs Agnes, Buglyó Mariann, Nagy Balázs, Sipos Andrea, Szilágyi Szabolcs, Makai Szabina, Hegedűs Gábor, Makai Angéla, Kiss Anikó, Majtényi László, Csongor Zsófia, Fazekas Árpád, Orosz István, Keresztész Gabr, Eisler Nikolett, Eisler Kornél, Kuzsók Tamás, Kerekes Gabriella, Horváth Mária, Almási Márta, Góz Adrienn, Orban Ildikó, Juhász Mónika, Kiss Éva, Sulyok Rita, Tóth Gabriella, Tóth Pál, Harmati Enikő, Szabó Anita, Varga Gabriella, Váti Péter, Török Katalin, Kodály Mária, Csabai Beáta, Mikázó György, Szatmári Tibor, Török Tamás, Kollár Anna, Dudik Attila, Bekes Olga, Suta György, Szabó Csilla, Tóth Sándor, Dudik Attila, Beke Olga, Suta György, Horváth Zoltán, Malus Zsuzsa, Bóde Lászlóné, Kondor Beláné, Havasi Gábor, Szamosfalvi Attila, Kalóz Erika, Pere Zsolt, Magyar Tünde, Kozma Andrea, Szemán Judit, Szabó Amália, Kiss Renáta, Cseh Agnes, Kalóz Erika, Huszti Tünde, Szabó Emil, Kalmár Erika, Lőrincz Mária, Karsa Tímea, Kálla Sándor, Kondor Beláné, Marjan Józsa, Karsa Érintne, Józsa, Csonka Krisztina, Józsa, Kállai Lászlóné, Józsa, Juhász Zsolt, Józsa.

Videki nyertesek: Kovács Judit, Derecske Bernáth Annamária, Hajdúszoboszló; Békési Attila, Hajdúszoboszló; Fehér Csaba, Hajdúszoboszló; Fehér Tímea, Hajdúszoboszló; Kelemen Gabriella, Mikesz Lajosné, Kovács Szabó Sándor, Berettyóújfalui; Erdei Csilla, Hosszúpályi, Karsa Tímea, Kába; Kovács Judit, Derecske; Tóth Istvánné, Püspökladány; Karsa Zsolt, Kába; Fazekas Anett, Berettyóújfalui; Fehér Csaba, Hajdúszoboszló, Fehér Tímea, Hajdúszoboszló; Tamás Zsuzsa, Tiszagyulháza; Szabó Imre, Hajdúhadház; Tóvicske Katalin, Hajdúszoboszló; Danesi Józsefné, Hadháztéglás; Cseh Csilla, Hajdúszoboszló; Tóthai Barnabás, Derecske; Nagy Erika, Bakonszeg; Tóth Tamás, Esztár; Marjai Gábor, Hajdúszoboszló; Magyar Kata, Ebes, Nagy Mária, Nyíradony; Porcsin Lajos, Pételeken; Galambos János, Újfehértó; Mézáros Imre, Balmazújváros; Horváth Zsuzsa, Esztár; Páfi Imre, Berettyóújfalui; Molnár Ferenc, Létavértes; Bácsó Balázs, Hajdúszoboszló; Varga Emese, Berettyóújfalui; Biró Barna, Hajdúszoboszló; Fazókán Attila, Újléta, Gali Csilla, Sárrétudvari; Mezős Csaba, Hajdúszoboszló; Lakatos István, Biharkeresztés; Zahora Mária, Monostorpályi; Ludman Enikő, Hajdúszoboszló; Gulyás Emőke, Nyírábrány; Kálmán Julianna, Hadháztéglás; Salánki Miklós, Ebes, Szabó S. Éva, Ebes, Ferencz Anikó, Nyírábrány; Takács László, Hosszúpályi; Kovács László, Mikesz Péter, Biró Imre, Hajdúszoboszló; Bartus Krisztina, Ebes, Varga Lajos, Kába; Biharkeresztés; Molnár Julianna, Hajdúszoboszló, Nagy Beáta, Ebes; Pálóczi Orsolya, Hajdúnánás; Ifj. Veres Sándor, Hadháztéglás; Fuchs Árpádné, Berettyóújfalui; Tóth Kálmán, Esztár; Czellár Olivér, Esztár; Waschmann József, Derecske; Zsoldos László, Hajdúnánás; Zakar Jánosné, Monostorpályi; Bomáth Annamária, Hajdúszoboszló; Kovács Tímea, Hajdúszoboszló; Fekete Lajos, Pécsaj; Magyar Krisztina, Ebes; Regőczy István, Tiszacsege; Marva Lajos, Kába; Tóth Magdolna Rita, Hajdúnánás; Tóth Mariann, Hadháztéglás; Varga Zsolt, Konvát; özv. Tóth Károlyné, Monostorpályi; Hadházi Sándor, Hadháztéglás; Sándor Attila, Hajdúszoboszló; Berei Andrea, Berettyóújfalui; Daróczi István, Berettyóújfalui; Daróczi Klára, Bacamér; Szabó Margit, Hadháztéglás; Tóth Zsigmondné, Mezősas; Danesi Józsefné; Hajdúhadház; Varga Éva, Vámospercsi Márta, Tolna; Rác István, Hajdúszoboszló; Tikász Istvánné, Berettyóújfalui; Szatai Csaba, Földes; Jerkán Lajosné, Püspökladány; Engszler Attila, Hosszúpályi; Engszler Edit, Hosszúpályi; Kis-

önyvtár szakkör, Nyírábrány.

A gyakorlat mestere:

MANNINGER G. ADOLF (1880–1954)

A XIX. század folyamán az egy-egy mezőgazdasági tudomány több-nyelűvé vált. Magából a növénytermesztésből két tudományág formálódott: földművelés- és növénytermesztés. A földművelés-tan a talajtermékenység-főntartásának, növelésének a tudománya. Amint Theodor Roemer írja: "...a földművelés a természetességét a növénytermesztés pedig ezt felhasználja". Ez az a pont, ahol a valaha egységes ismeretanyag egymásba fonódik.

Az 1920-as évek végén megindítja az ún. búzacsatát, teret engedve a bánkúti fajtáknak, különösen a legendás 1201-esnek. A búzának — manapság szintén — nagy szerepe volt a mezőgazdasági termelésünkben. Agrárkivitelünk tetemes részét tette ki hosszú időn át. Nagy tét forgott kockán, amikor az 1930-as években felütötte fejét a búzarozda nevű gombabeteget. E pusztító kórnak csak a Bánkúti 1201-es és 1205-ös fajta állt ellent. Tevékenysége révén, illetve kitüntetésének bizonyításával, nagy szerepe volt Manningernek újbóli elterjesztésében. E fajta korszaka az 1950-es évek végéig tartott. Ezzel kapcsolatban írja a következőket: „En a bänkúti vagy hozzá hasonló nemesítvényeket tartom arra hivatottnak, hogy a magyar búza hírnevét ne csak az Alföldön, hanem a Dunántúlon is visszazerezzük...”

A magyar agronómia jó néhány kitűnő elmét adott a tudományos világnak. A fent említett tudományágban meg kell említeni Cserháti Sándort, kinek hatása hosszú évtizedekig érződött. Tanítványai közül kiemelkedik pl. Sigmund Elek. De említhetjük még a földművelés-tan ún. biológiai irányzatának képviselői között Fehér Dániel, Kreybig Lajos és id. Manninger Gusztáv Adolf nevét. Ez különösen megszívlelendő világunkban. Ha egy kicsit vegyszerekkel „fertőzött” túlnásznak is tünik Hans A. Staub által megfogalmazott (Válaszút előtt a mezőgazdaság, Bp. 1983) ún. biológiai mezőgazdálkodás —

nagyüzemi méretekben mindegyik — támogatni kell, illetve „elő kell ásnit”, minden olyan módszert, ami segít megőrizni jövőnk. A nevezett három magyar tudós talajról vallott szemlélete szervesen beilleszkedik egy ökológus fölfogásba, amely a talajt is élő közegnek tekintti, minden eszközzel megpróbálja fenntartani „ősi” állapotát. Manninger G. Adolf életének működésének bemutatására az adott indokot, hogy a napokban jelent meg másodikára alapvető munkája: *A talaj sekély művelése, amely elsőként 1957-ben látott napvilágot. Az időszerűséget támasztja alá a kiadás előszava is: „Manninger G. Adolf művének ismételt kiadásával voltaképpen haladó hagyományainkat ápoljuk. Egerszerszind szeretőnk — többek között — rámutat arra, hogy a napjainkban újdonságnak vélt módszerek egyike-másika bizony meglehetősen régi keletű; legfőképpen megváltozott köntösben vagy másnak a tollából jelenik meg... Világos dolog, hogy a húszas-harmincas években, amelyekre a könyv tárgyanyaga támaszkodik, senki sem beszélt a „minimium tillage”-ről; a talajki-méló, egyúttal környezetvédő művelésről... az is szemünk előtt zajlik, ahogyan pl. a forgatás nélküli lazítás előnyeit újból föl-fölfe-dezik a szakirodalomban.”*

Manninger G. Adolf művének újabb kiadása egyúttal agrártörténeti adatokban is bővelkedik, különösen ami érvényes az Alföld gazdálkodására a két háború közötti években, jóllehet a talajművelési rendszerének kidolgozását dunántúli évei alatt alapozta meg. Amiért megemlékezzünk róla, az pallagi tanárkodása, valamint a Debreceni Kísérleti Intézet vezetése. A növény-

termesztési tanszék vezetője 1947–49 között. Majd a pallagi székhellyel működő, az Agrártudományi Egyetem mezőgazdaságtudományi karának debreceni osztálya megszűntével (1949. márc. 17.), szintén vezető szerepet kapott. A volt tanárok Pallagon létrehozták a Növénytermelési és Talajtan Kutatóintézet Debreceni osztályát, amely később Mezőgazdasági Kísérleti Intézet néven működött. (További sorsáról egy másik írás kapcsán megemlítést teszünk.) Ezen intézményt vezette Manninger G. Adolf közel fél évtizedig. Eleteinek alfa és omega pontja: 1880. jan. 11. — Sopron—1954. szept. 15. — Debrecen.

Soproni orvoscsaládból származott. A természethez való vonzódása megmutatkozott már abban is, hogy középkorának éve alatt szívesen búvárkodott a növények világában. Mezőgazdasági ismereteit Magyaróvár nagynevű intézményében sajátította el. Korának legjelesebb tanárai oktatták, úgymint Cserháti Sándor, Linhart György, Ujhelyi Imre és a Nyírlugosról elszármazott Kosutány Tamás. Az oklevelet 1901-ben kapta kézhez, s a gyakorlati pályát választotta. Gyakorlatként, segédtisztként dolgozott mind az Alföldön, mind a Dunántúlon. 1909-ben a dárdai uradalomba került, annak rácbölyi üzemébe. A már akkoriban is hírnévnek örvendő uradalom tekintélye tovább nőtt tevékenysége révén. Különösen a növénytermesztés, azon belül is a talajművelés kérdései izgaták. 1918-ban áthívták a Montenuovo-birtokok vezetésére, Bolyba. Nagy szerepe volt neki — napjaink Bolyi Állami Gazdasága —, hogy megalapozta az akkori uradalom gazdasági erejét.

A két háború közötti viszonyoktól merőben elütő belterjes nagyüzem született kezei között. Mindig a többtermés szándéka vezette, gondosan ügyelve azonban a gazdaságosságra, a nagy átlagtermékeket tartva a legfontosabbnak. Tisztában volt vele, hogy mindezt csak jó vetésgörvél, helyes talajműveléssel érhető el. Talajművelő rendszerének a lényege: a korán lekerülő, jó elővetemények után, szántás nélküli semkélvű művelést végez, tárcsával vagy kultivatörrel. Ez után azonnal tömörítette a talajfelszínt, főleg hengerekkel. A művelet többször megismételve, a megfelelő réteg eléréseig. Nagy érdekelt hazai meghonosításában.

Surányi Béla

Lesz-e képtelefon?

Egyáltalán nem új törekvés, hogy a telefonbeszélgetéssel egyidejűleg a távolból látható legyen a vonal másik végén lévő beszélgető partner. Már századunk húszas éveiben kísérleteztek ezzel Amerikában, később Európában is. 1935 és 1938 között létre is jött a telex és telefontársaság Berlin, Lipcse, Nürnberg és Hamburg között. Mégis igazából a mai napig nem terjedt el a képtelefon olyan mértékben, mint ahogy várható lett volna, pedig minden feltétel adva van hozzá.

Némi előrehaladás történt Franciaországban, ahol három francia cég dolgozik a Visiphon elnevezésű képtelefontársaságon. A francia Amerikában a Bell Tele-

gán-előfizetőkre gondolt, mint inkább üzemekre, gyárakra, intézetekre, mert a Visiphon-rendszer lehetővé teszi, hogy a köztük lévő távolságtól függetlenül bizonylatokat, okmányokat, rajzokat mutassanak be egymásnak. Ezen túlmenően a francia Távközlési Kutató Központ (CNET) olyan rendszert is kidolgozott, amellyel a képtelefont a továbbított képet rögzíteni lehet. A távolabbi jövőben a képtelefont-hálózatot számítógéppel kapcsolják össze, és akkor egy előfizető például betekinthet a bank-számlájába. Az előfizetési díj a jelenlegi távbeszélő előfizetési díjának a tízszeresénél nem lesz több.

gondol, hogy a telefonbeszélgetéssel egyidejűleg a távolból látható legyen a vonal másik végén lévő beszélgető partner. Már századunk húszas éveiben kísérleteztek ezzel Amerikában, később Európában is. 1935 és 1938 között létre is jött a telex és telefontársaság Berlin, Lipcse, Nürnberg és Hamburg között. Mégis igazából a mai napig nem terjedt el a képtelefon olyan mértékben, mint ahogy várható lett volna, pedig minden feltétel adva van hozzá.

Plazma az iparban

Bizonyára nem gondolta az az amerikai mérnök, aki gázküszölékek vizsgálatával foglalkozva először nevezte plazmának az ionizált gázt 1930 táján, hogy néhány évtized múlva egy sor ipari, technológiai eljárás nevévé válik.

Az anyag „negyedik” halmazállapota és az azt kutató tudomány rohamléptekkel hódított meg jó néhány anyagmegmunkálási területet a hegesztéstől a vágásig, a kohászatól a forgácsolásig. A plazmatechnológia segítségével szelidültek megmunkálhatóvá különösen kemény és macacs anyagok, elérhetővé váltak a korábban alig elérhető technológiai célok a speciális ötvözetek, szerkezeti anyagok kohászatában. A plazmapisztolyok, plazmatronok gyorsabbá, gazdaságosabbá tették a fémek megmunkálását, különösen az olyan fémeket és anyagokat, amelyeknél a hagyományos eljárások csődöt mondtak.

A plazma különleges fizikai állapot, amelynek lényege, hogy az anyag atomjait megfosztják elektronjaitól, vagy azok egy részétől, és ezzel egy csapásra megváltoztatják tulajdonságait. A pozitív ionokból, negatív elektronokból és nem izolált atomokból álló keveréknek olyan érdekes tulajdonságai vannak, amelyekkel az eredeti gáz nem rendelkezett. Így például különösen jól vezet az elektromosságot. (A plazma vezetőképessége a fém vezetőképességének ezerszeresét is eléri.) Ha méghiszen téren halad át a plazmasugár, összeszűkül, fókuszálódik, s eközben hőmérséklete jelentősen megnövekszik. Meghaladhatja a százezer Kelvin-fokot is, igaz, szerszámként használva a plazmasugarat ennél jóval alacsonyabb hőfokra szabályozzák, de még ez is sokkal magasabb érték, kétszerese-háromszorosa a kémiai láng hőmérsékletének. A plazmáláng nem égési jelenség, hőkoncentrációja, hőszabályozása a hagyományos lángokénál ezért lényegesen kedvezőbb.

Az elmúlt néhány évtizedben több olyan készüléktypust alakítottak ki a kutatók és a tervezők, amelyek kicsiben és szelíd formában az ipar számára hasznosítják a plaz-

mát. Plazma képzésére lehet használni magát a levegőt, de a keverék legtöbbször nemesgázokból áll (mint amilyen az argon, a hélium), mert ezeket viszonylag könnyű ionizálni. „Begyújtásuk” már viszonylag kis energiameennyiséggel elérhető. A berendezésekben közös, hogy a gázt valamilyen elektromos eljárás segítségével olyan hőmérsékletre hevítik, amelyen végbemege az ionizáció, majd gondoskodnak arról, hogy a plazmaállapotba került anyag a mágneses térben áthaladva felvegye a plazma hőmérsékletét, hogy azután a fűvőkán kilépve vágja, hegeszse, lágyítsa, megolvassza a fémeket vagy a nemfémes anyagokat. Az indító magas hőmérséklet előállításához vagy villamos ívet, vagy nagyfrekvenciás tekercseket használnak. A berendezés falait, fűvőkáit, rendszerint intenzív vízűtéssel védik a túlmelegedéstől.

Képkünkön: nagyfrekvenciás plazmaágó látható (KS)

Fehérje algakból

A vízi növényeket első- és megfelelő tenyésztésük után biztosítható. A negyedik természeti tényező a megfelelő kiválogatott algák tenyésztésénél. A mintegy 14 000 alga faj közül a tömegtermesztési kísérletekben csupán az egyesítő Chlorella és Scenedesmus nemzetség bizonyos fajai szerepelnek. E fajokon belül a legkülönbözőbb változatok állnak rendelkezésre, amelyek néha lényegbevágóan eltérnek fehérjék mennyiségben.

Az algákisérletek másik, nagyratörő célja, hogy ezek a növények felhasználhatók legyenek például az ürülékanyagok zárt anyagkörforgalmában. Az algák tápanyaga az emberi légzés káros terméke, a széndioxid, ugyanakkor anyagcserejük során jelentős mennyiségű oxigént bocsátanak ki magukból, amely viszont az ember számára nélkülözhetetlen. Ugyanez természetesen érdekes lehet a hosszasan víz alatt tartózkodó tengeraltárjárók is. Az Egyesült Államokban olyan melegkedvelő Chlorella fajt találtak, amely naponta tízezerszeresével növeli a tömegét, és elvben 100 ember oxigénigényét is kielégíti.

Az algákisérletek másik, nagyratörő célja, hogy ezek a növények felhasználhatók legyenek például az ürülékanyagok zárt anyagkörforgalmában. Az algák tápanyaga az emberi légzés káros terméke, a széndioxid, ugyanakkor anyagcserejük során jelentős mennyiségű oxigént bocsátanak ki magukból, amely viszont az ember számára nélkülözhetetlen. Ugyanez természetesen érdekes lehet a hosszasan víz alatt tartózkodó tengeraltárjárók is. Az Egyesült Államokban olyan melegkedvelő Chlorella fajt találtak, amely naponta tízezerszeresével növeli a tömegét, és elvben 100 ember oxigénigényét is kielégíti.

Akiről utcát
neveztek el
Debrecenben

Zelizy Dániel

A Szabó Pál és Veres Péter utcák közötti új utcát 1985. november 5-én Zelizy Dánielről nevezték el.

Dr. Miskolczy Zelizy Dániel (Debrecen, 1831.—uo. 1889.) mint Hajdú vármegye tb. orvosa, keresett orvos, a jogakadémia orvostanára (törvényszéki orvostan), a törvényhatósági és közigazgatási bizottság tagja nagy népszerűségnek örvendett Debrecenben. Népszerű egészségügyi előadásai a leglátogatottabb előadások közé tartoztak. Számos kisebb, nagyobb írása látott napvilágot (Javaslat a járványügyi szabályrendelettel kapcsolatban, 1884, Megemlékezés Kátai Gáborról, 1878 stb.). A fővárosi lapokban is cikkezett Debrecenről. Munkáit önálló kötetben 1875—1879 között jelentették meg. Legmaradandóbb műve Debrecen sz. kir. város egyetemes leírása, mely Debrecenben jelent meg 1882-ben.

A magyar orvosok és természetvizsgálók XXII. nagygyűlésüket 1882-ben Debrecenben tartották. 1880. május 13-án a város törvényhatósági bizottsága elhatározta, hogy a gyűlés időpontjára megírta a város egyetemes történetét. A könyv szerkesztésére Zelizy Dánielt kérték fel, aki a város legkiválóbb szakembereit gyűjtötte maga köré, s kinek-kinek szakmai képzettségének megfelelő feladatot osztott ki. (Chilki László, történet, Domokos Kálmán gazdasági intézeti igazgató, Joó István tanítóképző intézeti igazgató, dr. Király Ferenc kereskedelmi s iparkamarai titkár, Kovács János főiskolai tanár, Szűcs István törvényszéki bíró, a MTA I. tagja, dr. Tegez Ferenc városi főorvos, Tikos Imre városi mérnök, Könyves Tóth Mihály ref. lelkész, Kossuth papja, Török Gábor tanár, dr. Török József orvos, a MTA I. tagja, főiskolai tanár, Balogh Ferenc kollégiumi tanár, Balogh Mihály városi főmérnök, Békessy László gazdasági intézeti tanár). Munkatársain kívül Zelizy a forrásanyagok feltárára mozgósította a Debrecenben lévő állami és városi tisztviselőket is. Megkeresésére Keleti Károly miniszteri tanácsos, az Országos Statisztikai Hivatal főnöke feldolgozva küldte meg az 1880-i népszámlálás Debrecenre vonatkozó adatait. A könyv írói annak ellenére, hogy éppen ekkor folyt az országgyűlési képviselőválasztás, ekkor ült össze a református egyházkerület zsinata, 1880. november 17-én elfogadták a könyvírásról szóló tervet, mely szerint a kéziratot 1881 szeptemberére nyomdába kellett adni.

A csaknem ezeroldalas könyv (Debrecen sz. kir. város egyetemes leírása) 3 részből áll (I. Természeti viszonyok, II. Társadalmi és egyéb viszonyok, III. Történetek). A II. részt maga Zelizy írta. Szűcs István után Zelizy volt az, aki teljességre törekvő képet rajzolt Debrecenről. Ketten rakták le az alapot ahhoz, hogy a későbbi helytörténészeknek legyen mire építeniük. Mai mércével mérve Zelizy könyve sem felel meg a kor követelményeinek, de még mindig haszonnal forgathatók mindazok, akiket Debrecen város története érdekel. Zelizyről az alapozás munkája nem vitatható.

A sokoldalú férfi életének fonalát nagyon korán, 42 éves korában metszette el a halál. A korabeli újságban olvassuk: „A megboldogult tevékeny szerepet játszott városunk közéletében, nagy csapás, hogy férfikora leg szebb éveiben kellett elveszítünk.”

Dr. Nyakas László

Magazin - Magazin - Magazin - Magazin - Magazin

AZ ORVOS TANÁCSA:

a tularémiáról

A tularémia a vadon élő rácsalók betegsége: róluk terjedhet át emberre is. Először az Egyesült Államokban írták le a Tularé nevű területben, innen kapta a nevét. Hazánkban 1951-ben észlelték először. A betegség sokkal jobban elterjedt, mint azt korábban gondolták. A járványügyi és laboratóriumi vizsgálatok kiderítették, hogy meglehetősen nagy számban fordul elő, főleg Derecske, Berettyóújfalú vonzáskörzetében. Elsősorban a tél beálltával szaporodik meg a betegség mind vadnyulak, hörcsögök, pocokok, mind az emberi tularémiás esetek formájában. A betegség okozója viszonylag ellenálló baktérium. Lappangási ideje 1—10 nap, leggyakrabban 3—4 nap. Lefolyása attól függ, hogy a baktérium hol került be a szervezetbe. A betegség általános tünetekkel kezdődik, láz, rosszullét, fájdalmak formájában. Bőrön keresztül történő fertőzések, fekélyeket és környéki nyiroksomó-duzzanatot okoz.

Szem fertőzése esetén kötőhártya-gyulladás és nyiroksomó-gyulladás következik be. Ha a kórokozó behatolása a légzőszervek nyálkahártyájára volt, torokgyulladás vagy tüdőgyulladás jön létre. A nyaki és mellkasi nyiroksomók megnagyobbodásával.

A baktérium az emésztőcsatornába jutva tifuszhoz hasonló súlyos kórképet okoz.

Az ember fertőzésének forrása a fertőzött egér, patkány, hörcsög, mókus, erdei és mezei nyulak stb. ürüléke, vére, hámbőre, illetve az ezekkel való közvetlen

érintkezés. Így megfertőződhetnek olyanok is, akik a beteg állatok megfogásával, feldolgozásával, nyúzásával foglalkoznak, illetve ezek húsát elegendő sütés, főzés nélkül fogyasztják.

Különösen veszélyeztetettek az erdészek, vadászok, vadőrök, vadnyulat feldolgozók, illetve hörcsögöt irtó és megnyúzó emberek.

A betegség terjesztésében szerepük van a kullancsoknak és vérszívó legyeknek is. Az ember nagyon fogékony a betegség iránt, de annak kiállása hosszú időre védettséget ad.

A betegség megelőzése: fertőzött területen a rácsalók irtása, és az állati hullák megsemmisítése. Fontos védekezési mód a kullancsok és legyek irtása is. Külön felhívjuk a figyelmet arra, hogy Hajdú-Bihar megyében legnagyobb veszélynek a tavasz kezdetén foglalkozásként üzött „hörcsögölők” vannak kitelve, ezért ezek körében fokozottan be kell tartani az alább ismertetett munkavédelmi előírásokat. Az állatok feldolgozása, nyúzás stb. során elengedhetetlen az egyéni védőeszközök használata, a hibátlan gumi- vagy műanyag kesztyű viselése, mivel a kórokozó nemcsak sérült, hanem valószínű ép bőrön keresztül is behatol.

Használat után fontos a gumi- vagy műanyag kesztyűk fertőtlenítése is. Vadon élő rácsalókkal foglalkozók gondosan tartsák be a személyi tisztálkodás szabályait is.

Megbetegedés esetén ajánlatos minél előbb orvoshoz fordulni gyógykezelés céljából.

AUTÓSOK-MOTOROSOK

A gépkocsivezető optikai csalódásai

Közlekedési baleseteink egy részét — amelyben a mindennapi szóhasználat csak figyelmetlenséget, felegyelmeztlenséget, gondatlanságot emleget — a lélektani elemzés optikai csalódásokra vezeti vissza. Optikai csalódások egyrészt ott fordulnak elő, ahol érzéki benyomásaink fogyathatók, vagy kedvezőtlenek (például könnyebben mozgatjuk a szemünket vízszintesen, mint függőlegesen), másrészt ott lépnek fel, ahol tapasztalati emlékeinkből többet adunk hozzá az érzéki benyomásokhoz, mint kellene. Gépkocsivezetés közben mindkét fajta látási csalódással találkozunk. A legtöbb gépkocsivezető azt hiszi, hogy kocsijából tökéletes kilátás van. A kutatók azonban megállapították, hogy a jármű konstrukciója bizonyos mértékben rontja a vezető kilátását vízszintes és függőleges síkban egyaránt. Kiderült, hogy meglepően nagy az úgynevezett vakfolt, vagyis a vezetői ülésből nem látható terület. Az ilyen vakfoltos terület a vezető képzelete az optikai csalódásokhoz hasonlóan kitölti, mégpedig oly módon, hogy a belátott terület sajátosságait átviszi a nem látott részre vagy a korábban észlelt helyzeteket időben meghosszabbítja.

Szendvicsvajak készítése

SONKÁS VAJ

Hozzávalók: 10 dkg sonka, 5 dkg vaj, 1 evőkanál tejföl, pirok cukrászfesték, ha nincs, késhegynyi édes pipropaprika.

A sonkát kétszer megdaráljuk, és a vajjal habosra keverjük, közben hozzáadva a tejfölt és színesítő anyagot. Nyomószámba téve szendvicsok díszítésére használhatjuk.

MÁJAS VAJ

Hozzávalók: 20—25 dkg csirke- vagy sertésmáj, 5—6 dkg vaj, bors, só.

A szeletelt máját kevés hagymás zsírban néhány percig sütjük. Melegen át-daráljuk, habosra kevert vajjal elegyítjük, fűszerezük, és tovább keverjük.

Szítán áttörve ugyanúgy használjuk, mint a sonkás vajat.

SAJTOS VAJ

Hozzávalók: 5 dkg parmezán, 2 dkg vaj, 3 db tojássárga, 2 dl tejszín, só.

A habosra kevert tojássárgákhoz hozzáadjuk a tejszínt, a reszelt sajtot, a sót, és állandóan keverve habverővel vízfürdő fölé tűzű krémme főzzük. Amíg forró, hozzáseleltjük a vajat és habosra keverjük.

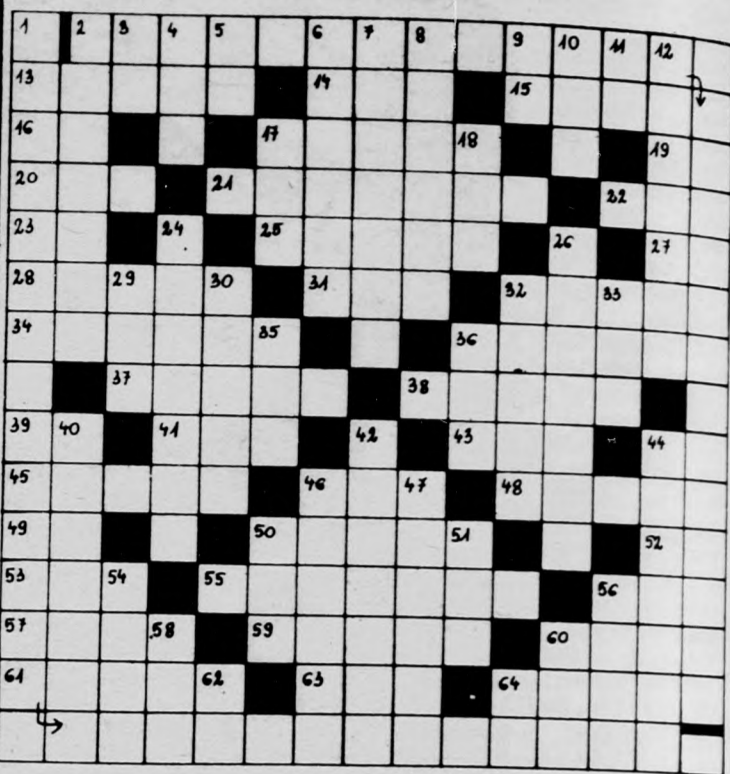
SZARDELLÁS TAJ

Hozzávalók: 10 dkg vaj, 1 evőkanál szardellapaszta. A habosra kevert vajhoz hozzáadjuk a pasztát, és addig keverjük, míg habos lesz a szardellával is.

KERESZTREJTVÉNY

MÁRCIUS 15.

1848. március 15-e a magyar nép történetének dicső napja. A vízszintes 2., függőleges 1. és a vízszintes 38. számú sorok e nap egyik eseménye.

VÍZSZINTES: 2. Március K, S, G, E.) 2. Bibliai 15-i esemény. (Zárt betűk: rály. 3. Régi fegyver. 4. Ide-T. A, A, Á.) 13. Nyugat-európai folyó. 14. A hegy jele. 6. Felül út a kártyaleve. 15. Textilipari vállalatunk névbetűi. 16. Kutrica. vetülékű női ruhakelme. 9. Csavar. 19. Égtáj rövidítése. 20. A hét vezér egyike. 21. Kihasad. 22. Még lejjebb. 23. Csakhog. 25. Férfinév. 27. Vallás rövidítése. 28. Virág. 31. Lilian egynemű betűi. 32. Félbe. 34. Pálinka. 36. SZOT-díjas író (Lajos). 37. Bölény. 38. A vízszintes 2. második folytatása. 39. Balzsam. 41. Heleyez. 43. Juttatá. 44. Mesebeli varázsló. 45. Ázsiai áll. 46. Cök... 48. Arrább. 49. Sportlapunk betűjele. 50. „... nevezzelek” (Petőfi). 52. Szolmizációs hang. 53. Egy... mint száz. 55. Háztartási eszköz. 56. A mobilid és a hidrogén vegyjele. 57. Kossuth-díjas író volt (Zoltán). 59. Etikett. 60. Verne kapitánya. 61. Folyékony nyersolajsv. 63. Egykori francia terrorszervezet névbetűi. 64. Kendertör.

FÜGGŐLEGES: 1. A vízszintes 2. számú sor első folytatása. (Zárt betűk: A, március 25.

Beküldendő: a vízszintes 2., a függőleges 1. és a vízszintes 38. számú sorok megfejtése. Beküldési határidő: 1986. március 25.

Tavaszi-nyári divatbemutató

A Budapesti Ruházati Szövetkezetek és az Okisz Labor a Duna Interkontinental Szállóban mutatta be a tavaszi-nyári modelleket. Az új divatot az éles ellentétek és szokatlan, furcsa megoldások jellemzik. A színek a nap árnyalatait idézik. (MTI Fotó: Varga László — KS)

4forizmak

Az élet bonyolult mechanizmus, de próbáljunk csak meg bárkit is meggyőzni arról, hogy nem érti!

*** (J Ros)

A kalendárium népszerűségének az a titka, hogy az egyetlen valóban időszerű irodalom, mert csak az adott évben értékes, de egyúttal az a lehető legállandóbb irodalom is.

*** (K. Capek)

Új tüzet lehet gyújtani, de már kialudt tüzet nem lehet újra feléleszteni.

*** (Kínai mondás)

A butaság háza mindig nyitva áll, mégis csak kevesen távoznak belőle.

*** (Wojtek Bartoszewski)

Az erényes ember nem beszédes, a beszédes ember nem erényes.

*** (Lao-Ce)

Magaz

HALLO!

— Igazgató kapok, ha ön — Emlékszem elégedve, ha

— Miért akartott, hogy é — Igen, de

— Képzeld ceget. — Én is is meséket mesé

— Olvastam danom, önnek nem volt meg — És mi az — Egy írógé

— Miért va — A kedve

— A házass — Ó, de sz van.

— Kérek sa — Szent ég mit követett

Elmegy egy Semmi válas választ. Ekkor bába, rámutat jeltent: Nagy A tisztvisel — Virágok

— A vőle vágya az, ho va videószala — A kérdés gyerekeket cs

— Honnan — Egy tom — Nyerted — Nem, to

— Akarjátó videofilmke — Nincs id

T. Ágosto

PÁLYA

Olvasom az ú többivel nem r mondja a rádió Na jó; Jókainál.

MTI...

Szóval olvasom vállalat pályáza Ilyen négy volt igazgatói, húsz állást. A csoport beosztásokat kin mert száz után vagyok én fejsz

Mi lenne, ha no nem, az ko Mégiscsak jobb, végzettséggel re tag vagyok, ez riumon. Egy eg lektel.

Politikai végz szabadságot adt tett maganerőb ság egy segédm

Mi kell még? Tíz éve épitem a kőműves, ács, szerelő szakmát, áruvarozásból

látni. Ennyit a lyáni. Ennyit a lyáni. Ennyit a lyáni.

Feddhettlenség egyik őstermelő gött mellém, az könyvelésemet, jönnek az adó

lésem mindig na dom, mint más nivalóm, mert j adómat. „Nincs gyok” — mondt

— Hülye! — — Micsoda?! — Hajj béké májait mondtam.

Szóval ez a f áll itt a hirdet szerződés öt év nagyszerű! Ha t tésére, akkor cs majd csak elnye zérigazgató állá

HALLOTTUK VALAHOL

— Igazgató úr, megígérte, hogy nagyobb fizetést kapok, ha ön meg lesz velem elégedve.
— Emlékszem. De hogyan lehetnék magával megelégedve, ha nagyobb fizetést kér?

— Miért akarsz elhagyni, Helga? Mindig azt állítottad, hogy én vagyok álmaid férjje.
— Igen, de időközben felébredtem.

— Képzeld Éva, megtaláltam végre a mesebeli herceget.
— En is ismerem, Gerda. Nekem is a legvadabb meséket mesélte a jövedelméről.

— Olvastam a verseit, Hahnig úr. Meg kell mondanom, önnek van egy adottsága, amely Goethének nem volt meg.
— És mi az?
— Egy írógép.

— Miért vagy olyan szomorú, Fritz?
— A kedvesem anyai örömei elé néz.

— A házasságom csupa szürkeség, Petra.
— Ó, de szomorú, Biggy. Nekünk színes televízió van.

— Kérek száz sötétvörös rózsát.
— Szent ég — mondja az eladó elképedve — mit követelt el már megint?

Elmegy egy ember a hivatalba, és kopog egy ajtón. Semmi válasz. Még egyszer kopog, megint semmi válasz. Ekkor összeszedi a bátorságát, belép a szobába, rámutat az ablakban levő sok virágra és kijelenti: Nagyon egészségtelen!

A tisztviselő felijed: Mi az, ami itt egészségtelen?
— Virágok a hálószobában.

— A völgyem fanatikus videorajongó. Minden vágya az, hogy gyermekeink életét születésüktől fogva videoszalagra vegye.
— A kérdés csak az, hogy lesz-e ideje arra, hogy gyerekeket csináljon.

— Honnan van a videofelvevőd?
— Egy tombola révén kaptam!
— Nyerted?
— Nem, tombolajátékot szerveztem.

— Akarjátok a legutóbbi nyaralásunkról készített videofilmünket látni?
— Nincs időnk. Magunk is filmezünk.

T. Ágoston László:

PÁLYÁZAT

Olvasom az újságokat. Helyesebben a hirdetéseket. A többivel nem rontom a szememet, mert a híreket bemondja a rádió, meg a televízió is. Mind ugyanazt írja. Na jó, Jókainál, egy volt az Isten, nálunk meg egy az MTI...

Szóval olvasom a hirdetéseket. Exportra dolgozó nagyvállalat pályázatot hirdet vezérigazgatói állás betöltésére. Ilyen négy volt ma az újságban. Felajánlottak még tíz igazgatói, húsz főosztályvezetői és harminc osztályvezetői állást. A csoportvezetői, telepvezetői, meg raktárvezetői beosztásokat kínáló hirdetéseket már nem is számolom, mert száz után mindig összezavarodom. Végére is nem vagyok én fejszámoló művész...

Mi lenne, ha megpályáznám valamelyiket? Mondjuk... no nem, az kockázatos, de például egy igazgatói állást. Mégiscsak jobb, ha szerény az ember, nem? Szakirányú végzettséggel rendelkezem. Huszonöt éve szakszervezeti tag vagyok, ez alatt minden irányban voltam szemtanúriumon. Egy egész asztalfiók tele van az igazoló oklevelekkel.

Politikai végzettség. Ez sem gond. Amire tanulmányi szabadságot adtak, mindenre beiratkoztam. Aki már épített maganerőből házat, az tudhatja, mibe kerül manapság egy segédmunkás.

Mi kell még? Ötéves szakmai gyakorlat. Az is megvan. Tíz éve építem ezt a nyomorult házat. Azóta gyakorlom a kőműves, ács, lakatos, asztalos, vízvezeték- és villany-szerelő szakmát, de levizgáztam anyagbeszerzésből és áruforgatószámból is. Főállásban gépeket tervezek, másodállásban virágkertész vagyok. A vezetői gyakorlat sem hiányzik, hiszen melléklagalkozásban éjszakánként taxizom.

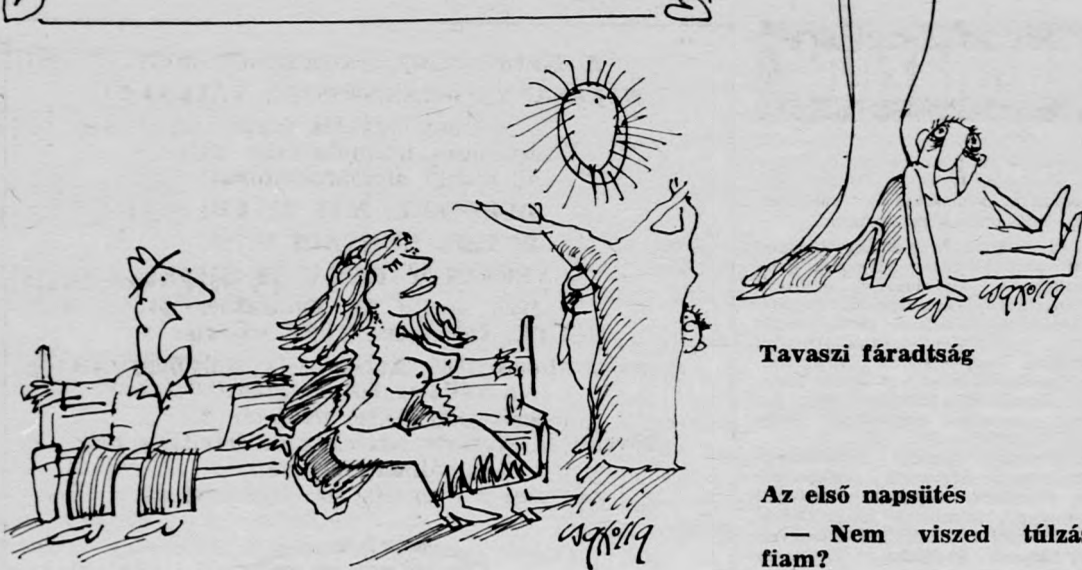
Erkölcsei feddhetetlenség. Ez sem gond. Igaz, a múltkor meggyanúsított a feleségem, mondván, hogy elképzeltetelnek tartja, hogy egy középkorú férfi hónapokon át úgy fekdűjön az ágyban, mint egy fatuskó. Szerinte eszembe se jut, hogy ő nő. Hogy mi köze ennek a fatuskóhoz? Es miért éppen tuskó?... Különben sokszor eszembe jut. Ahányszor meglátom a fürdőszobában a piperevackait, mindig elgondolkodom azon, mennyivel kevesebbet költünk mi, férfiak ilyen haszontalanságokra. Ha csupán férfiakból állna a társadalom, ezt az összeget is felajánlhatnánk a külgazdasági egyensúly helyreállítására. No lám, micsoda ötleteim vannak! Azt hiszem, a külkereskedelmi vállalat igazgatói székét fogom megpályáznai. Ennyit az erkölceimről.

Feddhetetlenség. Két hete a virágpiacra találok egy ostermelő ismerősömmel. Titokzatos arccal sündörgött mellém, aztán odasúgta, hogy gyorsan rendezzem a könyvelememet, meg nagyon vigyázzak az árakkal, mert jönnek az edelőlenőrök. Mondtam neki, hogy a könyvelemem mindig naprakész, a virágot meg sokkal olcsóbban adom, mint mások. Az ellenőröktől különben sincs tartózkodásom, mert januárban már befizettem az egész évi adómat. „Nincs mitől tartanom, én becsületes ember vagyok” — mondtam büszkén, és kihúztam magam.

— Hülye! — fordult el bosszúsan.
— Micsoda?! — ragadtam meg indulatosan a kabátját.
— Hagyj békén! — szabadkozott — Csak a szó színónimáját mondtam.

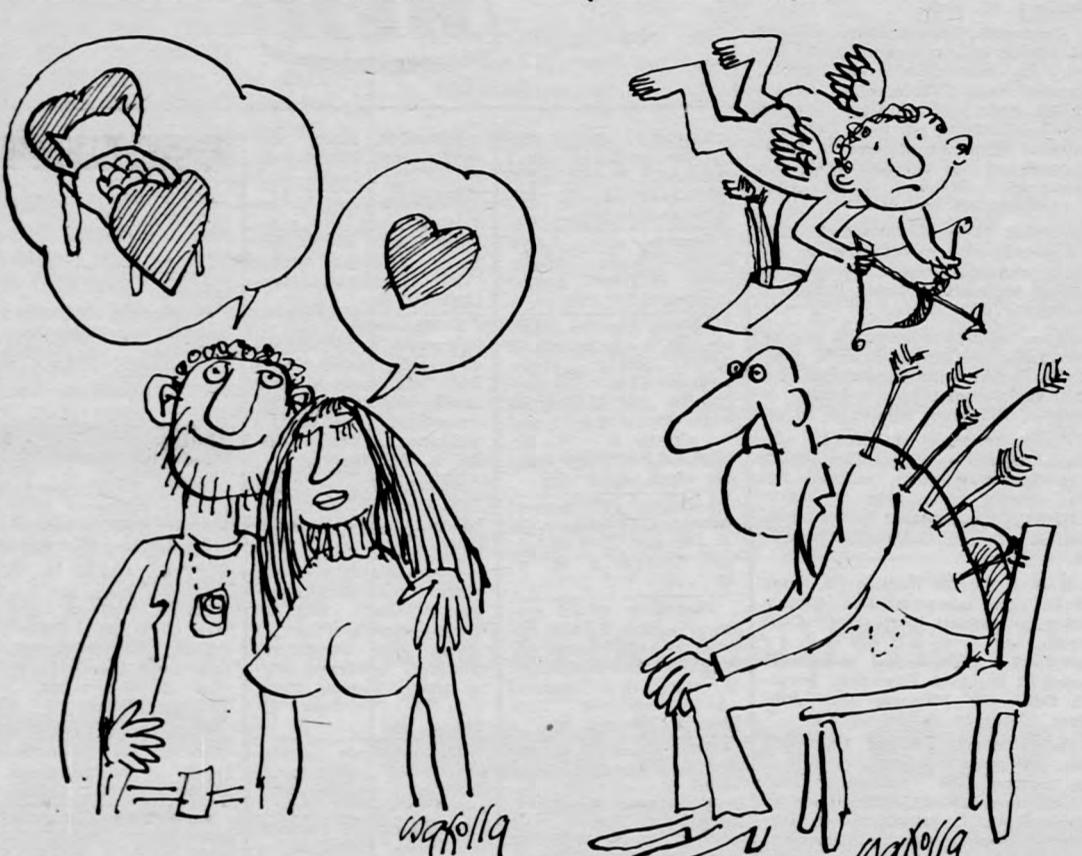
Szóval ez a feltétel is rendben van. Mi van még? Az áll itt a hirdetés alján, hogy megfelelő esetén a munkaszerződés öt év után is meghosszabbítható. De hát ez nagyszerű! Ha teljesen alkalmatlan leszek az állás betöltésére, akkor csak öt évig lehetek igazgató. Addigra meg majd csak elnyerem egy másik igazgatói, vagy netán vezérigazgatói állást egy másik pályázat útján...

csaló Atila: TAVASZ

Tavaszi fáradság

Az első napsütés — Nem viszed túlzásba fiam?

Reménytelen eset

Tavaszi gondolatok

ANEKDOTAKINCSTÁR JÓKEDVŰ MAGYAR TUDÓSOK

Apró történeteivel emberközelségbe hozza kultúránk és tudományos életünk nagy alakjait. *Bisztray Gyula* 1972-ben megjelent *Jókedvű magyar tudósok* című anekdotagyűjtésének. A könyv nemcsak szórakoztató célú történetek füzere, hanem művelődéstörténeti adalékok tára is. A szerző hágyománymentő feladatra is vállalkozott, mert a korábbi gyűjtemények használható emlékeinek összegyűjtése mellett író- és tudóstársak segítségével a még élő színhagyomány írásba foglalását is vállalta.

A londoni emigráció alatt Pulszky Ferenc, a magyar archeológia egyik alapítója, a Nemzeti Múzeum hajdani igazgatója kezelte a menekültek segélypénztárát. Egy alkalommal az egyik emigráns társaság — a kért újabb segély megtagadása miatt — a nyílt utcán megtámadta, és becsmerelte Pulszkyt. Az összekocsnást pisztolyárbajjal kellett elintézni.

Az első lövést a magáról megfélekedezett emigráns adta le, de nem talált. Ekkor Pulszky végignézett ellenfelén, leeresztette pisztolyát és távozott. Mikor segédei megkérdezték, miért nem élt a lövés jogával, a tudós csak ennyit mondott:

— Ugyan, csak nem vagyok bolond, hogy saját kabátomra löjek!

...
Kodály Zoltán szabálytalanul, nem a kijelölt átlitika kémia professzora

...
Farkas Géza, 1921-től 1934-ig az élettan és felsőbb anatómia professzora, egyike volt a legszigorúbb vizsgáztató tanároknak. Nevét a medikusok rettegve emlegették.

Történt egy nyáron, hogy egy fiatalember a Dunából kimentett egy fuldokló fürdőzőt. A megmentett, amikor megtudta, hogy a megmentője medikus, így szólt:

— Barátom, kérjen bármit, megteszem. Én tudniillik Farkas professzor vagyok.

— Jaj! — dadogta szerdes arccal a bátor megmentő. — Csak azt kérem, ne tessék elárulni a kollégáimnak, hogy én mentettem ki a professzor urat!

...
Kuntner Róbert a műegyetemen az üzemgazdaságtan professzora volt. Hallgatósága tanúsága szerint „száraz” szaktárgya iránt is tudott érdeklődni kelteti.

Néhány derűs színfolt előadásából:

— A kettőskönyvvitel legősibb és legegyszerűbb formája, ha a kocsmáros krétája duplán fog.

...
Az első világháború utáni idők kedveztek a közkereseti társaságoknak. Társultak olyan egyének, akik közül az egyiknek pén volt, a másiknak tapasztalata. Persze a végén emennek volt pénze, és amannak tapasztalata.

K. Gy. M.

Bélyeggyűjtőknek

HUMANITÁS

A latin eredetű szó az emberhez méltó magatartást jelenti. Ez fémjelzi a Magyar Posta március 20-án megjelenő négy forint névértékű bélyegét, amelyet a vakok iránti figyelem felkeltése érdekében bocsátanak ki. Oláh György grafikusművész tervezte a nem látók sorsát tévován kereső kezek jelképező. Az egyik kéz vakvezető kutya nyakörvébe kapaszkodik. Döbbenetes szimbólum: csak a kutya nyújt segítséget? A négylábúak közlekedési biztonságot adhatnak, de mind az állam, mind polgárai igyekeznek a látás hiányát enyhíteni. Igazi gondoskodást olyan munkahelyek jelentenek, amelyek megélhetéshez és sikerélményekhez segítnek. Az Állami Nyomda 1 807 300 fogazott és 4300 fogazatlan bélyeget készített, amelyekre Braille és latin betűkkel nyomtatták a humanitás szót.

Pontosan egy hónappal korábban jelent meg a dán posta feláras bélyege a vakok érdekében. Ennek rajzán a kezek Braille írást olvasnak. A vakok szövetsége 75 éves jubileumát köszöntik ott, ahol magán-szervezetek már 1811 óta, vagyis a világon elsőként foglalkoztak a nem látók támogatásával, iskolát szerveztek részükre. A most jubiláló szövetség — a hazaihoz hasonlóan — az élet minden területén szeretné a vakok beilleszkedését biztosítani.

MI VÁRHATÓ?

Márciusban csak a humanitás bélyeg 4 forintos címele gazdagítja az albumokat. Az április első napjaiban a filatelistákon kívül a labdarúgás rajongói is örvendhetnek a mexikói világbajnokság blokkjának és hatértékű sorozatának. A hónap utolsó napján bélyegen már az újjáépített siklón utazhatunk a budai Várhegyre. Valóságban a sikló május elsején kezdi szállítani az utasokat és többbe kerül, mint a 2 forint névértékű bélyeg. Húsvétra 4 forint névértékű benyomott bélyeggel ellátott levelezőlappal kedveskedik a posta.

SAINT PIERRE ÉS MIGUELON

A gyűjtők öröme, pénz-tárcájuk bántára feléled a Saint Pierre- és Miguelon-szigetek bélyegkiadására. A terület 1976 óta közigazgatásilag Franciaország tengerentúli megyéje és ettől az időponttól természetesen az anyagország bélyegit használta. Az Atlanti-óceán északnyugati részén fekvő nyolc szigetecskének alig 6000 lakosa van. A 17. század óta francia gyarmat. Száz éve saját nevének feltüntetésével különítette el bélyegeit a többi gyarmatoktól. 1958-ban tengerentúli területé minősült, ezt követően változatos motívumsorozatokkal gazdagította a bélyegvilágát. Most törvényi hoztak a szigetek postájáról, bélyegeiről. Elsőként a terület nevént nyomtatják a francia forgalmi sorozatra, 15 átnyomott címet készült vagy 35 frank névértékben. Ennyi polgárnak szüksége van külön bélyegre? A földrajzi ismereteket viszont növelik, hiszen az apróska szigetek térképen alig lehetők fel Kanada keleti partjainál Új-Fundland közelében.

ÚJDONSÁGOK

Március 14-én az ENSZ postája három négyesblokkot képező, 12 címmel a fejlődést segítő világszervezeti munkát ismerteti. A cél rendszeres gazdasági növekedés az életfeltételek állandó javulása közepette. A bélyeg a mezőgazdasági termelés fejlesztését és a víz erejének hasznosítását propagálja.

LABDARÚGÓ NB II

Ma délután háromkor: D. Kinizsi-Szekszárd

A magyar-brazil nemzetközi válogatott találkozót vasárnap délután rendezték a Népstadionban, ezért többek között a labdarúgó NB II-ben is ma, szombaton bonyolítják le a bajnoki fordulókat. Ebben a fordulóban kerül sor a D. Kinizsi-Szekszárdi Dózsa bajnoki találkozóra, melyet ma délután három órai kezdettel rendeznek Debrecenben, a vasutasok Vágóhíd utcai sporttelepén.

A debreceni csapatból Kiss és Héjas sérült, játékkukra aligha kerülhet sor. A hétközti, szerdai edzőmérkőzésen Vadon — Bezzegh, Takács, Leiszt, Kalapos — Fehér, Magyar, Andirkó — Bruder, Pásztor, Sebők összeállításban játszott a D. Kinizsi, azonban a játékosok közül Bezzegh és Pásztor beázódott. Ennek ellenére a debreceni csapat berkeiben úgy gondolják, hogy a szerdai csapat áll majd ki a szekszárdiak ellen. A cserejátékosok: Szántó, Garamvölgyi, Rajzinger, Barna és Kovács.

Az eddigiék szerint a Szekszárd húsz mérkőzésen 21 pontot szereve a kilencedik helyet foglalja el a

bajnoki táblázaton, viszont a D. Kinizsi huszonegy mérkőzésen csak 17 pontot szerzett és ezzel tizenötödik. A szekszárdiak az elmúlt fordulóban otthonukban 2-1-re legyőzték a Diógyőri VTK-t és ez azt mutatja, hogy a mai összecsapáson érdekes, szoros küzdelem várható.

A területi labdarúgó-bajnokság Tisza-csoportjának 18. fordulóját is ma délután bonyolítják le. Az élvonalas D. Universitas Balmazújvároson mérkőzik, a Hajdúböszörményi Karcagot, a Püspökladányi Kiszvárdát fogadják, míg a Hajdúszoboszló Rákóczi Zsifalván szerepel. E mérkőzéseket délután három órai kezdettel rendezik.

A Hajdú-Bihar megyei labdarúgó-bajnokság e heti fordulóját — a többiekhez hasonlóan — ugyancsak ma, szombaton délután bonyolítják le (kezdés háromkor). A listavezető Hajdú Vasas a Hajdúnánást látja vendégül, a második helyezett Kaba pedig a Komádi fogadja. Érdekesnek ígérkezik — többek között — a Létavértes-Derecske és a Polgár-Sárrétudvari összecsapás is.

NŐI KÉZILABDA NB I

DMVSC-Békéscsaba 24-20 (14-7)

Debrecen, 900 néző, vezette Komár, Ócsai.

DMVSC: TÓTH I. — SZILÁGYI 5, Nagy Zs. 4, TÖRKÖRNÉ 3, Tóth R. 3/2, KÁDÁRNÉ 6/2, Szarvas. Csere: Pustainé (kapus), Bojtor 2/2, Hüse 1, Szunyogh, **Edző:** Komáromi Ákos.

Békéscsaba: Hang — Bátoriné, Giczey, CSULIKNÉ 6/1, HANKÖNE 6/3, Bolla 4, Dobóné 2, Csere: Thaiszné (kapus), Kasik 2, Melis, Tóth, Sebenné, **Edző:** Szabó Károly.

Kiállítás: 4, illetve 4 perc. **Hélméteres:** 8/6, illetve 8/5.

Eredmény alakulása: 7. perc 4-2, 19. perc 10-3, 42. perc 19-11, 54. perc 22-16.

A DMVSC szoros első öt perc után biztos vezetésre tett szert, hiszen 3-2-es állást követően egymás után 5 gólt dobott. Előnyét végig tartani tudta az első félidő közepétől. Csulikné vezérlésével a Békéscsaba tartani tudta magát, de az ezúttal gyengébb teljesítményt nyújtó csabai átlövők már nem tudták csökkenteni a tetemes hátrányt. A debreceniek győzelmét feltétlenül megérdemelt.

Csukák Zoltán

A világ sportja

FIRENZE: A firenzei rendőrség folytatja a vizsgálatot Aldo Agropoli támadói ellen. Az I. ligás olasz Fiorentina edzőjét egy edzés után a labdarúgó stadion környékén öt vagy hat fiatal megverték. A 42 éves szakvezető földre jerték és alaposan megverték. Az incidensnek az vetett véget, hogy a Fiorentina argentin „vendégcsapata”, Daniel Passarella közbelépett és megfutamította a huligánokat. Agropoli jobb szegye mellett többször vágás ékelenkedik a támadás „eredményeként”.

Az utcai verekezés hátterében állhat az áll, hogy a korábban sérült Fiorentina-játékos, Giancarlo Antognoni előadása szövege került. A klubelnök, Ranieri Pontolillo vetette fel az ötletet, mert szerinte Antognoni játéka már nem használható. Antognoni játéka már nem használható. Antognoni játéka már nem használható. Antognoni játéka már nem használható.

RIO DE JANEIRO: A brazil lapok meglehetősen szigorúan vetik tudomásul válogatottjuknak az NSZK-tól elszenvedett 2:0-s vereségét. Néhány megállapítás: „Journal do Brasil”: „A csapat összetételének változtatása elengedhetetlen a magyarok elleni vasárnapi 90 percre...”

O Globo: Brazília kétváltón. Az NSZK könnyedén vette a frankfurti akadályt: 2:0...”

Ultima Hora: „Brazília semmit sem csinált. Az NSZK úgy rugott két gólt, hogy különböző irányokból futnia sem kellett érte...”

Journal de Sports: „Ezzel a futballal nem jutunk messzire Mexikóban”.

Egyöntetű a véleményük: a Népstadionban csakis személyi összetételben megváltoztatott brazil válogatott tarthat igényt sikerre vasárnap.

HÉT VÉGI SPORTMŰSOR

Cselgáncs
DMVSC nagyerdői sportcsarnoka, 8:30: Nemzetközi felnőtt férfi egyéni és női csapatverseny a III. Debrecen Nagydíjért. A magyar résztvevők mellett litván, román és jugoszláviai sportolók szerepelnek a viadalon.

Kézilabda
Hajdúböszörményi sportcsarnok, 9: Férfi csapatok villám tornája, március 15. tiszteletere.

Kosárlabda
Nyomató utcai Általános iskola tornaterme, 10:30: D. Universitas-Baja TK. Női helyosztó az 1-4. helyért.

Labdarúgás
Vasutasok Vágóhíd utcai sporttelepe, 15: D. Kinizsi-Szekszárdi Dózsa (Mester, Kalmán, Kendi). NB II-es mérkőzés. — **Vágóhíd utcai pálya**, 9: D. Kinizsi-Salgótarján (NB-s serdülő, Vilmányi, Fazekas, Kovács L.), — 10:30: D. Kinizsi-Salgótarján (NB-s ifjúsági, Fazekas, Vilmányi, Kovács I.).

Vidéken. Területi bajnokság, Tisza-csoport (15 óra): Balmazújvárosi Lenin TSE—D. Universitas (Tamaskovics, Tassy, Lőrincz), Hajdúböszörményi Bocskai-Karcagi SE (Szakács, Lovász, Balogh), Püspökladányi M. V. Egyszerűs—Kiszvárdai SE (Balogh S., Ferge, Tombor), Megegyi bajnokság (15): Nádudvari Berettyóújfalui (Nyilas, Tatar, Antal), Nagyrábé-Biharnagybajom (Nyéki, Szilvási, Kiss A.), Mikepércs—D. Volán (Göz, Cseh, Bende), Létavértes—Derecske

sport
Sportrovat-ügyletes:
HAJDÚ KÁROLY
Ügyletel: 9-től 12-ig
Telefon: 17-152

Ritmikus sportgimnasztika Kétnapos vidékbajnokság Debrecenben

A ritmikus sportgimnasztikát kedvelők érdekesnek ígérkező versenyt láthatnak Debrecenben, a kétnapos verseny keretében lezajló vidékbajnokságon. A válogatottakat adó kazincbarcikai és egri tornászok mellett sasadi, kaposvári és debreceni versenyzők indulnak, valamennyien szabadonválasztott kötel-, karika-, labda és buzogánygyakorlatot mutatnak majd be. Közel száz ritmikus sportgimnasztikázó részvételére számít a rendezőség.

A városi sportcsarnokban délelőtt 11 órakor kezdődik a küzdelemsorozat, a serdülő I. osztályúak küzdelmével. A folytatás: 13.30-tól: gyermek I. osztály, 17.30-tól ifjúsági I. osztály és 19.30-tól felnőtt I. osztály. Március 16-án, vasárnap délelőtt 9 órától az ifjúsági I. osztályú és 11-től a felnőtt I. osztályú egyéni döntőket bonyolítják le.

Pályabetiltás

Március 9-én Hadháztégláson bonyolították le a H. Bocskai-Létavértes megyei labdarúgó bajnoki mérkőzést, melyet a létaiak nyertek meg 1-0 arányban. A mérkőzés lefújása után súlyos sportszerűtlenségek fordultak elő. A megyei labdarúgó-szövetség fegyelmi bizottsága tárgyalta az ügyet és az alábbi határozatot hozta.

Tekintettel arra, hogy sportpályára nem való jeleket zájoltak le, miközben a nézők tettelegesen bántalmazták a játékvezetőket és az ellenfél játékosait, a H. Bocskai pályáját két soron következő hazai bajnoki vagy kupamérkőzésre betiltották. Elrendelték, hogy a tavaszi idejű hátralevő hazai mérkőzéseire az egyesület 22 rendezőt köteles állítani és a soron következő három hazai mérkőzésére szövetségi ellenőrt küldenek, a Bocskai költségére.

ZAGALLO:

a Népstadionban remek előadás lesz

A háromszoros világbajnok brazil labdarúgó válogatottal, mint tévékommentátor, Budapestre érkezett Mario Zagallo, a korábbi legendás brazil labdarúgó, aki kétszer volt világbajnok csapat tagja, s egyszer szövetségi kapitányi minőségben is a legnagyobb dicsőségig vezette az együttest. Vagyis Brazília eddigi mindhárom világbajnoki diadalában aktív szereplő volt.

— Nagyon örülök, hogy elkerültem Magyarországra, régi híve vagyok a szép, szelímes, látványos magyar labdarúgásnak — mondta Zagallo. — Bizonyos, hogy a vasárnapi mérkőzés remek futballelőadás lesz. A mostani magyar csapatot nem ismerem különösebben, de eddigi eredményeiről sok szó esik a futballvilágban, nyilván nem véletlenül.

Zagallo elmondta, hogy nem csalódott azért, mert a brazil labdarúgás új vezetője Santanát választotta szövetségi kapitánynak, és nem őt.

— Szerettem volna kapitány lenni, és így 1958, 1962, 1970 és 1974 után ötödször is aktív részese lehettem volna a csodálatos világbajnokságnak — mondta. — A selejtező mérkőzések után hívtak kapitánynak, de akkor nem vállaltam, néhány hónappal később, amikor már szívesen kötélnek álltam volna, nem engem kerestek. Sajnálom, hogy így történt.

Az év elejétől mit tett volna másként Santana helyett, ha megbízzák a kapitányi tisztséggel?

— Kezdenék azzal, hogy Santana és én jó barátok vagyunk, ő a Fluminenseben, én a Flamengo-ban játszottam gyerekkorom óta. Nem illő beleszólni nehéz munkájába, ha megkeres, szívesen nyilatkoztam véleményemről. Az biztos, hogy később kezdte a brazil válogatott a világbajnoki előkészületeket, ez nagy hátrányt jelenthet. Most még keresni kell az alkalmas embereket. Egy biztos: a mostani és a Mexikóban fellépő brazil válogatott összeállításában jelentős eltérés lesz.

Vállalta volna az európai túrát?

— Ezeket a mérkőzéseket már lekötötték, megoldást kellett találni. Véleményem szerint...

A FUTÁS MEGSZÁLLOTTJA

Naponta kétszer átfut a városon

Ha látunk egy szenvedéstől, fájdalomtól eltorzult arcú futót, megfogalmazzuk bennünk a kérdés: miért csinálja, sőt, önként vállalva miért gyötri magát? Örök kérdés, amelyre a futók is nehezen tudnak válaszolni. Talán a szenvedés és az öröm valahol bennünk közös töről fakad. Majd kétezer esztendővel ezelőtt mondta Seneca: „Van egy bizonyos fajta öröm, ami rokona a fájdalomnak.” Szókratész hasonlóan fogalmaz: „Milyen különös is az a dolog, amit örömeink nevezünk, és milyen érdekes a kapcsolata a fájdalommal, amiről azt gondolhatnánk, hogy az ellentéte és mégis, aki az egyiket hajszolja, kénytelen a másikat is elfogadni, két testünk van, de egy fejben egyesülnek.”

Valami olyan élményt jelent a futás, amely ösztönöz a folytatásra. Láposi Gyula a MÁV Járműjavító Üzem betanított munkása, akit városunkban sokan láthatnak „futóként” — hiszen naponta a lakásától a munkahelyéig és vissza futva teszi meg a utat — egyszerűen így mondta: Amikor futok, elfelejték bújt, bánatot.

Talán ez a gondolat határozta meg eddigi életét. Biharnagybajomban született és kezdett dolgozni az általános iskola befejezése után. Először focizott a helyi csapatban, és közben elindult a falusi spartakiád futóversenyein. 1974-ben továbbjutott a nyíregyházi területi versenyre. Ott találkozott Bíró Mátyással, a DVSC atlétaedzőjével, és beszélgetésük eredményeként még abban az évben Debrecenbe költözött. Akkor már teljesítette élete eddigi leghosszabb futótávját.

— Tizenkilenc éves voltam, amikor futva elindultam a falumból Hortobágyra, hogy megnézzem a lovasnapok eseményeit. Hajnali három órakor indultam. A mellettem elhaladó autók fel akartak venni, mert nem hitték el, hogy végig bírom futni. Amikor megérkeztem, az ismerőseim nagy ovációval fogadtak. Délután indultam vissza. Sajnos — ezt ma már bánom — csak fél-távig futottam, onnan autóval folytattam. Összesen 72 kilométert talpaltam azon a napon.

Munka mellett a DVSC-ben hetente 240—250 kilométert futott. És 1978-ban megpróbálkozott a maratonnal. A most következő szegedi versenye már a huszonhatodik lesz a sorban. A legrövidebb idő alatt (2 óra 29 perc) 1980-ban Gyulán futotta végig a távot, de az egyik legemlékezetesebb maratonja a tavalyi szegedi volt, amely jól példázza megszállottságát.

— Szombaton volt a verseny. Pénteken már készültem haza a munkahelyemről, amikor rosszul lettem. Mentővel elvittek a klinikára, de a panaszaim megszűntek, ezért hazaengedtek. Sajnos, lekéstem a megbeszélt vonatot, így a következővel utaztam el Szegedre. Éjszaka érkeztem meg.

rint kemény próbákat jelentenek, főleg azok után, hogy későn kezdődött a felkészülés. Viszont jelentős haszon is származik ezekből a mérkőzésekből, mert kitűnő ellenfelekkel szemben lehet tapasztalatokat szerezni, s ezeket még időben felhasználhatjuk a világbajnoki döntő előtt.

Hogy látja az esélyeket a Mundialra?

— Nagyon kiegyenlített a mezőny, azt hiszem, nem volt még egyetlen világbajnokság sem, amelyen a mostanihoz hasonló nagy számban pályázhattak volna az egyes együttesek az első helyre. Példaképp említeném a nagy bizonytalanságra, hogy kiemelkedő tudású a francia válogatott, védi az Európa-bajnoki címet is, mégis csak az utolsó selejtezőn biztosította helyét a 24-es döntőben. Lehet, hogy a franciák Mexikóban is folytatják remek sorozatukat, de az is megtörténhet, hogy a szovjet és a magyar válogatott megelőzi őket. A sok favorit közé Braziliát is odasorolom, de egyetlen komoly vetélytársnál sincs nagyobb esélye. Sajnos, olyan csapatunk, mint az 1970. évi világbajnok gárda volt, egyhamar nem lesz.

Mit tart napjaink labdarúgásáról?

— Kicsi lett a pálya a 22 játékosnak... Az élvonalbeli labdarúgók manapság már olyan kiváló erőben vannak, hogy berohanják az egész játékteret. Nem alakulhat ki látványos, szép játék, hiszen hajdánában, ha egy csatár kicsélezte ellenfelét, már szabad volt előtte az út, most viszont egy csel után nyomban eléje kerül két vagy három újabb védő. Úgy vélem, rövidesen döntőbb szerepet kap a gondolkodóbb játékos, aki gyors döntésekkel meg tudja előzni ellenfelét. Változatlanul hiszek a labdarúgás szépségében, és hiszem, hogy ennek a csodálatos sportágának a jövője nem forog veszélyben. Csak azt sajnálom, és sajnálhatja a világ, hogy az 1954-es magyar ragyogás és az 1958. évi csodálatos brazil válogatott idejében még nem sugárzott az egész világba a televízió, s így nem láthatta sok százmillió ember, hogy mi is az igazi labdarúgás. (MTI)

Láposi Gyula (515) maratoni verseny közben

Másnap 2 óra 53 perc alatt lefutottam a távot és visszaérkezésem után hétfőn befejeztem a klinikára kivizsgálásra.

Harmancöt évesen naponta kétszer fut. Miért? Az biztos, nem a győzelem motiválja, inkább ez a természetes életmódja. Az a bizonyos belső késztetés doppingolja. Életében soha sem cigarettázott és nem ivott alkoholt. Azt hiszem, több élversenyzőnek példa lehetne ennek az egyszerű embernek az életmódja. És hogyan fogadja mindezt a környezete?

— Az utcákon, utakon az emberek különösen a gépjárművezetők — néha biztatnak, néha bizony trágár szavakat kiabálnak felém. Már nem is figyelek rájuk. Előfordult az is, hogy erkélyről különféle tárgyakat dobáltak, amikor az utcán futottam. A munkatársaim mosolyognak és azt mondogatják, miért csinálod, ha nem kapsz érte pénzt? Kérdezem én, csak pénzért lehet futni? A munkásországnál, ahol két éve dolgozok, a parancsnokaim megértőek. Az ügyeletek időpontját is megcsérélték már verseny miatt.

Láposi Gyulát a cselekedetei és tettei alapján a legtomérobbrabban egy másik futó, Mark Hanson szavaival lehet jellemezni: „A futás jelenti az életet, a többi csak várakozás.”

H. K.

